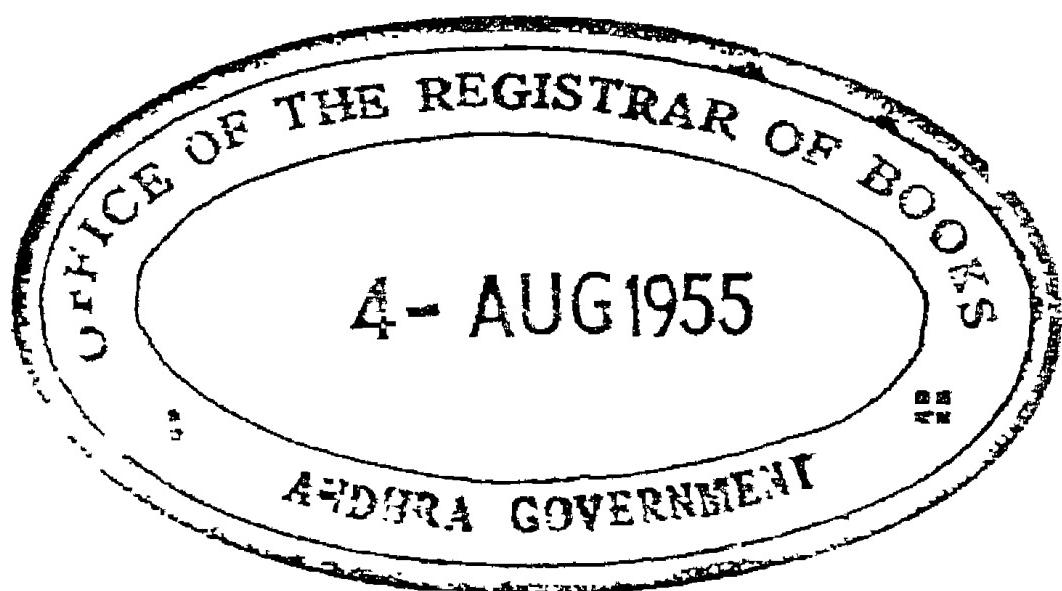

ప్రివ్యూ

(ప్రిమ్యూ లెస్ట్)

విద్య త్వ వికుల తిలక

తులపట్టు శ్రీరాములు రెడ్డి.

తీరిక.

ఈ కుఱ్చే అను ద్రవిడ శ్రీపద కావ్యమందలి మఖ్య వివయము భాగార్థ కామములు కావున దీనికిఁ దెనుఁగున ద్రివ్వుమని తేరిడితి. ఇది అఱవమున సుమారు రెండువేల యొండకు మునుతు (కడపటి మధుర సంఘ కాలమున) తిరువట్టవర్ అను మహానీయునిచే ప్రాయమణినది. అతఁడు మైలాపూరున పుట్టి పెరిగిన వాడుని చెప్పుదురు. తల్లి దండ్రులు ఆదియమ్మ, భగవానుఁడు ఆని ఆతని చరిత్రమును క్రింది రీతి వింతగా చెప్పుదురు. భగవానుఁడును ప్రాహ్లాద బ్రహ్మాచారి తీర్థయాత్ర చేయుచుండి యొకళో నొక ప్రాహ్లాడుని యింట నతిథియై నిలిచి యటువారిచే పెంపబడుచుండిన యొక కన్యకను వివాహమాడెను. ఆ పదుచు మాలపదుచటు! ఎవ్వరికిం దెలియదటు! వారి కేనుగురు బిడ్డలు పుట్టిరి. గృహస్తులయ్య యాత్ర మానక చేయుచుండిన యా దంపతులూ బిడ్డలు నొక్కొకరిని పుట్టిన చోటుపో వదలుచుఁ బోయిరి. భర్తయాజుఁ చే విధితేక వదలియు వదలఁజాలని మన సుతో వగచు తల్లికా నిసువు లిట్లనిరటు!

८ ఈ శీయన నానోసటు ప్రాసిన పరమేశ్వరుఁడు మరణించునా యేమి? కఱైవెను వానికే థారము, తల్లి! చింతిల్లకు.

అ ఏనుఁగు మొదలు చీమఱకు నన్నింటిని ప్రేమతో ప్రోచు సీక్యూరుఁడు ప్రోడ. ఏమఱఁడు. తల్లి! చింతిల్లకు.

३ ఫిండమునకు గ్రుడునకు తాతిలోని కప్పకు నాహారమిడుచున్న యోక్యూరుఁడు శరీర మొందిన నన్న రణింపకుండునే? తల్లి! చింతిల్లకు.

४ తల్లి భుజంచిన యాహారము మామిలోని పేళిని చందుచున్నది. జీవితమే వింతర్మైనది. ఈక్యూరుని మహిమ ముట్టిదని తొఱుఁగుము. తల్లి! చింతిల్లకు.

ఓ దుర్గమారణ్యమున నోకరాతిలోని మండుకమునకు కడుపు నించు
చున్న లోకేశ్వరుడు నన్నును కాపాడక పోదు, అతని కసాధ్వను
లేదు. తల్లి! చింతిల్లకు.

ఉ తల్లి కడుపున మావిలోనున్నపుడే యాహారమిచ్చిన కృపాశుడు
ప్రచీనపిదవ వదులునే? తల్లి! చింతిల్లకు.

ఒ సర్వజ్ఞుడు సర్వాంతరాఖమియగు నీశ్వరునకు సేను దూరమునలేను.
కానున్నది కాకమానడు. తల్లి! చింతిల్లకు.

విదువంబడిన బిడ్డలు కన్నవారిచేఁ గైకొనబడి కన్నవారికంటె
మిన్నగాఁ గాపాడంబడి వృద్ధి నొంది అవ్య, ఉపు, అధిగమ, ఉఱవ,
కపిల, చల్లి, వశ్వవ అను శైల్పతో నత్కుపుజన్ములై లోకభ్యాతిఁగాంచిరి.

వశ్వవులను నోక తెఱవారు ఆదిద్రావిదులలో పురోహిత వృత్తతో
సున్నారు. వారింబట్టి యెవ్వరో వైకథకలించియందురని, కొండజందురు.
ఇట్టికతులు మాఘకారిదాసాది మనోకవులమను అంటుఁగట్టి యున్నారుకదా!
ఈ కవి తైనుడనియే వైక్కండ్ర యఖ్యిప్రాయము.

వశ్వవరు మైలూపూరున వెరిఁగి వైద్దయై విద్యల నభ్యసించి వాసుకి
యను శీలవలిం బెడ్డియూడి గృహస్తుండై యన్నిటిలో సేత సేసి జీవించుట
పూతకదూరమగు వృత్తియని నిశ్చయించి యాయూరనుండిన ఏతేలసింగఁ
డను సముద్రవ్యాపారియొద్ద నూలు తెచ్చి జేసి యతనికే యొసగి కూలిగూని
సంతృప్తిమైయఁ గాలము గడవుచుండెను. ఇతనఁగూర్చి వినవమ్మకతలు
వెక్కులు. అందోకటి.

ఒకప్పుడోకసాధువు ఉత్తమైనది గార్వాస్త్రమా సన్మానము?
యని యొఱుఁగుగోరి వశ్వవ మహాశయుని డాసి యదుగు నతుడువెంటునే బదు
శీయక భార్యనించుక శిగ్గుఱగఁ బిలిచెను. ఆమెయు లాగుచుండిన చేఁత్రాటి

నెట్లువిడిచి తొరతొరవచ్చి నిలిచెను. సేయుచుండగా నాడె క్రిందఱడినది. దీపముగొని రమ్మన పట్టపగలు దివ్యయేల యని బదులాడక రూసాధ్వి వెంటనే కొనితెచ్చెను. అతిథికి వేడియెన్నమిడి తనకు చలికి యిదుమన నామె యుట్టేచేసెను. తనకును అన్నము వేడియైయున్నది. విసరుమన నా పుణ్యవతి మాతాడక విసరస్తాగెను. ఇట్టి కార్యములు వెంట్లు గమనించి యావచ్చినసాధువు ఇట్టి సాధ్వి యిల్లాలగు వానికి స్వర్గమేలి? యనుకొని మరల ప్రశ్నింపక మరలెను.

పతియాజకు బదులాడక యతని చిత్తము ననుసరించు నిర్మతిత్తయను వానుకి ప్రతిష్ఠిసము నాధుఁడు భుజీంచునపుడతని యనుమతిమేరకు చిన్న గిస్కుయు నందించుక నీరును చిన్ననూడియు నుంచుచుండెడి. దానికిఁ గారణమామె యెఱుగెదు. తన యవసానదళో భర్త తప్పతలకడఁగూర్చుండి 'నీకేమి కొరికకలదు 'తెలుపు' మన నాసాధ్విలలామ , నాథా! నిత్యము భోజన వేళకు పాత్రముకడ నుంచుచుండిన గిస్కుజలము నూదులకు కారణ మెఱుగు లేకయే మరణింపగులగు చుంటి నసుచింతగలదు' అనుదునతందును చింతతో 'చిందినమెదుకులను నూదితోఁ గ్రుచ్చియొత్తి నీటఁదుడిచి మరం పాత్రమున నుంచుకొనడలచి యట్టుంచు మంచుంటిని. కొని యట్టి యవసరము నీవలన ఘటిల్ల దయ్యే' నని పలుక నామె తృప్తిచెంది భర్త చేతుల మిఁద తన ప్రాణములు వదలెను. ధీరచిత్తుడయ్యి నతడవ్వదు 'నా యిట్ట మెఱిగి రుచిగ వండెదుదానవు. పవిత్రపేమమయిని. మృదుసత్యి వాక్యవు. నాయదుగు ఖాత్తుచు జెనుక నిద్రించి ముందుగ లేచుదానవు ప్రాణేశ్వరీ! నను విడునాడితివే? ఇంక నాకనులెట్టు రేయి నిద్రింపఁగలవు?' అని యస్తువిందువులు రాల్చెను.

తన యవసానకాలమున నతఁడు ప్రియశస్వీఁడై యిందిన ఏలే సింగనితోఁ దన తనవు మృగపక్కల కాహారమగునట్టుగా నొక బయలునఁ పడవేయింపుమని మూజ్జ యిది బ్రహ్మనిష్టగొనియొను.

ఇట్లి పుణ్యచరిత్రునిచే వాయఁబడినది యో త్రివర్గము. ఇందరి భావము లల్పాత్మర రమణీయములై యసందిగ్మయులై సమసజనాదరణీయములైనవి. ఇందరి విషయ శిరికలు మిక్కిలి యాలోచనముతో నొకటి కెనుఁఁ నొకటిగా కారణయుక్తమూగా పొందింపబడినవి. వినయములును జీశ కాలయాధితములు గాక యొల్లియొదల సెల్లపేళల నొకేతీరున నుండున రగుటచే పెంక్కు భావమలోని కీగ్రంథ మనవదింపఁబడినది.

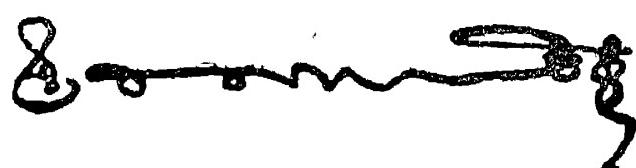
తెనుగున జీమన పద్యములు నుమతి శతక పద్యములు సందర్భవశమన సామాన్యులనోటును వాక్రువ్యబడుచున్న యట్టెల్లిదవిడమందు కుఱ్చ పద్యములు సమస్త జనులనోటును ప్రామాణికములుగా వాడఁపడి పెద వాక్యములుగా గారవింపబడుచున్నవి.

మతీయు నిడి మధురసంఘము వారిచేతన మిక్కిలి తొనియాడఁ బడినది. తత్సంఘవిద్యాంసు లీగ్రంథముపై నిచ్చిన యాభిప్రాయములే ఏఱదిమూడు పద్యములుగల తిరువశ్వర మాల యునఁబడుచున్నది. మతీయు కౌండలో విద్యాంసులు దీనిమహిమను పెంక్క విధముల క్లాసీంచి యిన్నారు.

ఒక చుండితుడు ఒక ఆవగింజను తొలచేసి యొదు సముద్రమునఁదిమిడ్డియుంచిన తీరుననున్నది కుఱ్చ భావము' లనియొను.

తర్వాతనాయనారు దీనిని శండడుగుల ప్రదేశములుగా రచియించుటచే నిడి తెనుగున ద్విపదగా రచియింపబడినది.

దీని నోపికతో పరిశీలించి యిచ్చిన బహుభాషా విశారదులగు తీ ఎంకటరాములు రచి గారికి కృతజ్ఞుడు. ఇట్లు,

అంకితము

స్త. ధర్మంబు భువిని యథాస్తితి సాలకొల్పి
 విబుధుల కమ్మతంబు వేడ్కునిచ్చి
 ధరణి తల్లడలేక తగు రీతి నూల్కూల్చిపు
 భక్త సంరక్షణ ప్రభ రహించి
 నయమంగా సుమనః పట్టము వహించి
 రాజసాహంకార తేజ మడఁచి
 గురు తమశ్చరగుణ కులము దూపణఁజేసి
 ధర్మరాజస్తితి తనరనిల్పి
 దుఃఖతతి నడంపఁ దూ కొని బోధియై
 కలికితనము పుడును వెలయఁజేసి
 జగములనుస్మాజించి తగఁబోచి తుదిని లో
 నదుఁచు వానఁ దలఁతు నవారవాంబు.

८

ఉ. శాలకపొర్కిం దగిన పదతులక్క బహు పుస్తకంబుల్లఁ
 బోలఁగ ప్రాసితిం దెలివి పుట్టఁగ నటుర రాజీనుండి ని
 ర్యోలగ మంచి పాండితి నరించెదు నంతటిదాకుఁ బదతుల్ల
 గ్రాంగ వాచకంబులు పురాణకథల్ తగు శబ్దకాత్మముల్ అ

ఏ. గ్రంథంబుల్ రచియించు తెన్నుదగు కార్యంశైనఁ శ్రోతానువా సం
 బంధుల్ తక్కువుయైయించు వచియించ్చు రాదు మాత్సర్య దు
 ర్ధింధుల్ మిమ్మకుమైరి వారలకు నీ ర్ఘ్రోధ దుర్మునముల్
 సంధుక్కించెడి వారెకాని రసికుల్ కన్పటరై రెచ్చుఁఁఁ

३

శు. ధనికుల్ చూడఁగఁ శారమ్మిక సుచిం తాపీసులై యుండు ని
 రషుల్ వారఁగఁ గొందశైన రసికుల్ రాజీలుచున్నఁ గ్రియు
 ధునతల్ గానము రెండుఁగల్లినము దు ర్దర్యంబు నష్టఁతియుం
 గొనువారల్ జగమందు చిత్రములు పెక్కల్ తెల్పఁగా శక్కిప్పుఁ ? ప

సీ. తసకులంబునవారిఁ డలమై తృష్ణిరాదు
 ములక గిర్మిదమని పలుకువాందు
 తెలిసినవారి రీతిని నటించుచు సామ్యు
 వమ్ము సేయుచునుండు నెమ్ము కాందు
 పరుల కొంపలఁ గూల్ప వర జీవితమ్మును
 దుమ్ము సేయుచునుండు దొడ్డవాందు
 న్యాయస్థలంబులే యావాసములగఁ గై
 కొని పేరు నార్జించు గోపువాందు
 ఇట్టిపనుల హోమ హోమ లైల కడల
 దండిగానుండు వారలీ మండలమున
 శైన జల్లేళ్ళు గందంతు మ్రూనికరజీ
 మంచువలె మందునకెయుందు మహితగుణులు

 కీ. నిరశాన్నదాత సన్నియత ప్రతిజ్ఞాందు
 వృద్ధి-గోరక బుణమిచ్చు నుగుణి
 పరులయాపద తన బన్నంబుగా సెంచి
 పరితిఫించుచు దీర్ఘ జరుగు నకఁడు
 అన్నంబు వేర్తకు నతిథులు సత్తంబు
 నందుందు రా యని యరయు ఘనుఁడు
 విభిల దుర్మిణముల సీగఁ గ్రోచిన పుణ్యా
 దభిల సద్గుణముల కాటుప్పులు
 కాంతిమూర్తి సాత్మ్యకమూర్తి సాధుహితుఁడు
 సతమ శ్రీరామసేవనా సక్కడగుచుఁ
 గొత్తుఁ గ్రామంబునఁ గొమరు మిణఁ
 ప్రచేమమయుఁడు రామస్వామిర్చెడ్డి యతుఁడు.

- మ. నను ప్రేమంబునఁ జేరఁజీరి విమలా - నందాననం బొప్పుగా
మనవంళబున కీపు భూషణమై - మర్క్కాద పాటించి యిం
పానరం గూర్చిన వెక్కుగ్గంథముల న - చ్చాత్తింప తున్నె వృథా
చనుగాదా? యని మందలించి కరుణా - సంరంథ గంభీరుడై ८
- చ. వలనిన యంత యక్కాఱకు - వచ్చిన యప్పదు తీసికొమ్మె చం
చలమగు దబ్బుకె మది వి - చారము నొందకు మచ్చగూర్చి యిం
దులఁ గను లాధముఁ యక్కము - తోమము సందుము సంతసింతు ని
య్యం హరియచ్చ ద్రవ్యమది - రొట్లర మేలానరింపనే కదా? ర
- ఉ. కొంకక తీసికొమ్మునుచుఁ - గోరిన జేరులఁ గోరినంత ని
శ్శంకముగా నొసంగి కృప - పాయము చేయటఁబ్బటి యేను ప
ల్యంకిక నెక్కినంత మద మందుచుఁ - బొత్తము లచ్చగూర్చి ద్యే
యింకిలిలేక లోకపొత - మాదటఁజేసితఁ గీ లి నందితిఁ
- చ. మొనపున నించుమించుగను - మప్పది గ్రంథము లచ్చగూర్చితిఁ
ధనము గడించు మార్గములు - తంత్రములుం బరికించి చూచితిఁ
మనమున నించుకేనియును - మన్నున గూర్పని వంచు నెంచితిఁ
మనమును చంపుకో జడిసి - మూనితి పర్రకచింత నంతటిఁ १०
- చ. కమివను లేని పొత్తములఁ - గ్రోను వెఱులు లేర యక్కాలిఁ
గ్రమమున గ్రంథగారవము - గాంచిన పుణ్యలు కొన్నవాన ని
క్కాముగను వచ్చ ద్రవ్యమది - గాజుల బేరము భోజనానికే
సమపదు నస్సుసామెతయే - సార్థకమై కనుపెట్టు నాయెడిఁ. ११
- ఆ. ధనము నిచ్చి కొడు - ఘన వదామ్యలకండై
సురక్షాను మనశ్శు - లుందు వెచ్చ
వెళ్లి సెట్టి బేర - మిళ్లించులం బొందు
చందమర్ముఁ గొన్ని - సమలతోన. १२

క. మొదలు చెదు బేర మట్టులు
 తుదిముట్టుకయండ నోరలె నోరతనముందుం
 బదిలములగు కాపనములు
 తుదకడి విశ్వేష వెండి తోణింబయ్యె

- ఖ. నమము నొందుచుంటినని - నాహితబంధుఁడు నెమ్మునంబున్కు
 గష్టమునొందఁడు గసరి - కాదనఁడు తుజి సంతసించుచుక్క
 దుప్పి వహింపుమంచు సము - దుస్సుతి నొందెవవుచు నప్పుకుక్క
 సృష్టముగా వచించు నది - సాధుల శీలమ కాదె మేడిన్కు గధ
- చ. అతని కుమార రత్న మొక్క - ద్వార్జవ శీలుఁడు తండ్రి శీలమే
 ప్రతిఫలమందు కైవడిని - భాసిలు వేంకటరామరెడ్డి యు
 త్వయతలిత సాత్మ్యమందు పర - మార్థ విచారుల వట్టగొమ్ము ని
 శీచతమతి శీజధర్మమును - చెట్టు వహింపక భేదమందుసే? గా
 సీ, తండ్రిచేతల కడ్డు దగులఁడు సరికదా
 నన్నెగూగుఁగుఁ బాటు పదుచునుండు
 శీదసాదల పూలి పెన్నెధానంబని
 ప్రభ్యాతి తడనిన ప్రణలతగుఱుఁడు
 పరకాంతలను తల్లి పగిదిఁజొచెదు వాఁడు
 పనుల మేలున కాసపడెదు వాఁడు
 దాంభిక పేమంబు దలఁపకుండెదువాఁడు
 కల యంతలోఁ ర్ఘుపీఁగాంచువాఁడు

పరికిబొంకు డోసంగి నొవ్వంతుముంత
 అన్ని నుగుళ గణంబుల కాటు వట్టు
 పృథివి వేంకటరామ సాత్మ్యకసముందు
 కోటి కొక్కుఁడు దొరకఁడు కోరి వెదక

- చ. అతఁడును నాద్యోడ్దూ మగుల - నర్మలితోడు తెలంగువాఁడు నా
హితమును కోరువాఁడు తలు - పెంతయొ యుంతియు పలు పల్కున
వ్యతమును జేతయుం దనరు - విష్ణుతు శిలుఁడు తండ్రికంతె నిం
గితమున దౌడ్డయ్యు పరులు - గేరఁడు నొవ్వఁగ మాటులాడుడున్ ఠడ
- చ. తనయుడు తండ్రియుడ్ బహు వి - ధాబుల్స జేసిన సాయమే ననుక్
జనులవు జాపఁగ్రీనది - చాలిన సజ్జన సంఘు మాఖ్యఁగా
ననయము వారు పెట్టిన ప్రీ - యంబగు దీపమే మదృపంచునక్
గొప్పణి వెల్లుచున్నయడి - కూరిమి తైలముతోడ సేటేకిఁ లూ
- ఉ. ఆవిమలాత్ము ప్రేమ కుతుఁ - దన్నిటుఁ దండ్రిని తాతఁచోలి వి
ద్యా వినయ ద్వయంబు మణి - హోటక భాతి రహీంపుగాఁ జేరం
శీవి సుమిత్రజేది గుళ - సేవధియై తగే రామలింగముక్
భావజ కుండరుండు పిత్రు - భాసిత పుణ్యతపఃఫలంబు నాఁ లూ
- ఉ. పారి కుటుంబ మెల్లపుడు - వారని తామర తంపరై మహిఁ
త్రీరమణీయ సంపదలు - శిష్ట జసావన కీర్తి సౌభ్యముల్
త్రీరఘువీర శేఖరు న - శేష కృపామతి నొందుగాత మం
చే రహియించి త్రీశు మతి - యించుచు నుండెద సర్వకాలముక్
- ఉ. ద్రావిడ భాషయందుగల - థర్మనిధానండు వేదతుల్యముక్
ధీతరపాఠి వాక్కులను - తేజిలు నానుడి గాఁగ నాకుఱు
త్రీవరు సత్కృపక్క దెనుఁగు - చేసితి నీతికిఁ దావలంబునై
పావన మాటుఁ దానికిఁ ద్రి - వర్ధమ నా నభిధాన ముంచితిన్ అఱ
- ఉ. రామస్వామికిఁ దక్క సేటికిఁ గృతుల్ రాత్మలుగా నంకితం
శామాదంబున నీయకుండియును జై - య్యుంబొంద నావై ఘన
ప్రేమంబుంచిన కారణంబుననైత - తేవీమాభి బదుండైనై
రామస్వామి కొసంగితిం గృతి త్రివ - ర్దంబుఁ యకోర్ధిపైకై అఱ

రెండవ కూర్పు.

ఈ కూర్పున కవకాళము లభించినది అర్థలాభవతి
మునుగాదు. (చూ. అంకితము 10-13 పద్యములు.) (దవిద
వాజ్ఞయమునుండి నుద్గొంధములు పెక్కింటి సనువదించిన
నాపరిశ్రేమమునం దపారాదరముంచి యస్తి గ్రంథాలయము
లందుంచవలసిన ట్లనుమతించి ఆంధ్ర గవర్న్ మెంటు విద్యా
శాఖలవారు ఉత్తరవులు దయచేయుటచే వారికి సర్వదా
కృత్స్నాద.

ఇందు భావ సారళ్యముకొఱకు కొద్ది మార్పులు
కూవింపబడినవి.

ఇ ట్లు ,

పూతలపట్టు శ్రీరాములు రెడ్డి.

విషయ సూచిక .

१ ధర్మకాండము.

- १ దైవస్తుతి
- २ వానమేలిమి
- ३ యతుల మహామ
- ४ తగవు బలిమి

(పవ్) తీమార్గము

- ५ గృహస్థ కీవితము
- ६ సహాదర్శిణి
- ७ బిడ్డలఁ బజయులు
- ८ మక్కువ కలిమి
- ९ అరిధి సత్కారము
- १० హితవాక్కులు
- ११ మేలెఱుక
- १२ నడియునికి
- १३ ఇడమున కలిమి
- १४ నడవడి యునికి
- १५ పరస్తి విరాగము
- १६ ఓరుపుఁ గలిమి
- १७ ఊదదేమి
- १८ నాఁచికొనమి
- १९ వెనుక నిండింపమి
- २० పల్లఱతులాడమి
- २१ పాపభీతి
- २२ ఉపకారము
- २३ ఈవి
- २४ క్షిరి

నివృత్తిమార్గము

- అగె దయాశుత్యము
- అం మంస నిషేధము
- అఁ తపము
- అం ఆనర్హ వర్తనము
- అఁ కొంగిలింపమి
- అం పత్యము
- అఁ కోపము లేమి
- అఁ అనిష్టము చేయమి
- అం చంపము
- అఁ అస్థిరత్యము
- అఁ పరిత్యాగము
- అఁ తత్త్వ వివేకము
- అఁ రాగ త్యాగము

౨ అర్థకాండము : రాజవద్ధతి

- ౩౮ వథి
- ౩౯ రాజ మహిమ
- ౪౦ విద్య
- ౪౧ చదువమి
- ౪౨ వినికి
- ౪౩ తెలివి కలిమి
- ౪౪ చెదువు నీఁగుట
- ౪౫ సత్నమావాసము
- ౪౬ తుద్రసంగ వర్తనము
- ౪౭ విమర్శించి చేత్త
- ౪౮ శక్తిసంఘంగులు

ర్మ కాలము సెఱుఁగుట
 గ్రం స్థానము సెఱుఁగుట
 గ్రం తెలిని తేఱుట
 గ్రం తెలిని పనిగొనుట
 గ్రం బంధు ప్రేమ
 గ్రం మై మఱవమి
 గ్రం న్యాయ పొలనము
 గ్రం అన్యాయ పొలనము
 గ్రం భీతి కలిగింపమి
 గ్రం కనికరము
 గ్రం వేగుల నుంచుట
 ఉం ఉత్సాహ సంపద
 ఉం ఆలస్యమురేమి
 ఉం మనుజయత్నము
 ఉం కష్టము నోచ్చుట

రాజ్యంగ పద్ధతి

ఉం మంత్రిత్వము
 ఉం పలుకు నేయు
 ఉం కార్డ్యక్కు
 ఉం కార్యదృఢత
 ఉం కార్యపద్ధతి
 ఉం దూర్శ్యము
 ఉం రాజ్యశాయము
 ఉం ఇంగీతజూనము
 ఉం సభ సెఱుఁగుట
 ఉం సభ మశణవమి

కోశ పద్ధతి

ఉం దేశము

ఉం కోటు
 ఉం విత్తారన బిధము
 ఉం సేనా మహిమ
 ఉం సేనా కౌర్యపటిమ
 మైత్రి పద్ధతి
 ఉం స్నేహము
 ఉం స్నేహ విచారణము
 ఉం చనవు
 ఉం చెడు చెలిమి
 ఉం తగు చెలిమి

దుఃఖ పద్ధతి

ఉం విడఁగు
 ఉం అధిక్షు సహంకారము
 ఉం పగ
 ఉం పగ మహిమ
 ఉం పగ స్వభావము
 ఉం లూపగ
 ఉం శ్వదుల నగౌరవింపమి
 ఉం త్రులకు లోఁగుట
 ఉం వెలయాంద్రు
 ఉం కలుద్రావమి
 ఉం జూదము
 ఉం మందు

(పబ్జాపద్ధతి)

ఉం కలీనత
 ఉం మానము
 ఉం గౌరవము
 ఉం గుణ సమృద్ధి

13

ర్వం నడవది కలిమ
 గంగ ఫలహీన సంపద
 గంభ సిగ్గు కలిమ
 గంప కుటుంబ భరణ ఇదత
 గంప సేవ్యము
 గంగే శైవాలికము
 గంప యూచన
 గంప వేడిఎలోలు వెఱపు
 గంప సీచత్వము

3 కూమ కూండము

పెండ్లికీ మునుపు.

గంప రూప తాపము
 గంప జాడ యెఱుక
 గంప కూడిక కొనియాట.
 గంప మేలిమి మెచ్చుట
 గంప మోహతిశయము
 గంప సిగ్గు వీడుటు
 గంగే అడణో లెఱుఁగుట

పెండ్లికీ పిదప.

గంప వియోగ తాపము
 గంప వంతిచేఁ గృఖించుట
 గంప కస్సుల పరితాపము
 గంప పాలి పరితపించుట
 గంప ఏకాంతశేదన
 గంప పలవరము
 గంప కలవరము
 గంప ప్రాద్యుగుని పొగులఱట
 గంప అవయవకార్యము
 గంగే తనలో తా నాడుకొనుట
 గంప నిలుకడ చెడుట
 గంప ప్రోష్టుల కోరికలు
 గంప భావప్రకటనము
 గంప నురత వాంఛ
 గంప మనుపై గనుఱట
 గంప పొలయాలక
 గంప అలుక వాడిమి
 గంప అలుకచే ఆనందము

१. ధర్మ కాండ ము

१. వైకస్తు ४.

- १ అష్టరంబు లకార మాదిగాఁ గలవి
అష్టరుఁ గలవి య ట్లథిల జగములు
- २ చదువుచే ఫలమేమి సర్వజ్ఞ పూత
వదములకును భక్తిఁ బ్రహ్మామిల్లకున్న
- ३ అలరులపై నేగు నతని పాదములు
గొలుచువారు సుఖమున్నఁ గొంద్రు నతమున్న
- ४ ఆశ నిరాశయు నందని వరము
నాశించు వారల కాపదల్లేవు
- ५ సిరు మేటిమహిమఁ గీర్తించు వారలను
దరిఁజేర వజ్ఞతం దనరు ద్వయములు
- ६ నిర్వికారుని నీతి నెఱి నిల్చువారు
నిర్వితి నుందురు నిచ్చలు తారు
- ७ అగుఁగాక యనము పదాశ్రిత తతీకి
నగున చిత్తవ్యధ నణప నన్యలకు?
- ८ తరియింత్రు ధర్మాధ్యాత్మ తత్వదాశ్రితులు
పైరల కరిది దాటుఁ బెర జలసిధుల
- ९ మొనసి యష్టగుణుని ప్రమోక్కుని శిరము
నెననిన యంగంబు లిల నిష్టలమ్ములు
- १० తరియింత్రు భవ మహాదధి భక్తవరులు
తరియింప రణ పద తరణి దూరగులు.

అ. వానశ్శీలిమి.

- १ వానచే లోకంబు వ్యవహార మగుటఁ
దానమృతమృని తగఁబేరు గాంచె
- २ కుదుచువాడికి మంచి కుదువులఁ గూర్చి
కుదువు దానయి యొప్పు గూర్చును వాన
- ३ వఱవు గల్లిన భూమిఁ బ్రాణిచయంబు
వరటు నాకలిచేతుఁ బలుపాట్లు గుడిచి
- ४ మొగులు కురియకున్న మొనసి కర్కులు
తగ నేరు దున్ని సేద్యము నేయలేరు
- ५ కురియక జీవులఁ గౌదచేసి చెఱువఁ
గురిసి పోషించ మొగులె పో వలంతి
- ६ నసిమిాఱ నిలను వర్షము పడకున్న
వసిమేయు వూరియు బ్రాంతియోఁ గాంచ
- ७ కురియకుండిన మహాకూపార్థైన
వరటి తద్దుణము కీడ్పుదుట నిజంబు
- ८ నిత్యనైమిత్తిక నియతులు దేవ
కృత్యముల్ జరుగ్వి యిలఁ గఱైన
- ९ వానలేకున్న విశ్వంబునయందు
దానంబుఁ దపము సెద్దడి సాగిరావు
- १० నీరు లేకున్న చో నిలువదు జగము
నీరున్న నే యెల్ల నియత శీలములు.

3. యతుల మహిమ .

- १ శీలంబు కొఱకుఁ ద్వాజించిన ఘనుల
మేలెంచి గ్రంథముల్ మిక్కిలి పోగడు
- २ యతుల వేరిము మెచ్చి యభినుతించుటలు
మృతినొందువారి లెక్కిందుటను పోలు
- ३ ద్వాయగతుల్ తిలకించి తగవాచరించు
నియతుల మహిమంబు నెఱిమేలుచేయి
- ४ ధీసృణి వలన నిందియ నాగములను
నాసిల్లుఁజేయు ఔన్నుఁగ ముత్తి పెత్తు
- ५ విషాంద్రియుల శక్తి వీష్మింప సాక్షి
ఆజర నాయకుఁడు బలారియే చాలు
- ६ ఘుటెయింతు దుర్భుట శార్వయముల్ పెద్ద
లటు చేయలేని వారలుఁలు జగతి
- ७ పంచ తన్నుఁత్తల పద్ధతు లెఱుఁగు
నంచితు నెఱుకకు నడుఁగు లోకంబు
- ८ తీర్మాన వశ్వవాగ్దిరుల మహిమ
వారి యమోఘంతు వాక్కులె తెలువు
- ९ గుణమను కొండపైఁ గూర్చున్న వారి
క్షణ కోపమైనను కాచుకో నరిది
- १० అన్ని ప్రాణుల యొడ ననుకూల కరుణ
యున్న పెద్దలె శాంతులుత్తమ యతులు.

చ. తగ్వ బలి మి.

- १ పరువిచ్చుఁ బేరిచ్చుఁ బరము నొసంగు
నరులకు మేలో ధనంబు ధర్మంబు
- ౨ కలదె ధర్మముకంటె ఘనలాభ గరిమ?
కలదె చెంగు దానిఁ గడఁద్రోచుకంటె?
- ౩ తగవు సాధింపంగుఁ దగినల్లు యుండై
దగుఁజేయ విదువక తగుఁజైల్లు పట్లు
- ౪ మది గోషములనెల్ల మాన్ముట యొప్పు
వదియ తగవు; పెర లాడంబరములు
- ౫ కరను కినుక యూస కదుపూద నాల్లు
దఱిమి చేసినయదె తర్వైన తగవు
- ౬ ఆనాటీకవక చేయందగుఁ రగవు
తానె వీడని తోడు తనయేగువేళ
- ౭ ఇది ధర్మఫల మననేల? పల్లుకిని
శదిసి కాంచుమ యొక్కఫునుల మోపరుల
- ౮ తడయసు రికువక తగవాచరింప
యొడఱాయిత్తై యూపు నిల మఱుబాము
- ౯ ఆసండ కుఁ స్వధర్మాపై నానేని
తాసేని యిఁ మొనఁగవు వగ నిడును
- ౧౦ ఉఁయుఁగఁఁడు క్రేయ మొక్కండ
పాయుఁగఁఁరునది పాప మొక్కండ.

(పవ్ పుత్రి మార్గము .

గా. గృహస్థ శేషితము.

- १ తమ ధర్మములనుండు తక్కుముహ్యరకు
విమలుఁడో గేస్తుదవిన దారి తోడు
- २ యతులకు బీదల కతిధుల కరయ
మృతులైన వారికి మేల్తోడు గేస్తు
- ३ పితరులు దైవంబు విందు చుట్టంబు
నతఁడను నేపుర నగుఁ గావ గేస్తు
- ४ పాప దూరతుఁ గూర్చి వంచి భుజించు
నాపుణ్య మనుగడ కావద లైవు
- ५ అర్హధర్మము (పేమ యలరాహనేని
గౌర్హస్త్యమున కదే గరిమయు ఘలము
- ६ తనధర్మమును గేస్తు తగురీతి నడవఁ
గను మేల్పులము లేదు కతిన తపమున
- ७ తనధర్మమున గేస్తు తగురీతి నడవ
మొనసి యమమునొందు ముగురలో మేటి
- ८ తనపాడి ఏడక తక్క ధర్మముల
కనువిచ్చు గేస్తు ప్రేయమె బలీయంబు
- ९ ఉత్తమ ధర్మమే యుఱెది గౌర్హస్త్య
ముత్తుమోత్తమ మది యొందదే నగదు
- १० భువి ధర్మముల గేస్తు పొనరుగా నడవ
దివిజులలో వానిఁ దేర్చి లక్షింతు.

ఉ సహధర్మిజీ.

- १ శీలంబు పొదువు నేచెలువకుఁ గలుగు
నాలేమ యిలుతేని కగు మంచితోదు
- ౨ ఇలువడి లేనట్టి యిల్లాలి తోడి
యిల్లుతేని మనికి మేలెనసియు వితమే
- ౩ ఎదిలేని దిల్లాలి కిలువడియున్న ?
సది కల దిల్లాలి కిలువడి లేక ?
- ౪ సిలుకడ యాఖువు నగడిన గృహిణి
గలిగిన మతి పొందఁగల దెద్ది కలదు ?
- ౫ ఇతరక్కె వముగన కిలుతేనిఁ గొలుచు
వతి యూడ్చియడిన వర్షంబును కురియు
- ౬ తపథర్మమును గాచి దయితుని గాచి
మనవేలి ఇనుగదు మంచియిల్లాలు
- ౭ ఏదు కావడి చెఱనిడి కావు సతులు ?
చా మిలువడి గాచు తగవె యుత్తమము
- ౮ ఇట నశుల్ భర్తల సలమి మన్నింప
శట నుశుల్ మన్నింతు రా సతీ మముల
- ౯ పొగాఁక వడు నతి పొనరక యున్న
పగఁ యైమట సింహ వరగతి లేదు
- ౧० మంగళికి కీలమే మంగళకరము
చక్రయ నువ్వుత్తుల వరభూమ యదియ.

2 సంతానము.

- १ తెలియుదగిన వానిఁ దెలియు బిడ్డలను
గల్లుగుటు గాకొండుఁ గాంచుగా లేదు
- २ ఏదు పుట్టువులందు నెనయువు చెట్టు
లాడిక లేని గుణాధ్వ్యలుఁ గన్న
- ३ తనయులే యందుకు తగుసాత్తు; వారు
జనియింతు కర్మాను సారులై తమకు
- ४ చిన్ని చేతుల తోడుఁ జిఱుతలు కలువు
నన్నంబుకంటే నాయమృత మింపగునే ?
- ५ చిఱుతల నివురుగాఁ కెందు మైతనివి
చిఱుతల పలుకులు చెవి కింపు నింపు
- ६ పీణియ క్రోవి యింపిత మనవారు
కూనల తోక్కు పల్కు విననివారు
- ७ జనకుండ నుతులకు జరపు మే లదియు
తనయులుఁ బండితోత్తుములుఁ జేయుటయు
- ८ తమ కొమరులు పండిత క్రైస్తవు లగుట
తమకంటే నించును తమ యుత్తరులకు
- ९ తనయుని జనులు విత్తుముఁడని యూడుఁ
గనిన యప్పటికంటేఁ గన్నదుప్పాంగు
- १० ఎన్ని నోములు నోచె నితుఁడను వలుకే
కన్నతండ్రికి బిడ్డ గావించు మేలు.

ర మక్కల కలిపి.

- గ పెరిమ కున్నదె మూసిపెట్టేడు తలుపు
పొరి సదయుల యుషువులె దోని వేలుచు
- అ అదయుల పనులన్ని యుగుచుండుఁ దమకె
సదయుల యెమ్ములుం జను నితరులకె
- 3 అనువు లొడలితోడ నమరిన ఘలము
ససేఁ బెయమయ వృత్తి జరవుటకొఱకె
- చ ప్రేమ హృద్భుంధంబు వృథి పొందించు
భూమి జనుల కది పొందించు మైత్రి
- ఔ ఇలుఁ బెను భోగంబు నెనయు గృహస్తుఁ
డల పేయమయ వృత్తి నలరిన ఘలము
- ఎ పాడికే ప్రేమ తోడ్పుడు నను స్వేడఁగు
తోడుగుఁ జెడుగులుఁ దొలఁప నయ్యదియు
- ఒ ఎమ్ములే నునుతుల నెండయుఁ బోలె
నెమ్ము లేనునుతుల నెతే కాల్పి వైచు
- ర ఎలము నుంతయు లేని యిలుతేని బ్రథుకు
తలిరుచు జెముడు చందమగు నెడారి
- ఏ ఒడటిలో మక్కల యొండు లేకున్నఁ
గడమ యంగము లుండి కను ఘలమేమి ?
- ఓ ఎలము కలవె జీవ మెనయు కాయములు
తోలుక గప్పిన యెంప తుక్క లన్యములు.

అతిథి సత్కారము.

- १ ఉండి యోమి గృహస్తుఁ డొగి మనచెల్ల
నొండేమి? విందుల నువుచరించుటకే
- २ అతిథి వాకీట నిల్వ నమృతమేనింటి
యతుఁడు తాఁ దినఁగోరు టర్టుఁబుగాదు
- ३ వచ్చు విందుల నిచ్చవడిఁ గొల్పువాని
మొచ్చు జీవితము లేఖిం గీడుపడదు
- ४ తగు విందు నగుమోము తనర సేవించు
సుగుణు నింటను సిరి స్థాంపుగ నిలుచు
- ५ అతిథుల సేవించి యవ్వులఁ గుడుచు
నతని పొలమున వేయుగనేల విత్తు?
- ६ ముందటి విందులఁ బూజించి వచ్చు
విందులఁ గనువాఁడు విబుధుల విందు
- ७ అతిథి పూజాఘల మలవియే నుడువ
నతిథి యోగ్యతుఁబట్టి యది యెనలారు
- ८ అతిథులఁ బూజించి యలరని వారు
గతి చెడితిమ యంద్రు కై సామ్యు చెడుగ
- ९ ఉండి లేవడి యది యోగ్యుల కిడమి
ఉండు నా మూర్ఖత్వ మొగి నెడ్డెలకడ
- १० వానన గొనునంత వాడును పొగడ
వేసరు విందు తాఁ బెడమోము సేయ.

ఱ హితవాక్యం

- १ కరుణామృదుత యవక్తతయ ధర్మంబు
నురవైన యదియే ప్రియోక్తి యటండ్రు
- २ లలిమెగంబునఁ బ్రియాలాపంబు లాడు
పెలమి నిచ్చుటకంటె సెక్కుడో నండుఁ
- ३ నగుమోముతోగాంచి నడతెంచి యొలమి
దగు ప్రియ మాడుఁటే ధర్మమటండుఁ
- ४ అందతు నలరు ప్రియాలాపమాడు
జెంద దెద్దడి నగు చెట్ట లాతనికి
- ५ మనుజున కతి ముఖ్య మండనంబు లగు
వినయంబును ప్రియోక్తి; పెరయవి కావు
- ६ అరసి యర్థములు ప్రియాలాపమాడు
దతుఁగుఁ బొపంబులు ధర్మంబు పెఱుఁగు
- ७ ఉపయుక్తమయి గుణయుతమగు వాక్య
మొపుడు నయము నిచ్చు సెసగించు మేలు
- ८ కొడిమలు గన రాని గురుహిత వాక్య
లిడుఁ గదు సంతోష మిరు పుట్టువులను
- ९ హితవాక్య లింపెనయించుట యెఱిఁగి
వితగఁ గరుసు పలుక్క వితమేసి కోరి?
- १० హితవాక్యలుండ నహితము లాడుటలు
గతిసెడి పండుండుఁ గాయుఁ దినుటలు.

ర సే రాక .

- १ ఒదవని వానికి నొదవు మేలునకు
నొదవు సాటి యా యుర్యియు దివియు
- ౨ అదనెతీంగి యొనర్చి నటి యుపకృతి
అది యల్పమైన వ్రేగను భూమికంటె
- ౩ ఘలము కోరక చేయబడిన యామేలు
అలఁతి యయ్య ఘలాన నథికిఁ బెద్ద
- ౪ నలుసంత మేలైన నగ తుల్యముగను
తలఁతురు మదిలోనఁ దత్సుల విదులు
- ౫ మేలు కొలఁది గాదు మేలు మేల్సాన్న
శీలి యోగ్యతఁబట్టి చెన్నాందుచుండు
- ౬ మఱవరాదు విమల మాననుసీతి
తోఱఁగరాదు దొసంగు దోర్చిన మైతి
- ౭ మూడిన యిడుమలఁ బోకార్చు చెలిమి
నేడేడు భవముల నెన్న చుంకుదురు
- ౮ మంచిని మఱచుట మంచిది కూదు
మంచి కానిది నఁడె మఱచుట మంచి
- ౯ కొలవంటి చెడుగు నొక్కొడు చేయ నతని
తోలిచేయు మేలెన్నఁ దొలఁగు నాకీడు
- ౧ఁ చెఱచిన మేలు పాచితి యుండుగాని
మఱచినవానికి మఱి లేదు భువిని.

ఱ నడియునికి.

- १ ఒబడికాన నొక వంక కొణగఁగ మెలఁగు
నడియునికి యొక్కటే నలువైన తగవు
- २ నడియునికివాని ధనంబెశ్చ చెడక
బడిబడి తరువాతి వారల కొదవు
- ३ నలువొనంగినయేని నడియునికి తోలఁగఁ
గలుగు సంపదఁ (దోవఁగాఁదగు నాఁడె
- ४ ఏరు యోగ్య లయోగ్య లెవరన నేల?
వారి పిదప నిల్చువానిచేఁ దెలియు
- ५ చెదుగు మేళగు నొనర్చిన కర్మగతుల
నడియునికి యొడ నుంట నగ ధీవరులకు
- ६ నడియునికి యొడ ఏడి నడచు తలంపై
చెదు సూచనంబని చెప్పఁగఁదగును
- ७ తగులమి తగవుగాఁ దగువాని తగ్గు
జగము పేదతెమిగాఁ జలుపదు తలఁపు
- ८ తగ్గిచ్చు సరిచూపు దండియ పోలికి
తగ్గిచ్చు లేమి పెద్దలకగుఁ దొడవు
- ९ పలుకులలోఁ బక్కపాతంబు మదిని
నలునంత లేకుంట నడియునికి యగును
- १० పరుసొమ్ము తనసొమ్ము వంటిదే యనుచు
జరుపు పొణిజ్యమే చన్న మేటి యగుచు.

ఎ అడుకు కలిమి .

- १ అడుకున వేల్పులం దమరుచు నొకని
నడుగమి యిదును తన్నంధాతమమున
- २ అడుకువకంటె గోప్పది లేదు గాన
నడువు నొడమెహోలె నరయంగఁదగును
- ३ విజ్ఞానమార్గాన వినయంబు నొంద
విజ్ఞా లెఱుంగుచో వెలయు గౌరవము
- ४ తగవున నిల్చునాతని వినయంబు
పొగడొందు మేరువు పొడువును మించి
- ५ వినయ మెల్లరకును వెలయు నొ సందు
ధనికుల కదిమేటి ధనముగా మెఱయు
- ६ ఒక మేన ధులివలె నొప్పి మై దడువ
నొకయేడు జన్మాల నొగిఁ దన్నునొచు
- ७ వేని పీడిన నాల్క విడక కావఁదగు
నానాల్కసడలిన నడరు దుఃఖములు
- ८ మనను నొప్పించేడి మాట యొండేని
వినుట కింపుగ నున్న వెడలించు మేలు
- ९ కాలుచు పుండొఱుఁ గాని తా సెదను
నాలుకతోఁగాల్ప నవయ దా గుఱుతు
- १० అలుక యడఁచి నేర్చి యడఁగు వలంతి
వలనిని ధర్మదేవత ప్రీతిష్టించు.

గణ నడవది కరిషి.

- ౧ నడవది గౌహృతనము నిచ్చుకతనఁ
గడఁక నునుఱుకంటే గావంగఁబడెడి
- ౨ అలసియుఁ గాపాడ నగు నడవదిని
తెలిసి కాచి యరయ సీర నదే తోడు
- ౩ మంచినడత చుమ్ము మనుగడమేల్ని
క్రించుఁదనము నుమ్ము కీడగు నడత
- ౪ పాఱుండు మజచినఁ బుడయునొ శ్రుతుల
జాతిన నడవది చనును దుర్గతికి
- ౫ కదుపూఁద గలవాని.కడఁ గల్ని లేదు
నడవది హీను నండను పేర్కులేదు
- ౬ నడవది చెడిన నొనరు చేటు లరసి
విదువరు దానిని విజ్ఞాన యుతులు
- ౭ నడవది యున్నచో నలువు నొందుదురు
చెడినఁ నొందఁగరాని చేటు లొందుదురు
- ౮ కదు మంచి నడత మేల్లులుగఁ గారణము
చెదు నడవది కీడు చెందఁ గారణము
- ౯ బిప్పిన నడవది యున్న వారలకుఁ
దప్పితాటియు నోటు దరలదు చెదుగు
- ౧౦ జగమునొంటి చనంగఁజొలని వారు
మొగిఁ బెక్కు నేర్నియు మూఢులే వారు.

ఱ పరస్తి విచాగమ.

- १ పరునాలి నాసించి వఱలెదు జడిమ
నెఱిధార్మికులకడ స్వేదకిన లేదు
- ౨ నెఱిదప్పి చరియించు నింద్యులయందు
పరు నాలీఁ గోరెదు వాడఫముందు
- ౩ తను నమ్మి చనువాని దారను కవయు
మనుగడ కలవాని మను పీనుగండ్రు
- ౪ పట్టి పరశ్రీని పఱుచు నాతనికి
నెఱి సాయములున్న నేమి ? నిష్టులమ
- ౫ నులభంబనుచుఁ బరు నుదతిని చెఱువు
బాలివోని నిందలు పొలసి కీడ్పుఱచు
- ౬ పరదార నెనసినఁ బగయుఁ బాపంబు
శిరము వ్రాలుడు నింద చేరి తన్న లము
- ౭ ఒరునాలి చెలితన మొల్లనియతఁడె
నెఱి తప్ప కిలువ్వనిక్క నెఱిపెదు నతఁడు
- ౮ ఒరునాలి నొల్లని యురు పొరుషంబు
నెఱియ కాదది యెక నెఱివైన వడత
- ౯ ఒగిఁ బరాంగన మూఁపు లొరయని వారె
తగు నిమ్మగుడు రెల్ల ధర్మంబులకును
- ౧० ఇతర ధర్మంబుల నెఱ్లు వీడినను
మతఁ బరశ్రీ వాంచ మానుట లెన్న.

ఇ ఓరు తుంగ లిపి.

- १ తన్నగోచ్ఛ వారిని థర యోర్చులీల
తను కీడుఅప నోర్చు తాల్కు మేల్ తగవు
- २ నిందల నోర్చుట నెఱవైన లెస్సు
నిందల మఱిచుట నెఱి యంతకంటె
- ३ లీల విందోమమి లేమిలో లేమి
శాలిషు దాఖుట ఒలిమిలో ఒలిమి
- ४ శుభేమి చెడనీక మెలఁగు గోరునెడు
శాలిమి చెడనీక తాఁ గావఁదగును
- ५ ఇంకి లెక్కిడరు ప్రాజ్ఞ లోర్డ్యనివారిఁ
శోషకు రోర్పిఁ బానోర్ధులు దడవి
- ६ లైట్సు యడరిన నొకనాఁటి కింపు
లైట్సు వినుకి లోకమున్నంత దనుక
- ७ లొకే యొరుఱు వాథ యొనర్పు నొచ్చి
శోక్కియ సేయు దలపమి లెస్సు
- ८ లోక్కాచే జెమగొరుల్ పొనరుతు రేని
శోక్కు పలిమిష్టు దగును జయింప
- ९ లోక్కా చెమ రుతుకుల నోర్చువారు
శోక్కు ముటులకంటె నెఱి మేలువారు
- १० లోక్కు చెమ ముని ధీరులకంటె
శోక్కు కొర్చువారలే సీర గొప్పవారు.

గం ఈండ లేపి.

- १ తన యొడఁద నసూయ తనరని తీసు
తన సడవడిగాఁగఁ దగు నలవఱుప.
- ౨ ఎవరి యొడను నేని యొరుసూష్టుకంచె
మివిలిన త్యాగంబు మేదిని లేదు
- ౩ బరుల సంపదఁగాఁచి యోర్యులేనతఁడు
పరమ ధర్మశ్రీని వలదనువాఁడు
- ౪ ఎగ్గువలని కీడు లెటేఁగి వివేకు
తగ్గానర్పరు మది నీరసమూని
- ౫ ఎరును లోనున్న నదే చాలుఁ బగఱు
మఱచినఁ జెడిన నేమజ కిచ్చుఁ జెడుగు
- ౬ పరుల యాగి కసూయపడి క్రుష్ణవాఁడు
తెరుఱ స్వజనులతోఁ దినఁ గట్ట లేక
- ౭ పరుల కల్పి కసూయ పడువాని యిల్లు
సిరియొల్లు కక్కుకుఁ జే సూపి విదుచు
- ౮ కషుపుఁద యనుపాపి కడఁక భాగ్యంబు
సెడలించి నిరయంబు నెనయఁగఁ ద్రోచు
- ౯ అనఘుని లేపి యార్థ్యాఖువు కలిపి
ఘున లోక చిత్రంబుగా నెన్నుఁబడును
- ౧౦ లేరీనుచే వర్ధిలిన వారు ముందు
లేరది లేపిఁ బొలియు వారలెందు.

య నాచికొను.

- १ నడియున్న విడి సద్గనము నాచికొన్న
చెదుఁ గుటుంబము మతి చెదుగులు గలుగు
- ౨ నడియున్న చెదుటకు నడిఁ కెదువారు
కడువుఁగూటికిఁ గడంగరు నింద్యములకు
- ౩ చిఱు నుక మాసించి చేయరు కొడిమ
తలుఁగని నుకము పొందఁగఁ గోరువారు
- ౪ విజితేంద్రియలు నత్య విమల మాననులు
ఇజ్జైనఁ బరుల స్తాత్రిచ్ఛింప రెపుడు
- ౫ కలఁగి దురాశచేఁ గానివి సేయ
నలసి పడయు తెల్పి నగు ఫలంజేది?
- ౬ సదయుఁడైనను పర సంపదఁ గోరి
యెదఁగీడు దలఁచిన నెయిదు నాశంబు
- ౭ బిరుస్తాత్తు నాఁచి తానొందిన యొడమి
పొరయించుఁ జెదుగుఁ గావునఁ గోరఁదగదు
- ౮ పరుచేతి ధనము నపవారింపకుంట
తలుగులేషి యగును తన ధనంబునకు
- ౯ ఎట్టిఁగి ధర్మము (ప్రాజ్ఞ లేఁశర రెందు
ఎట్టిఁగి వారిగుణంబు లెనయును లక్ష్మీన్ని
- ౧० ఆరయ కూసింప నగు వినాశమ్ము
కోరమి యొసఁగును గొప్ప గారమ్ము.

గా కుకు నిందింపు .

- १ పాటిసేయక చెడువని మాను కంటె
మాటున నిందలు మానుట లెస్తు
- २ పాటిఁ దిట్టి కొడిమె పచరించుకంటె
మాటునఁ దిట్టుచు మతి నవ్వు చెడుగు
- ३ మతుఁగున నిందించి మనుకంటేఁ జావ
ధరనబ్బు వానికి ధర్మఫలమ్ము
- ४ దయలేక యెదుట నిందలు సేయుకంటె
నయమాడి యెదుట వెన్కుల నిందచెడుగు
- ५ విరివిగాఁ దగ్గరు చెప్పేడివాని మను
మతుఁగున నను కీడు మాటులఁ దెలియు
- ६ పరుల దోసము లె త్రి పాడెదునెడలు
బరులచేఁ దనగుట్టు పలుకంగఁబడదే?
- ७ పగవల్కు వినఁగ వేర్పుఱచెదువారు
నగఁబల్కు హితము గొనఁగలేనివారు
- ८ హితుల దోసములె తూర్పుత్రైదువార
లిష్టరుల పట్టు నింకెట్లుందు రాక్కా?
- ९ వెనుక నిందించు నవ్వెడఁగు మైబరువు
తన విధియని భూమి తగమోయునే మే?
- १० పెఱల దోసముపోల్కు స్వీయదోషముల
నెఱిఁగి మనెదు జీవి కెడరెందు గలదు?.

అ పాప భీతి.

- १ చెదు పనులకు సాహసింతు రథములు
చెదుగులొనర్చు లజ్జింతు రుత్తములు
- २ చెదుగులు చెదుపంట చేకూర్చుకతనఁ
జెదుగున్న బెడిదమాం సెగుఁనికంటు
- ३ చెదుగులొనర్చున చెదుగరికేని
చెదుగొనర్చుక యుంటు శైవమాతేలివి
- ४ ఎంచకు మఱచియే నితరున కెడరు
సంచినఁ దత్సుల మిచ్చు ధర్మంబె
- ५ లేదని చెదుపనుల్ సేయంగఁదగదు
వేదగా నదియ కావించును మఱియు
- ६ తనకు నే నొవ్వి రాఁ దగదనువాఁడు
ఒనరింపఁగఁదగ దొరులకుఁ గీడు
- ७ పడయవచ్చు బిబుకు పగయెట్టిదెనఁ
జెడఁగోరు పగ తన్నె చెఱు వెన్నుంటి
- ८ తన నీడ యడుగంటి తగ వీడనట్లు
తనచెట్టి వీడక తన్నె బాధించు
- ९ తనమేల్చు కోరినతఁడు పెరవారి
కొనరింపఁ దగ దెట్టి యొప్పమిట్టెన
- १० చెదుత్రోవలందేగి చేయఁడేఁ జెదుగు
చెడని వాఁడతఁడని చెప్పఁగఁదగును.

అ ఉ ప కా ర మ .

- १ మఱుమేలు కోరవు మాన్యుల విధులు
మఱుమేలు చేయునే? మహిమేఘుమునకు
- २ తగుయత్తుమువ నబ్బు ధన సముదయము
తగువారి కొదవంగఁ దగినది యగును
- ३ ఉవక్కుతీరోడ దీటాందు కార్యంబు
నుపమింపఁ గానరా దుభయ లోకముల
- ४ జగమొప్పు విధిఁ గని జరగెదువాడే
యగుజీవి; పెరయతుఁ డగు నడ పీస్తు
- ५ ఉఁరి కొలని నీర మువయోగ విధము
పే రెఱుక నడచు పెద్దల ధనము
- ६ ఘలవృక్ష మూరిలోఁ బండిన యట్లు
కలిమి సీతి గలాని కడ నక్కుదుంటు
- ७ పెను తగవరికడఁ బెనుపొందు కలిమి
అనువుగ మేలిమందగు చెట్లు కరణి
- ८ పేద శేయైనను విహితజ్ఞు లెలమీ
శేడల కొదవంగ వెనుదీయ రెపుడు
- ९ వరుల కువకరింప వలనఱు చింత
చిరివార నుపకారి పేదతనంబు
- १० ఎన్నుగా మేలుచే నడ రబ్బునేని
తన్నమ్ముకొనియైనఁ. దాఁ గానఁదగును.

అ ३ ఈ వ.

- १ బీదల కిడుట్టాండె వితరణమగును
మాందివి మఱుమేలు మెయికొను గుత్తివి
- २ తగువద్దతిమ్మెయన్ను దగ దీగి కొంట
సుగతి లేదన్న నిచ్చుట కడుమేలు
- ३ తనకు లేదనెడి చింతను తెలుపకయె
తనకున్న దిచ్చుట తగుఁ గులీనునకు
- ४ రూచకుమాము దైవ్యమువోన్న దనుక
రూచింపబడుట యోగ్యతగాదు వత్తికి
- ५ తపముచే గౌదనోర్చు తార్థికకంటె
తపియించు గౌదతీర్చు తార్థిక గౌప్య
- ६ గౌదమ్మగువారికిఁ గుడువంగ నిదుట
పదిలించి డబ్బుంచు బదరిక మగును
- ७ పంచి కుడువ నలవారైన వానిఁ
గ్రుంచి నొప్పింపదు గౌదయను తేవులు
- ८ కలిమఁగూరిచి కూచి కూంచు కతిమలు
శ్రేలియరేమ్ముకొ పెట్టి తేలు సాఖ్యమలు ?
- ९ ఒడమి దండిగఁ గూర్చ యోచించి మొంటిఁ
గుడుచుట రూచనకును కీడు నుమ్ము
- १० చావుకంటెను లేదు జగతి నించనిది
చావె యింపగు నీగి సాగని చోట.

అ కీర్తి.

- १ ఒసఁగుఁ డొసఁగి కీర్తి యొందుఁడు జనికిఁ
బొనఁగు యశము కంటే బొలువేది కలదు?
- २ నుడువువారు నుడువు నుడువుల సార
మడిగిన నీగిచే నగు కీర్తి యొండె
- ३ వరకీర్తి యొక్కఁటే వసుధలో సిరము
పెరయవి చెడక యొప్పెదునవి లేవు
- ४ ప్రచల కీర్తినిగొన్న ప్రాజ్ఞలు గలుగ
విబుధుల్ల స్వర్గంబు వినుతింపఁబోదు
- ५ పరువుఁబెనుచు కీడు, వరకీర్తి నిల్చు
మరణంబు, నరిది సామాన్యులకిలను
- ६ తోఁచినుఁ గీర్తితోఁ దోఁచుట మేలు
తోఁచుకంటే నకీర్తిఁ దోఁపమి మేలు
- ७ పొగడు వడక మని పొగడక తమ్ము
తెగడు దెగడుకోక తెగడుట యేల?
- ८ తమకుఁ బిమ్ముట నిల్చు తఱుఁగని కీర్తిఁ
దమకానుఁ బడయమి తమకొప్పదండ్రు
- ९ పొగడులేని యొడలి మోచిన సేల
అగడులేని ఘలంబు నందక క్రుంగు
- १० మనువారె మనువారు మాట దూర్యాడక
మనియు మననివారె మహిఁ గీర్తి లేక.

ని వృత్తి మార్గము.

అం. దయాశుత్యము.

- १ నెనదు కల్పిమె కల్పి నెఱ కల్పులందు
ధనము కల్పిను నీచు దండను గలదు
- ౨ నెనదు నేలికొనుడు నెతె త్రోవ నరసి
ఒనదు తోడదె ప్రుతు లొరసి చూచినను
- ౩ కరుణామయాత్ములు కనుటయే లేదు
నెఱయు తమము గల నిరయంబు చొరక
- ౪ మనజీవులను జాలి మనుచు పుణ్యులకు
నొనరదు ప్రాణమ్ము నుడికించు కీడు
- ౫ కరుణాత్ములకు లేవు కడగండ్లు; గాలి
నెఱసిన యాపెను నేలయే సాక్షి
- ౬ నెనకేది చెడుదారి నెగడెడు వారు
మను తగ ఎంరింప మఱచిన వారు
- ౭ లేదీ జగము కల్పి లేని వారలకు
లేదాజగము దయ లేని వారలకు
- ౮ ధనము నీఁగినను పొందఁగవచ్చు మరల
నెనదు నీఁగిన మతే సెలకొను టరిది
- ౯ కరుణ హీనుడు ధర్మకర్మముల్ నేతు
ఎఱుకలేవడి దేవు సెతుఁగుటుఁబోలు
- ౧० బలహీనఁ దలపడు పట్టునఁ దన్న
బలయుతుఁ డెదిరించు ప్పెంచఁ దగును

ఇ మాంస నిష్కాధము.

- १ తనపొలఁబెంప నితర మాంసములను
తినువాడు కరుణ నేతీరునఁ దాల్చు ?
- २ ధనము ఫలము లేదు తగఁ గ్రావకున్న
నెనరు ఫలములేదు నెడు పొలదిన్న
- ३ ఎఱచి చవ్వలుగొన్న యెదలోనఁ గదుణ
నెఱయదు కైదు శ్రానిన మదఁ బోలె
- ४ చంపమి దయయంద్రు చంపుట హింస
చంపి మాంసము దినఁ జనుట పాపంబు
- ५ పొలఁ దినమియై (ప్రాణి ప్రోఫ్) నిజమ్ము
పొలఁ దిన నరకానఁ బూడుదు రెపుడు
- ६ తిను కారణమున వథింపరయేని
కొన నంజు డౌసఁగువా గ్ర్యాషలరు జగత్తి
- ७ పొలయన్న నొకమేని పుండగు దానిఁ
దెలిసిన ప్రాజ్ఞలు తినఁగూడ దెపుడు
- ८ దొనఁగుల నీఁగిన దొడ్డ విజ్ఞాను
లునుఱు నీఁగిన పొల నొప్పరు తినఁగ
- ९ పొరివేయి హవ్యముల్ ముగి వేల్చుకంటె
హరియించి యొకయును తూనమి మేలు
- १० ఎఱచి దినక కొల యెఱుఁగక యున్న
నెడుగి గేల్చుదుచు నెల్లజీవులును.

అ త ప చు.

- १ కలుగు నోవుల నోర్న కలిమ, యహింన,
యలదు తపంజు రూపందురు బుధులు
- २ తనతొలి సుకృతానఁ దవ మిప్పుడబ్బుఁ
గనఁడు నర్కుతి లేక ఘన తపః ఫలము
- ३ తపనులఁ గాపాదు తమి గల్లుకతనఁ
దపియింప మజాచిరో! తదితరు లిలను
- ४ ఆహితుల సుహితుల హారియించు కాచు
మహిమ మబ్బుఁ దలంచు మాత్రఁ దవమున
- ५ కోరినవెల్లుఁ జేకురుటచేఁ దవము
కోరి యమ్మేనఁ దాఁ గూర్పంగఁ దగును
- ६ తమవిధుత్ నెఱవేర్టుఁ) తపమునవారు
తమికి లోనై పెరత్ తవులుదు రడరు
- ७ కాఁచుఁ గాఁచుఁగుఁ బొన్నుకళమాడికుఁ గప్ప
మేచ సేఁచుఁగుఁ దేఁజ మెచ్చు మునులకు
- ८ తన జీవితము తాను తగినట్లు నడవు
జనుని లోకము మెచ్చు చాల నుతించు
- ९ తఖమున నంసిద్ది తనరినవారు
ప్రబలులై జమునైనఁ బాఱుదోలుదురు
- १० పుడమి దరిద్రులు పొదలఁ గారణము
కడఁకుఁ దపస్సులు కడుఁ దక్కు వోట.

అ అన వ్ర్ష వర్తనము .

१ వంచకుని కవట వర్తన మరసి

వంచభూతములు లోపలనె హాసించు

२ తనయెతీగిన తప్పే తనమదినేయు
జనియేమి మిన్నంత పై వేడబంబు

३ జలయుతు వేసంబు బదు గూను టెన్ను
బలితోలు గొని యాను పొలము మేయుటలు

४ వేటరి పొద డాగి పిట్లలు బట్టు
వాటమా లింగి తా వంచించు టారుల

५ స్తో నీడితిమని పలికెడు లింగి
స్తోట్లు లను కీడు లెనయంగఁ గలడు

६ మనమన నన్ను న్యసింహక వేసమూని
చుచ్చ మాయికంటె నీర్వ్యగలాడు లేడు

७ ఔరిఁ యెఱువుఁబోల్ కోలంబు ముక్కు
కుటోలు మదివారు గలరు జగమున

८ కు మనిలో నుండఁగఁ దానమాడి
శ్రుణుగుఁట్టి చరించు మనుజులు హెచ్చు
శ్రుణు క్రించు రూపు లవిసేయు పనుల

९ కుఁడగుఁ జనులచే గుణము

१० కు లింగించు చేపులు కీడు సెడల

११ కుఁగుఁగునేల ? తిరి వెంచనేల ?

అ వోగితింపమి.

- १ మదిఁదెగడమిఁ గోరు మాన్యందు భూమి
నెదియు దొంగిలనీక యెడఁ గావవలయు
- २ తలఁచుటయుం దప్పు తగని కర్జములఁ
దలఁపున ప్రముచ్చిమి తప్పగాకున్నె?
- ३ ప్రముచ్చిలు ధనము మున్స్యందు హోచ్చిల్లు
నచ్చునఁ దోఁచి పాడతు మేరమిాఱి
- ४ ప్రముచ్చిలు నాసక్కి మొదట నింపై న
విచ్చని దుఃఖముల్ వెనుక నొసంగు
- ५ ధనముకై యేమతు తరుణంబుఁ జూచు
జనులు దయనెత్తింగి జాలి నొందుదురే?
- ६ చోరత్యమున మహాత్ముకత గలారు
వారకైల్లను నిల్చి వర్తింప లేరు
- ७ మర్యాద యెట్టిగిన మాన్యలయెడలఁ
జౌర్యమ్ చీకటి చర్చింప లేదు
- ८ మర్యాద గలవారి మది ధర్మమట్లు
చౌర్యయుక్తులకు వంచన ముండు నెదను
- ९ చౌర్యంబు దక్కిండు చవి చూడకున్న
మర్యాద మిాఱఁగా మాలుదు నందె
- १० దొంగలఁ దమమేనె ప్రోచు నొల్లకయ
దొంగిలింపని వారిఁ ప్రోవదు దివము.

30 సత్య ము.

- १ ఏది నత్యంబన సెల్లప్రాణులకు
నే దొను గెసఁగింప కింపగు వాక్కు
- २ చెడుగులు దొలఁచి మేల్ చేషార్చుపొల్లు
నుడియు నత్యమని చిజ్ఞలు వచియంత్రు
- ३ తనమది కఱుక్కుమై తగబొంకరాదు
తనమదియే కాల్చుఁ దన్ను బొంకినను
- ४ మనసార బొంకక మనువాఁడు జనుల
మనసున వసేయంచు మాన్యతఁ శెంది
- ५ సెవమిడ కెదతోద నిజమాడునేని
తపసీకి దాతకుఁ దా మేలువాఁడు
- ६ నమకీర్తి లేదిల నత్యంబుతోద
క్రమయాయ కద కూర్చు నర్వథర్మముల
- ७ నిక్కంబు నిక్కమై సెతి నిల్చునేని
తక్కినయవి చేయఁదక్కిన నేమి?
- ८ ఒడలితేట వెలయు నొగి నీటిచేత
నెడఁద తేట దెలియు నిల నత్యమునను
- ९ అన్ని దివ్యైలు దివ్యైలగునేమి? బుధుల
కెస్తుఁగా నిజ మనియెడి దివ్య దివ్య
- १० నిజముగ మేము గాంచినవాన లేదు
నిజమునకెచ్చు; దానికిఁ దక్కు దక్కు.

31 శాస్త్రములైము.

- १ చెల్లుచోఁ గిన్కు నాచిన యడె తూఁపు
చెల్లనిచోటు గాచినఁ గావ కేమి?
- ౨ చెల్లనిచోఁ గిన్కు చెడుగిచ్చుఁ బూనఁ
ఛెల్లుచోఁ బెరలేదు చెడు గంతకంటు
- ౩ ఉనఁదగదు కోప మొకప్రాణియెడను
ఉనినఁ జెడుగులే యొందును చాన
- ౪ నగవును ముదమును నాశంబు సేయుఁ
బగటు కోపముకంటుఁ బగయొంకు కలదే?
- ౫ కీడు కోరఁడ యేని కినుకఁ గావఁదగు
పీడిన నదె తన్న పీడించి చంపు
- ౬ తన నురాళము మున్న తన్న దహించి
తన వార లను హేమ తరణి దహించు
- ౭ అలుకనే గుణముగా నార్జించు ఘలము
నితుఁ జేత నడువ నయ్యాడి ఘలంబండు
- ౮ జ్యులితాగ్నిబోల్త చట్ట నలిపిన యతుఁడె
యొలసిరాఁ గినియక యొర్చుట లెసు
- ౯ ఉల్లంబులోఁ గిన్కు యుంచుడ యేని
యెల్ల యభీషంబు లీడేఱుఁ దనకు
- ౧० పడినారు పడినారె పావంపు టలుక
విడినారు విడినారె వేడ్కుమై గినుక.

39 అనిష్ట ము చేయాలి.

- १ ఘువగౌరవముఁ గూర్చు కలిమి యొప్పినను
వనటు యొనుల కీమి పావన నియతి
- २ పగగౌని యొకరుఁ కొప్పమి యొనర్చునను
పగ మాఱు చేయమి (పోజ్ఞల గుణము
- ३ ఉఁర కొక్కుఁడు తన కొప్పమిసేయ
మాఱొనర్చున వచ్చు మరలని కీడు
- ४ కీము చేసినను సిగ్గిల మేలు చేసి
వీకుతే దండించు విధి యొత్తములకు
- ५ పరునొవ్వు తనదిగా థావించి రత్న
జరుపుడేని కలదె జ్ఞానంబు ఘలము?
- ६ చెము గని తనకుఁ దోచిన వాని నొరుల
కడు బూనకుండుఁ టై ఘువమగు పాడి
- ७ ఏనాఁకు సెవరికే సెంత కీడైనఁ
బూనమి మనమున బుధులకు లెస్సు
- ८ తన కు దుఃఖదములుఁ దానెఱింగియును
మమళేవి నొంచుట మది నేమి కోరి?
- ९ ఐముల కైగ్గొనరింప నొక తేపువేళ
మారులు తనయంత మఱు మాపువేళ
- १० రెశులెల్లిను వచ్చుఁ జెడుగు చేసిననె
రెశుగులొల్లని వారు చేయడు చెడుగు.

- १ అన్ని ధర్మముల కార్యంబు చంపమియ
అన్ని పాపముల కార్యంబు చంపుటయ
- २ వంచి కుడిచి పెక్కు ప్రాణముగా గావు
నంచితులంద్రు మేలగు ధర్మ మనుచు
- ३ ఎనలేని దొకటై యహింస, తీక్కినపి
షైనుకపి, వానిలోఁ బెద్ద భాంకమియ
- ४ ఏది సన్మార్గమూ నెద్దానీనేని
బాదింప కరుగంగ శాఖించు తోవ
- ५ జననస్థితికి జంకు సన్మార్యసికంటె
మనజీవిఁ జంపక మనువాఁడు మేటే
- ६ చంపమి మదిగల జనుని ప్రాణంబు
నొంప యముండుఁ బన్నుగఁ బోవలేడు
- ७ తనప్రాణములు వోవు తఱ్ఱినైన నితర
జని తీపి ప్రాణంబు సమయింపఁదగదు
- ८ భోగ శాగ్యంబు లిమ్ముల వృద్ధియైన
బాగు శాదంద్రు చంపగ నగు నుఖిము
- ९ సతత హింసకులు కసాయి వారలుగఁ
దత దయాపరుల కొండఁగఁ దోషువారు
- १० ఒడలి నొవ్వులరోత యున్నారు తోల్లి
యొడలినుండి యుసుతు లూడ్చినవారె.

జ్ఞాన ము .

34 అణి రత్న ము .

- గ నిలువని వానిని నిత్య మంజేంచు
నలుపశ్చ మతుతోట యరయంగఁ గీదు
- శ ఆటకు జనుల తోయమున ధనమ్ము
పాతిగా వచ్చుట వడిఁ బ్రోన్ టగును
- ఢ కలు చాంచల్యంబు కలది యున్న పుడె
సుమఁగఁదగు నిత్య సర్వధర్మముల
- చ దినపరిమితిఁ జూపి క్రైంచు ఆంపంబు
ప్రైనఁలు గాలంబు ప్రోడల కరయ
- ఖ కను సడఁచి వెక్కురాక యామున్నె
కొఁడ దన విధులు గావింపఁగఁ దగును
- ఉ ఏన్నఁగలుకువాడు నేడు లేఁడనుచు
ఎన్నఁగఁ గలయది యాలోక మహిమ
- ఔ టక్క కూమే నుండుమో లేము కనని
కొఁడుల తలఁపులు వేలును కోట్లు
- ఫ ప్రాశయు గ్రుడ్డోంటు పోవఁగా వదలు
కోటుకొఁడ వోమును శరీరానుపులకు
- ప కుమ్మియుల నిద్రించు మాడికి నొప్పు
ప కుమ్మిల మెల్కును పోలికి నొప్పు
- ప కుటుంబ క్రిమ్ముగు దేవణ నొదిగి
ప కుటుంబ కుములకుఁ దగు నిమ్ములేదొ ?

3° పరి త్వాగమ.

- १ వేనివేని తగులు వీడుచునుండు
వాని వాని వలన వనరుట లేదు
- २ వదలి సంతనె కల్గు ఫలమొచ్చు గాన
వదలంగఁదగుఁ దగు వయసున యుండె
- ३ అడఁపంగఁదగును శస్త్రామల నడఁచి
పడసినవానిఁ దప్పక వీడఁదగును
- ४ ఒండేని తపసుల కుండమి తగవు
ఉండినఁ దమమున నురల హోతువగు
- ५ పొడువు దూఃఖము నీఁగఁ బూనువారలకు
నొడలె మొక్కువ; పెరలుండు కేలొకొట్టి?
- ६ సేను నాదను నొంటు నీఁగినయతఁదు
తానొందు నిర్జరతతికిఁ జైకత్యు
- ७ సేను నాదను నొంటు నీఁగనివారి
మానక యంటు జన్మంవు దూఃఖములు
- ८ మొదలంట విడువారె ముక్కుబొవారు
వదలని వారిల వలఁబడువారె
- ९ తొడుసు వీడినపుడె త్రుంగుఁ బుట్టువును
విడకున్నఁ బుట్టువుల్ వీడకయుండు
- १० పట్టులేని యతని పట్టు పట్టుఁదగు
పట్టిన యప్పట్టు పట్టు వీడుటకు.

ఓ త త్వ వి శ క ము

- १ సిరమని యస్తిర సితిని భావించు
నరయమిచే గల్గ నల్ల జన్మంబు
- ౨ అరయమి తోలగిన యమలులకెన్న
దొడుగును పుట్టుకల్ తోఁతెంచు ముక్కి
- ౩ సందియంబులు నీగు జ్ఞానుల కెపుదు
నందుబడి యగు నిహాముకంటే బరము
- ౪ అంచిత జ్ఞానంబు నందని వారి
వంచేంద్రియ జ్ఞానఫలము నిష్ఠలము
- ౫ ఏవున్నవందున నేనుణమున్న
నావున్నవున నిత్య మరయుచే తెలివి
- ౬ ఎఱీగి యాజన్మమందే నిత్యతత్త్వ
మరసిన మతుపుట్టు వందగాఁబోరు
- ౭ ఉంబు నిలిపి లోనున్నది తెలియఁ
దెల్లంబు మతుబాము తెలియఁడాతండు
- ౮ జనన దారిద్యంబు చన నిత్యవున్
వను ధనంబును కాంచునదియె మేల్ తెలివి
- ౯ మూల మరసి బంధ మూలంబుఁ త్రదెంప
మార్మలు దుఃఖములు పార్మమఁగ నున్న యవియు
- ౧० అదుగంటఁ గామఁపావిద్య లవియ
నడగాఱుఁ బేరులే కడరు దుఃఖములు.

32. రాగ త్వాగ శు.

- १ అన్నిజీవములకు నన్నికాలముల
నేన్న నాసయె భాము లిచ్చెడి విత్తు
- २ కోరినఁ బుట్టమి కోరంగవలయుఁ
గోరమఁగోరినఁ గొనసాగు నదియు
- ३ కోరమి వంటి దీ కువలయమందు
నారయ స్వర్గంబు నందును లేదు
- ४ ఎది శుద్ధియన నాస యొదలేకయుంటు
అది సత్య వాక్కుచే నమరు సెల్లరకు
- ५ తేంచినారన నాసఁ దేంచినవారె
తేంచని వారానఁ దేంచనివారె
- ६ ఆసయే వంచించునది యొక్కరువుని
ఆసకు నడలుఁఁ యగును ధర్మంబు
- ७ కోరికల్ మొదలంటఁ గోసిన ముక్కి
కోరకయే వచ్చి కుదురుఁ దనంత
- ८ ఆసలేదే నొక యడరును లేదు
ఆసింపఁ బయిషయి నగు నంతులేక
- ९ ఆన య్యు పెనుచింత యతేన నిమ్మేన
నాసిరిల్లని నుఖానందంబు గలుగు
- १० నిండనిదగు నాస సీగిన యంత
నిండుగుణంబు నా నియతియ యిచ్చుఁ

35. వథ

- १ కలుగువిధియే యున్నఁ గడఁకయే తోచు
కలుగని విధి యున్నఁ గలుగు నలనత
- ౨ ఖూనికే జెడువ్రాత జడతను గూర్చు
ఖూనంబు నలరించు పరి మంచివ్రాత
- ౩ చుఱుకుమై బెట్టు నేర్చుట నగు తెల్పి
కరుయ హెచ్చగు విధి నడరెదు తెల్పి
- ౪ చనురెండు తెఱఁగుల జగము ధర్మంబు
ధవమంతు లగుటాండు తద్జ్ఞలొటాండు
- ౫ తెడ్డుయగును మంచివియు మంచివిగఁ
తెడ్డుయగుచుండు శ్రీ స్వాభావమున
- ౬ నియము కానివి నిలిపినయేని
శ్రీంగము తసయవి త్రోచినయేని
- ౭ శ్రీ కూర్చున విధి కొడుచూవు చూడఁ
కూర్చునఁ బొందెదు పరిపాటి యరిది
- ౮ కుమారు విధి కుదుపక వీడునేని
శ్రీకృష్ణ సమ్మానింతురు బీదతెల్లు
- ౯ కుమారు వారులు నుఖమగువేళ
కుమారు యేర్కాఁ పొడము గపుములు
- ౧౦ - १ కొకులంచిన నెడుటఁ దా నిలుచు
కొకు కైముంబు పృథివిలోఁగలదే ?

అ. ఆర్థికాండము

రాజ వద్దతి.

3మ. రాజమహిమ.

- १ కోటు దేశము మంత్రి కోశంబు హితులు
మేటి సేన గలాడె మేల్చంతి నృపుల
- २ బెదరమి యావి తెల్వీయు నుత్సుకతయు
వదలక యుంట భూవరు స్వభావంబు
- ३ తేకువ విద్దియు తెంపు నన్నొడు
పోక యుండుదగిన భూపు గుణములు
- ४ పాడి దప్పక నిల్చి పాపంబు లడుచి
వాడి మానము గల్లువాడె మన్నొడు
- ५ అరసి చేరిచి కాచి యారఁ బంచుటులు
జరగించు సేర్పుతోఁ జనువాడు తేఁడు
- ६ కానంగ నులభుడై కరిన వాక్కులను
మాను తేని జగంబు మట్టిమట్టి పొగదు
- ७ ఇంపుపచ్చల నిచ్చి యేలు సేర్పరుల
పంపును సముఖించువలేఁ గొను జగము
- ८ సీతిని నడచు స్వనిచయంబుఁ గాచు
భూతలేశుని దైవముగ నెంచు జనము
- ९ హితుల కట్టాక్కుల సెద సైఁచునట్టి
త్సైతిపు గొడుగుసీడు గ్రీడించు జనము
- १० ఈవి ప్రసన్నత యేల్చడి జనులు
గావుట గలతేడు కనువెల్లు ప్రభుల.

శం ఏ ద్వి .

- १ పడయము నద్యిద్య పారము ముట్ట
సడవుము సేర్చిన నాణంబు దెలియ
- २ అక్కరంబులు నంకె లనునవి రెండు
నిక్కంబుగ నరుని సేతుంబు లగును
- ३ కఱచిన వారలే కనులు గలారు
కఱవని వారికా కన్నులు పుండ్లు
- ४ ఎలరఁజేరి మరల నిటులైప్పు డనఁగ
షెలలు కీలంబు వివేకుల కొప్పు
- ५ కలవానకడ బీడకరణి సేకరుచుఁ
దెలియు నుత్తముఁడట్లు తెలియుఁడల్పుండు
- ६ చెలమ చల్లుకొలంది చెలఁగు సీరట్లు
తెలియు కొలందిని తేటయుఁ దెలివి
- ७ చమవడి కన్ని దేశంబులు తనవె
చమవడేల యెఱింగి చచ్చెడుదనుక ?
- ८ చమవసేర్చిన నొక జన్మంబునందు
వదల కొదవు నేడు భవముల యందు
- ९ తామించు దాని నితరు లించుటెతేఁగి
ప్రేమింత్రు మతియు వివేకు లావిద్య
- १० తలుఁగులేనట్టి పెళ ధనమగువిద్య
పైయవి సిలుకడ పీడినట్టివియ.

రం చదువుమి.

- १ చదువని యజ్ఞండు సభను మాటాడు
టది నెత్తుపలక లే కాడిన కరణి
- २ చదువని మనజ్ఞండు సభ నాడు కోర్కె
ఎదవుట్టువులు లేని యెలనాఁగ కోర్కె
- ३ చదువరుల యెదుటఁ జదువనివారు
వదరకుండిన మంచివారె యగుదురు
- ४ చదువని వాఁడొక్క చక్కటి చెప్పు
జదువరుల్ గౌనరు లక్ష్మింబుగా దాని
- ५ చదువనివాని విజ్ఞాన గౌరవము
వదరఁబూనినఁ జైదుఁ బ్రాజ్ఞని యెదుట.
- ६ కలవారలను మాత్ర గాదుప్పు చొటి
పొలమండు చదువును పొరయనివారు
- ७ పొలుచ సూక్ష్మమతిని పొందని మేని
పొలుపు పోలును మట్టిబొమ్ము కై సేతు
- ८ చదువరి లేమిచేఁ జనుచెట్టకంటే
జదువిఁడి సిరియె యొనఁగు హోచ్చుచెట్ట
- ९ చదువని వాఁడు మేళ్ళాటఁ బుట్టినను
చదివిన కులహీను సాటిగాఁడెన్ను
- १० చదువరుల్ గలచోటఁ జదువనివారు
మెదలు నరులలోన మెకము లున్నట్లు.

అం వని .

- १ రాలుములందు వినికి కలిమయే కలిమి
రాలుము లన్నిటి మేటి కలిమి యాకలిమి
- టీరెంబు పీనుల కొనగూడ నపుడె
యూరోమిత్తురు కొంత యుదరంబునకును
- ౨ పైచుల కోరెహూ వినికి గలారు
మూడుసియులు దేవ మహిత సన్నిభులు
- ౩ కాలుసి వాక్తెనఁ గన వినఁ దగును
గొఱయగుచో బట్టుఁగొమ్మయో నదియు
- ౪ కుక్కల మున్నై యెనరు వారివాక్కు
అంగ జాజీన తజీనగు నూతుబోలు
- ౫ క్రైక్ సను మంచి వినఁదగునెమ్ము
టెప్పుక య్యును నిండు పేరిమి నిచ్చు
- ౬ క్రైక్ ముట్టింగి పాయక విన్న వారు
క్రైక్ యేసియుఁ బొచ్చెంబు లనరు
- ౭ క్రైక్ కుమయముల్ వినని యాచెవులు
క్రైక్ గ్రీయుఁ జెవటి వితమగు నిజము
- ౮ క్రైక్ యామూక్కుముల విననివార లెపుడు
యాముఁ విచయ వాక్కుటిము లౌటరిది
- ౯ క్రైక్ ప్రై వాచవి గలవారు
క్రైక్ మాన నేమి? పాలిసిన నేమి?

ప్రతివక్తవ్యా.

- १ ఎఱుక కీడుల దోర్చు యేపారుక త్రి
వెరవారఁ బగఱ కథేద్వమా కోటు
- ౨ పోవుత్తోవను మదఁ బోసీక కీడు
పోవ మంచిది సేర్పు పోకయే తెలివి
- ౩ ఎవరెవ రేదేది యొట్లు చెప్పినను
తవిలి సత్య మరయు దారియే తెలివి
- ౪ వరులకుఁ దేలికపడఁ దాను తెలిపి
యొయుల వాకూన్కుంబు లూరయుట తెలివి
- ౫ జగముతో స్నేహించి చనుకొప్పు నందు
మొగి హెచ్చుతగ్గులు పూనమి తెలివి
- ౬ జగమొట్లు నడచు నాచంద మెతీంగి
జగముతోఁబొటు తాఁ జనునదే తెలివి
- ౭ విజ్ఞులు రాఁగల విధి యొఱుంగుదురు
అజ్ఞు లవ్విధముల నరయంగలేను
- ౮ వెఱవమి యజ్ఞత వెఱవనో పనికి
వెళుచుటు నై జంబు విజ్ఞులకెల్లు
- ౯ రాఁగల దెతీఁగి యోర్యుఁగఁ దెల్చు గలుగ
గాఁగల చెడుగేది కడు భయ మంది
- ౧० నెత్తితెల్చు గలుగ నన్నియుఁ గలవారె
నెత్తితెల్చులేని నన్నియు లేనివారె.

తరు చడుగు నీఁగుట .

- १ గర్వంబు కోపంబు కామంబు లేని
యుర్వీశుపేర్నై మేలొసఁగున దగును
- २ దురభిమానం బతి తోపంబు లోభ
మరయ దోషములగు నవనీశ్వరునకు
- ३ కొఱ్ఱంత త్తపైన గుణవంతు లుర్వై
మజ్జిచెట్టంతగా మది సెన్ను వారు
- ४ దొసఁగులే నృపులకుఁ దుదిఁ గూర్చుఁగాన
దొసఁగుఁ గావఁగఁదగు దౌర లిఖ్మివోలె
- ५ వచ్చెదు ముస్సై కావని నృపు మేల్నై
చిచ్చు ముందటి వామిచెలువునుఁ జెదును
- ६ తనకీడు నీఁగి యితరుల దోసములఁ
గను ప్రభువునకు రాఁగల దొసఁగేది ?
- ७ చేయంగఁ దగినవి చేయని లోభి
క్రోయంబు నిలుకడ చెడి నశియంచు
- ८ పెనుపట్టు గలయట్క పిసినితనంబు
ఘన దుర్గుణములలోఁ గడదాఁటు మెట్టు
- ९ తను తాఁ బొగడికొంట తగఁదెన్నుఁడేని
గొనకొనరాదెన్నుఁ గొఱలేని పనుల
- १० పరు లెఱుంగక కోర్కె పడసిన నృపతి
నొరులు జయింప వీలుండ దాదారి.

ఈ సత్యవాస పంగ్రహము.

- १ తగవెతింగిన గొప్ప తద్జ్ఞల చెలిము
వగముతెంగి యర్థసి వలయుఁ గొనంగ
- ౨ కలకీషు తోలఁచి రాఁగల కీషు గాపఁ
గలవారి చెలిమిని కై కొనఁదగును
- ౩ ఘనులను మన్నించి కలువు గోల్చునము
కన నరుదగు వానఁ గడుగొప్ప యరిదీ
- ౪ తనకంటె ఘనులను తనవారిఁగాఁగఁ
గొనుటు బలములందు గురుతమ బలము
- ౫ కన్నలు సచివులే కావునఁ ఒతికి
నెన్నుకొఁదగు వారి యెద వివేచించి
- ౬ తగువారు తోడుగాఁ దనరిన సృష్టి
పగఱ కష్టములఁచేఁ భాడోట లేము
- ౭ చెదుగుల ఖండించి చెప్పేడివారై
బడసిన పతి నోంచు పగవారు గుల రె?
- ౮ ఖండవలము లేక వడదు లాభంబు
అండలేని సృష్టి కష్టై నిల్చుడయు
- ౯ ఘనమైత్రి విడుట పెక్కఁదతోఁ జలము
గొనుకంటె బది మధుంగులు కీషు పతికి.

రు తుద్ర శంగ శర్మ నామ .

- १ కథక్కుద్దైత్తుతికి ఘనత భీతిల్లుఁ
బడయుఁ జాటముగ నల్పుత్వంబు దాని
- ౨ జలము చేరిన మట్టి చవి నొందినట్లు
తెలివి కూడికఁబట్టి తేఱును మార్పు
- ౩ ఎట్టిది యెడుద యట్టిది తెల్పియగును
ఎట్టిది చెలిమి యట్టిది కీర్తియగును
- ౪ తెలివి మననునుండి తేఱిన కరణి
దెలిసి కూడికనుండి తేఱుచునుండు
- ౫ ఎదతేటపనితేట యెనలార రెండుఁ
సడరుఁ గూడిక తేట యలరిన యెడల
- ౬ మంచిసం తలరును మదితేటయైన
మంచి కానిది లేదు మైత్రి తేటైన
- ౭ మంచిమది యొనంగు మంచి న త్వమును
మంచి మైత్రియొనంగు మంచి కీర్తులను
- ౮ మంచి మదిని శావి మంచిది యగును
మంచిచెలిమి దాని మహిమకు బలిమి
- ౯ మంచిచెలిమి కండె మట్టి తోడులేదు
మంచిచెలిమి కెక్కుడు గాసిలేదు.

४२ విమర్శంచి చేయు విధము.

- १ కానిది యగునది కాఁగల ఘలము
మానుగాఁ జర్పించి మజీ చేయుదగును
- ౨ తెలిసిన హాతునితోఁ దెలియ యోచించి
తలపోసి చేయు బొందని దేది కలదు?
- ౩ మొదటికి మోన్సై పొలుపతు పనులు
దుది ఘలంబారసి తోడరరు బుధులు
- ౪ ఎగతాళి యగునని మొదజంకువారు
వగవక తేఱని వని పూనరెపుడు
- ౫ వగయారయక యెత్తుపనియన్న నద్ది
వగ ఐన్న చోటనే ప్రభులించు దారి
- ౬ చేయంగఁ దగనివి చేసినఁ జెడును
చేయంగఁదగినవి చేయమఁ జెడును
- ౭ చేయంగఁదగు వివేచించి కార్యములు
చేయు పిదప వివేచించుట కీడు
- ౮ తెరువు నారసి ప్రయత్నింపని పనులు
నెఱవేఱ వెందఱు నిలిచి కాచినను
- ౯ పరుల గుణంబులు బొటింపకున్నఁ
బొరపును జెడు మంచి పోకనౌ పనియు
- ౧० జగమొప్పదు పరువు సనుయు పద్ధతుల
నగతాళికాని తీరెంచి చేయుదగు.

రహ శక్తి సె అంగులు .

- १ తనశక్తి పరశక్తి తన కార్యశక్తి
తనతోదు శక్తిని తలఁచి చేయఁదగు
- २ తనశక్తి సాధ్యంబు తగ వివేచించి
మనము నిలిపి సేయ మతి కానిదెద్ది?
- ३ తమశక్తి సెఱుఁగుక తమకించి నడుమ
నమసినవారు భూస్థలిని పెక్కఁండు
- ४ తసువారఁ గలియక తనశక్తిఁ గనక
పొగడుకొన్న ధరావిభుండు వేగ చెడును
- ५ సెమిలి యాఁకల వహించిన బండియేని
అమితమాసడఁ దప్ప కషుంబు విఱుఁగు
- ६ చెటుకొట్టుకొనకుఁ సేరి తా మతియు
సెట్టున పోబూన సీఁగుఁ బ్రాణములు
- ७ యోగ్యత పరిమతి యొందిన యావి
భోగ్యమైనట్టి సొమ్మును కాచుత్తోవ
- ८ ఆయంబు మితి తగ వ్యయ పరిమతియు
నాయతి కాదేని యగు కీడు లేదు
- ९ కొలఁది యొఱుంగుక కొఱలెడు బ్రతుకు
కలిగిన యదివోలే గాన్నించి చెడును
- १० తనయోగ్యతకు మించి ధనము వ్యయింప
ననయ మఖ్యము తుని కడుగంటఁ జేదును.

రా కా ల మ నె ఱు గు ట

- १ పగటు జయించు గూబను మింటి కాకి
పగఱ గెల్చు నదను వలయు భూపతికి
- २ కాలంబుతో నొంటి క్రాలుట కలిమ
వ్రాలక కట్టెడు త్రాంగుగా నొప్పు
- ३ తగు సాధనములతో దతీ వేచి పనుల
నొగిఁ జేయు గానివి యుండునె యెందు?
- ४ సులము కాలమును విచారించి చేయ
ఫులయెల్లు గోరిన నేలంగనగును
- ५ ఇలయెల్లు నేలఁగా నెంచినవారు
కలతు పడక యుండు కాలంబు వేచి
- ६ తతీవేచి బలియుండు తగ్గియుండుటలు
బఱయ డీకొను తగరొగ్గుటఁబోలు
- ७ సుమతులు వెంటనే చూపరు కినుక
తమల్సో నడఁచియుంతు తతీ యబ్బుదనుక
- ८ తతీవచ్చుదాక శాత్రవునకు లొంగఁ
దతీరాగ శాత్రవు తల క్రిందిదగును
- ९ ఒండఁదగిన తతీ యొనఁగూడినపుడై
చెండఁదగిన వానిఁ జేయంగ వలయు
- १० తతీగాని తతీ నుండఁదగుఁ గొంగవోలె
దతీరాగ సాధింపుదగు దానిఁబోలె.

అం స్తా న ము నె అం గు టు

- १ తగువోటు పూర్తిగాఁ దాఁ గాంచుమున్న
తగదు దండెత్తంగఁ దగదు క్రేడింప
- २ పగఱ నదిరి గెల్చు వటివు యుండినను
తగఁ గోటనుండి యుద్ధమునేత నయము
- ३ త్థలము రక్తయెటింగి శత్రువు నెదుర
పుష్టిముదును గెల్చు బలయుతునేని
- ४ తన యమైతిఁగి రాజు తగ నిల్చిపోరఁ
దమగూర్చి పగతించు తలఁపులు చెడును
- ५ మొనలి యన్నిటి గెల్చు మొగి నీటనుండ
మొసలి నన్నియు గెల్చు మొగి నీరు వీడ
- ६ శ్రావణి నడచు తేరు పోవదు కడలిఁ
గడలి నడచు నోడ కదలదు పుడమి
- ७ అఱటేక యెంచి యమైగువోటు బోరఁ
ఇఱటేల కైర్యము పెందోడు దక్కు
- ८ అష్టావచో నిల్చు నల్చు సైనికుఁడు
పెండెన గల తేని వీట నశించు
- ९ కొలయు సేనయుఁ గొఱయైన తవర
కొలవతని గెల్చు చొప్పు దుష్టరము
- १० కొంచెన్న బల్లెముల్ గల మోము దంతి
యుమురఁ బడ నక్క కలవియోఁ జంప.

గం తేర్చు ఎస్సు కొ ను ఏ

- १ పాటి కలిమి ప్రేమ భయము లందోక్కని
పాటి వివేచించి వలయుఁ జేకొనుగు
- २ కులము శోచము నిందకుం గౌంకు లజ్జ
గులువాని భూపతి కై కొను దగును
- ३ తెలియ నేరిచి కీము ప్రెంచినవారి
వలననే నొక మైపు వఱలక పోదు
- ४ గొనమును చెడుగును కొని రెంటు నేది
ఘునమగు నది నిషర్దం బనఁదగును
- ५ గురుత లఘుత గనుగొన నొరగల్లు
పరుగు నవ్వారల పనులె పో జగతి
- ६ పరిశుద్ధులను తేర్చి పతి కొను దగును
పెరవారు పట్టిఁడుల్ వీఁగరు నడికి
- ७ ప్రేమంబుచే సవివేకులు గౌనిన
భూమిశునకు ననిన్న పొరపులు గలుగు
- ८ ఒరుని పరీక్షీంప కొప్పె కొన్నుతని
తరతరంబులుఁ గీడు తప్పక కుడుచు
- ९ పరికింప కెవరిఁ జేపట్టంగు దగదు
పరికించి తేఱిన పని యాయు దగును
- १० తేఱిమి గౌంటయుఁ దేఱ శంకిలుట
తీఱని యడుమలుఁ దెచ్చు భూపతికి.

అ తెలి సిస్తని గొను

- १ మంచిని చెడుగును మఱి మఱి యరసి
మంచిగుణాధ్వని మన్నింపఁదగును
- २ వరవను పెంచి నిష్టలముల నీఁగు
పురుషుండె తేనికొల్యున నుండఁదగును
- ३ తెలివ్రి పేమ నిరాశ తేఱుగడయును
కలవానినే తేడు కై కొనఁ దగును
- ४ కొనముట్టఁ బరికించి కొనువార లందు
బనులలో మార్పుడువారు పల్యండు
- ५ తెలిసి యోరిచి తీర్చు తీర్పురి కీళ్ళ
చలిమికానికి పనుల్ చెప్పాట తగును
- ६ పనియు నదను చేయువాని లక్షణము
గనుఁగొని నెఱపేర్పుగాఁ దగుఁ బతికి
- ७ దేనిచే సవ్యండు దేని నెగ్గించు
దాని నాతని కీయుందగు నెఱపేర్పు
- ८ పనికిఁ దగినవానిఁ బరికించి విదపఁ
బనుపఱుపందగు వాని నాపనికి
- ९ పనిపట్టఁ గను గల్లు వాని స్వైంత్తుతి
ఇనపతి తప్పుగాంచుగి సిరి పాయు
- १० పనివాఁడు పనిమాతుపడుఁ జేయుడేని
బనము మార్పుడుని చనునెంచుఁ బతికి.

గ్రంథ ప్రమేష

- १ పేదయోనెడను ప్రావితము వీడకయ
ఆదరించుట గుణంబగు బంధువులకు
- २ ప్రేమ విడని చుట్టుతీక మబ్బునేని
వమాడ్కుఁ జెడని మేలెనుగుఁ బెక్కుఱుగ
- ३ చుట్టులుఁ బేమతోఁ జూడని బ్రదుకు
గట్టు తెగిన తటాకము నిండు రీతి
- ४ కలిమిగలాని కా కలిమి ఫలంబు
బలసి బందుగు లుండ వర్తించుట యగు
- ५ ఇచ్చుట ప్రియవాక్కు లెలమితోనున్నుఁ
జెచ్చుగా బందుగుల్ వేష్టించియుండు
- ६ ఈవరియై కిన్కు నెడుఁ గ్రుంచునతని
కై వడిఁ జుట్టులుఁ గలవాడు లేడు
- ७ పిలిచి కాకి భుజించు విధి బంధువులను
కలిసి మెసవుహాని కలిమి వరిలు
- ८ తురతమ మరసి భూధవుడు మన్నింప
జరగుదు రవ్విధి జనులు పెక్కండు
- ९ విడిన చుట్టుంబులు పిదపుఁ జేరునెడ
విడిన దోసములేని విధమదే తెలువు
- १० వదలిన బంధువు పనివడి రాగుఁ
గూడ నెఱవేర్చు కై కొనుదగు నరసి.

గ్రంతి పత్రము

- १ అధిక కోవముకంటె నది చాల చెడుగు
అధిక మోదముచేత నైన మై మఱవు
- २ తిరిపంబు చంపును తెలివీఁ బూరిగను
మఱవుకీర్తిని చంపు మానక యట్లు
- ३ మఱపొందువారికి మలయదు కీర్తి
నెడ నిక్క మది యెట్టి నియతులకీని
- ४ అడలు వానికి రక్త నగు ఘలంబేది?
ఎడ మఱచినవాని కైనయు మేలేది?
- ५ మెదట మఱచి రక్త పూననివాడు
పదపడి తపియించు వగనొంద నెత్తిగి.
- ६ ఎడలేక యెవ్వ రెయ్యెడనేని మఱవు
పడయమికంటె మేల్ భావింప లేదు
- ७ మఱవని యెదతోడ మఱి వివేచించి
జరవ నళక్కు మెచ్చట నేది లేదు
- ८ జరుపంగఁదగు నుత్తి సల్పున వరసి
మఱచిన నేడు జన్మములందు లేదు
- ९ మఱచి చెడినవారి మఱి యెంచఁదగును
మఱవక యుండఁగా మది సంతసమున
- १० మదిఁ గోరినది మఱిమఱి వివేచించి
పదలక నడపఁ దాఁ ఒడయుట నుట్టవు.

అగే న్యాయ పూర్తి సమానము

- १ అరసి మోమోటలేకటు తటస్తుడుగు
జరవునదే యగు జగతి న్యాయంబు
- २ నడచు లోకంబు వానంబట్టి యలరి
నడచు జనము తేని న్యాయముంబట్టి
- ३ వేదకర్మములకు విహిత ధర్మముల
కాదరువగు రాజు న్యాయపాలనము
- ४ వదలక ధర్మంబు ప్రజా గాచు సృష్టి
వదముల వదలక వర్తించు జగము
- ५ న్యాయపాలన సేయు నథిష్టి నాటు
బాయక కురియుట పండుట పోచు
- ६ జయము నిచ్చనది శత్రుము గాదు పతిక
నయ మదియుఁ గ్రీమమ్మెనశియింపదేని
- ७ కాపాడు సృష్టుడు లోకమునెల్లు నతని
గాపాడుచుండు వక్రత లేని నీతి
- ८ నరులకు మొగమొక న్యాయంబు గనక
వరుగు విభుడు చెదులు బలుచసయంది
- ९ చెదుగులు దొలుగించి చిక్కు లూడ్చుటలు
వెడుగుఁదనము గాదు విధియగులు ఒకికి
- १० ఖులులను చంపగాఁ గడుగుట వతికి
గలుపు దీసి పచురుఁ గాచుటఁబోలు.

గీత అస్త్రా యా పా లన ము

- १ గొలయై ముఖ్యంబుగాఁ గొనువానికంటె
అలయించుటయై వనియగు తేఁడు కీడు
- २ క్రీయ రూచించు ఔన్నఁ గుత్తిగొని
క్రూలు చోరుఁడు వేడు కై వడి నుండు
- ३ నామునాఁట్టికి తేఁడు నాడెల్ల నరసి
చారి విలువఁడేని వత్తి వోవు నరవి
- ४ ఆశ్చయక చార్ట్రీ తి నరుగు రాజునకు
పుషు ప్రవక్తృతియుఁ జేవిడు వడిగ
- ५ ప్రాణికఁ ఒకు ప్రజ కన్నియగాక
ప్రాణియుఁ సింగుదెంప నొండున్న కత్తి?
- ६ పోడక ప్రభునకు నీతిపాలనమై
ప్రయోగ మది లేక నాగడు కీర్తి
- ७ పోడ ప్రయుఁడైన రెక్కొను చెడుగు
పోడ ప్రయుఁచేతుఁ ప్రజపాట్లుబోలు
- ८ పోడక థూపాలు కడనుండు ప్రజకుఁ
పోడ కుట్టుకు కీడు గద లేమికంటె!
- ९ పోడ ప్రపుచెంచు ప్రభుని దేశమున
పోడ ప్రపు వాన నొపఁగ మొగుట్లు
- १० పోడ పోడియుడు బాఁడివంట
పోడ పోడతురు విప్పులు ప్రశ్నతుల.

గెం భీతి కల్పింపవు

- १ అరసి మధ్యస్థాడై యవ్వలఁ జెడును
జరుగ్నీక విధింపఁజను భూమివతికి
- २ సిరి చిర మెడయక శిక్షింపఁగోరఁ
బరుసనచూపి చొప్పుడఁదగుఁ ఒతికి
- ३ బెట్టిదుఁడగుచు దుర్యథిని పాలించు
కట్టిండి చెడునుతక్కుక శీఘ్రమమను
- ४ ప్రభువు కతినుడను వరుసని నుమలు
విభు నాయువు హరింపఁ వెన నాసిర్మిళ్లు
- ५ నులభ ప్రసన్నతత చూపనితేని
కలిమి వేఁదుఱు వట్టుగతి వశియఁచు
- ६ పరుషవాక్యాలు నెదవరును గలాని
సిరి నిలుకడ దప్పి చెడును వెన్నెంట
- ७ భయదవాక్యంబులు పదుష దండనము
జయలక్ష్మీ దెగత్తాచు సరియూక్కార్థు
- ८ మొదల సోమరియయి ముట్టుచుండు
గౌదగౌని కోపింపఁ గ్రంగును కలిమి
- ९ తన రక్తంము తొల్లు దలఁచని సృష్టి
అనితఱి బెలుకుఱి యతి వేగ కెడుచు
- १० చెడుతేఁడు మొఱకులఁ కేసూర్పుకొనును
పుడమికి లేదొండు మోహంతకంచె

ఖె క ని క ర ము

- १ కనికర మనియెడి కదుగొప్ప తోదుగుఁ
గొనియుంటచే నిల్చు గొన్న దీజగము
- २ దయచేతనేకదా తనరు లోకంబు
దయలేని మనుగడ ధరణికి బరువు
- ३ లయలేనిపాట ఫలంబున్న పాడ?
దయలేనికన్న వ్యుతముకాదె చూడ?
- ४ కనికరమును ఏలు గలయంతవఱకుఁ
గనని కన్నంగావ గలిగియు ఫలమై?
- ५ కనికర ముండుకే కనులకుఁ దొడవు
కన నది లేనివి గండ్లను పుండ్లు
- ६ కనులుండి గ్రుడ్డి యక్కటిక లేనతఁడు
కనులుండి దయలేమి కలుగుటలేదు
- ७ కర్కుంబు చెడకుండుఁ గరుణించు వలఁతి
కర్కులి సాంత్మే యమరు సీ జగము
- ८ పఱుచు చుండెడివారి పట్టున నేని
తఱుచు కరుణాచూపు దారి యొప్పిదము
- ९ కోరఁదగిన దయుఁ గోరెడివారు
కోరి విసంబీయుఁ గుడిచి కూడెదరు.

గో వేగుల సంచారము

- १ మెలకువ గల వేగు మేటి శాత్రుంబు
తిలకింప ధరణి పతికి రెండు కనులు
- २ అందఱకు వలయు నన్నింటి సత్యము
పొందిక నెఱుఁగుట భూపు ధర్మంబు
- ३ వేగుచే దెలిసి విషేచింపకున్న
సాగి జయము గొంట జరుగదు పతిః
- ४ తనకొల్యుకాండ మిత్రముల శత్రువుల
జనములు బరికించు చతురుఁడే వేగు
- ५ అరమర గనని రూ పడలమి యెప్పుటు
పొర వీడమియుఁ గల ప్రోడయే వేగు
- ६ యతిగ ప్రతిగఁ జని యరసి కన్నయది
యతరు లేచిన వెలయింపఁడు వేగు
- ७ మఱుఁగుల వినసేర్పి మది విన్న వాన
నఱమఱల్ తేర్చికొన్నతఁడె పో వేగు
- ८ వేగుచే మఱుఁగుల విని వేతొకంటు
వేగుచే వానిని విని గ్రహింపఁడగు
- ९ ఒకని నొక్క రెఱుంగకుండఁగా ముగ్గు
రొక తీర యగు దాని నొగి తేర్పుచగును
- १० పెఱవార లెఱుఁగఁగా బిరుదీయుఁ దగుము
ఎత్తిఁగినఁ దనమఱుఁ గెత్తిఁగించుట యుఁ.

ఒం ఉ త్యాగ సంపద

- १ కలవార లన నుత్సుకత కల రనుట
కలిగియు నది లేమిఁ గలవారు కారు
- २ కలుములఁ గడఁకయుఁ కలిమియే కలిమి
కలుములు తక్కు నిల్కుడ లేక చెదును
- ३ నిలకయో తేకువ నెగడిన పార్డు
కలిమి చెడినదని కడఁగి చింతిలరు
- ४ చలనంబు లేని యుత్సువాంపుఁగలిమి
కలవారికడఁ జేరుఁ గలిమి తనంత
- ५ జలములోఁతు కొలంది జలజ విసంబు
తలఁపులోఁతు కొలంది తనరును గరిమ
- ६ తలఁపైల్లఁ బెరిమగాఁ దలపోయుఁ దగును
తలఁపు కూడక యున్నఁ దగ వీడఁదగదు
- ७ కలఁగ దేనుఁగు తూపు గాఁడి నాంచినను
కలఁగఁడు తేకువ గలవాఁడు నొవ్వు
- ८ చేల్లమున నొకింత యుత్సువాగరిమ
చేల్లనివారు వాసిని గాంచలేరు
- ९ కొండంతమేయి వాఁడి కొమ్ములు గలిగి
చెండువదును దంతి బెబ్బులుఁ గెన్ను
- १० దీరు మనశ్శుక్తియే యుత్సువాశ్శుక్తి
పోరయని వాఁడద్ది భువి నరతరువు.

ఉ అ ల స్వీ ము శే ఏ

- १ కులమును నాఱని గొప్ప దీపంబు
అలనతయను పోగ యదరంగ నాఱు
- २ తమ కుటుంబపు వృద్ధిఁ దగుగోరువారు
సమయంవేదగు నలనత నలనతగ
- ३ ప్రాలుమాలిక గొని బ్రథుకు నజ్ఞాని
ప్రాలువంశముచెడుఁ గనుచుండుఁ దానె
- ४ అలనత గొని మంచి యలవాట్లు విషువు
గొలము తఱీగి దొసంగులు పెనుపారు
- ५ అలనత తామస మలనిద్ర మఱపు
నిలుగుగోరెడు వార లెక్కపడవలు
- ६ చాలఁగా భూపాలు సాయ మబ్బినను
(ప్రాలుమాలిన గొప్ప ఘలమబ్బ) టరిది
- ७ అలనత గొని మంచి యలవాట్లు విషుచు
ఖలులు పరులు దిట్టుఁ గైకొండు విండ్రు
- ८ ప్రాలుమాలిక జనపతి నాశ్రయింప
నేలించుఁ బగవారియెడ లొంగుఁజేసి
- ९ కులమునేలుటయందు కొఱతెడి దొసంగు
తలఁగును పతికి బద్దకము పోఁద్రోల
- १० అల త్రివికము నడ్డు లాడిన దెల్ల
గ్రాలువఁగలఁడు బద్దగింపని తేడు.

ఏ మన జయ త్వ ము

- १ కానది యని కొంకు కై కొనఁదగదు
శూనిక వలసిన పోడిము నొసఁగు
- २ వని మురింపక వీడఁ బుక్కతియు వీడు
ఎనిముగియు తనుక వదలంగఁ దగదు
- ३ ఒచట దిట్ట కడంక యిరవొందియుండు
ఒచటనే యుపకార మను గుణముండు
- ४ కెడ్డఁ యొవ్వని యుపకారగుణంబు
అముకరి కై మను చందాన వితయె
- ५ సోము లోక కార్యశూరుడౌ వాఁడు
సోముకి చుట్టూల పెన్నూ ఉత్కోల
- ६ కూడఁ కలిమని పోలుపారఁజేయుఁ
కూడఁ తేమ తాఁ బూన్ను నెద్దడిని
- ७ లంక్కుశ్రీమని కడ నడరు మూడేవి
లంక్కుపంతుని గొల్పి యలరు శ్రీ దేవి
- ८ లంక్కుశ్రీ విధి తప్పజూచినను
లంక్కు సాయిగి యత్నము సేయకుంటు
- ९ లంక్కు ఇధి తన యుపఫలంబు
శ్రీ శ్రీమతుఁ గూలి యొనఁగు యత్నంబు
- १० అట్టఁ మెడవక యత్నంచువాదు
అట్టఁ మర్మింధం ధృతుమఁగలాదు.

ఉ 3 కష్ట శు నోర్చు ఏ

- १ ముదమెందఁదగుఁ గఘ్నములురాఁగ వాని
నెదిరి దాఁటగ నగు నెంతో ముదమ్ము
- ౨ కడగండ్లు వెల్లువ కరణిని వచ్చుఁ
గడచు నంచుఁ దలంపుఁ గడచను నవియు
- ౩ ఇదుమల కడలని యెడఁద గలార్జ
ఇదుమల కిదుమల సెసఁగింపుఁగలరు
- ౪ ఎడరు గలుగ బండి యెద్దట్లు కడవ
నిదుమలే మిక్కిలి యిదుమల నొందు
- ౫ ఎడయక విఫ్పుంబు లెనయ యత్తుంబు
నెడవుఁడేని యిదుమ లిదుమలుఁ గుదుచు
- ౬ పడసితిమని లోభపడనట్టి వారు
చెడితి మనుచు వగ చెందఁగాఁబోరు
- ౭ బిడలు వెక్కిదుమల కునికి యంచెత్తిగి
యిదుమల నిదుమలం చెన్నరు ఘనులు
- ౮ ముదముగోరక దుఃఖములు నైజము లని
మదిఁదలంచిన నిదుమల నొందఁడతుడు
- ౯ సంతనంబున సంతనము నొందనతుడు
చింతలోఁ జీంతను చెందఁ డెన్నండు
- ౧० ఇదుమలె యించునం చెంచిన యతుడు
పడయు నున్నతి తన పగవారుఁ బాగడ.

రాజ్యంగ వద్ద తి
ఉత్తర మంత్రము

- १ ఒక పాఠవము వేళ వని నెఱవేన్న
ఒక లెటింగిన వాడె తేచిన మంత్రి
- ౨ దిటపు విష్ణువంబు తెఱమువ కార్య
ముత్త ప్రకృతికు వలయు మంత్రితకు
- ౩ శేకంబు సంధియు విడిచినవారి
పూర్వించుచు జేర్చు నట్టిఁడు మంత్రి
- ౪ ఆయుష లేపి కార్యముచేత యొక్క
శీరుపుచు ఇయ్యట తెలియును మంత్రి
- ౫ ఒక రథింగి వచించు తద్జ్ఞత దిటపు
పోకిఁచుడె యూనికలోడు పతికి
- ౬ ప్రాణి ప్రస్తుతిలచే దేఱు కొశలము
ప్రాణికి ససాధ్య కార్యముల్ గలవే?
- ౭ ప్రాణి తాను కాంచినయేని
ప్రాణి ప్రస్తుతి పరయందగుఁ జేయ
- ౮ ప్రాణి తెలిపినఁ దెలియని పతికిఁ
ప్రాణి ఖచ్చి మేలు తెలియ మంత్రులకు.
- ౯ ప్రాణి మంత్రిని చోనుకంటుఁ
ప్రాణి మేలు డెబ్బిదికోట్ల వగఱ
- ౧౦ ప్రాణి కృష్ణమతి పడయనివారు
ప్రాణి ముంచియు నందరు ఘలము.

ఉగ్ర పలు తు సే ర్యా

- १ నాలుక మంచియ న్నయము మేళ్లందు
మేలు గాడది మేర మిాఱీన పైది
- २ కలిమియు లేమియుఁ గలుగు వాక్కుననె
పలుకుల ననుకూలపడుఁ గావఁదగును
- ३ విను వారు కూడఁగా వినని వారలును
వినఁగోరు నదియ పో విశుషుతువాక్కు
- ४ అరసి యింగితము మాటాడంగఁ దగును
పెరలేను ధర్మార్థ విధు లంతకంటె
- ५ పలుకంగఁదగుఁ దన పలుకులఁ బరుల
పలుకు గెలువలేని పద్ధతి నరసి
- ६ కొసరంగఁ బలికి యొక్కాని పలుక్కలందు
రన మెఱుఁగుట మహోప్రాజ్ఞల నియతి
- ७ పలుకు పొందికఁ గొంకు పడయని వాగ్న్యఁ
బలుకుల గెలువంగఁ బరులకు నరిది
- ८ పలుకుల నింపుగఁ బనుపడుఁ గూర్చు
బలుతుల నిచ్చించి పనివిను జగము
- ९ కొలఁది యో నమల వాక్కుల నయమారు
బలుక సేరనివారె వదరుచుండురు
- १० ఎత్తి తెలియుఁదెల్పు నెఱుఁగని చదువు
గుత్తినలరి తావి గొనని పూ వడువు.

ఎ కా ర్య శ ది

- १ కలిమి నొసంగును కలతోదు మేల్చి
తలఁపు లెల్ల నొసంగుఁ దగు పనిమేల్చి
- २ పేరును మేలును వెలయింప లేని
కారియంబు సతంబు కడ్రతోవుదగును
- ३ పేరిమితోద జీవింతముక్క వారు
కీరితి చెడు పనుల్ కెడపంగుఁ దగును
- ४ సిరమతి గలవారు సిలుగులు కలఁ
వెఱచి యొనర్పురు వేఱేడి పనుల
५. చేయకు బెడేదముల్ చేసిన నొకటు
జేయకు మరల నా చేతకు వగచి
- ६ తల్లియాకలిఁ జూచి తలరు వాడైన
నొల్లిమి తకుఁ బ్రాజ్యు లాపుని పనులు
- ७ పహిమోచి కూర్చ్చిన సంపదకండై
కడులెస్సు లేమిడి ఘునులకుఁ గొంట
- ८ తేరలక నింద్యముల్ తెగిచేయ నవియు
నెఱవేఱేనను పీదనే యిచ్చుఁ దుదిని
- ९ వగఁఁ గొన్నయవెల్ల వగవఁగాఁ దొలఁగుఁ
దగుమేతె యొసఁగు సద్ధనము పోయినను
- १० చెడుగులతో గల్చి చేర్చి పోచుటలు
ఎడ పచ్చికుండలో సెనరు కాఁచుటలు.

ఉ కార్య దృఢత

- १ వని దిటవన నెద పదిలంబ యగును
కనుగొన నితరముల్ కావు దార్శనములు
- २ చెడుగులు చేయమి చెడు పట్టులంచు
నడులమి రెండు థీరాళి మతంబు
- ३ అగుదాకఁ బని కహస్యముగ మంచురు
బుగులు పుచ్చినఁ గష్టములు వచ్చుఁ కఁ
- ४ పలుకు తెల్లరకును బము నులఫు
పలికిన తీరునఁ బనిసేయు టుర్నిది
- ५ థిరుని పెను వని దిటవు భూరములు
షేరి లోకవినుతఁ జెందు మక్కిలు
- ६ తలఁచి నారలు దిట్టతన మొట్టితు
తలఁచిన యవి కొండు తలఁచిన మొట్టి
- ७ తేరు చక్కపుఁజీల తీరందువాఁ
గెరఁదగదు రూవు కీడ్పుఁచుఁ
- ८ కలఁగక దిటవూనుకర్మయుఁ
తలఁకక తూఁగక తాఁచేయుఁ
- ९ హౌచ్చగు కష్టంబు శేఖ కుఁ
చొచ్చి చేయఁగఁవగు మామిచుఁ
- १० ఎట్టి దిట్టి మొనరసేమి కాఁశు
దిట్టి లేమని పమ్మిచెంకు కుఁ

ఉ కా ర్యా పద్ధతి

- १ నిర్నయింపుగాదగు నిడుమేర యరసి
నీర్ణీత మాలసించినఁ జెమ గగును
- २ తాళుదగినవానఁ దాళంగఁ దగును
తాళుదగనివానఁ దాళంగఁ దగుదు
- ३ చెల్లువోటులఁ బనిచేయంగఁ దగును
చెల్లునిచో వివేచించి చేయుదగు
- ४ పగనిల్చ పనినిల్చ పరికించి చూడ
పెగతేని శేషంబు చెన్నునఁ జెఱుచు
- * భస కాల కార్య సాధన సదనంబు
లంకైదు తమమఱ నరసి చేయుదగు.
- ५ ముగియడ యడ్డంకి ముగియించి పొందఁ
ప్రసుఫల మారసి తలకొనఁ దగును
- ६ కొయ్యును పనిచేయు పద్ధతి యొఱుగు
కొచ్చాని నమ్మతి పడయుట లెస్సు
- ७ మదేభయుచే మత్తాండు గొన్నుటులు
ట్రెక్కిచే సట్టి వొడుగుర్చఁ దగును
- * కొత్తకాండకు మేలు పూన్చు కంటె మును
కొత్తకసినవారి పొందికొల్త తుసును
- १० తెంచార లడలఁగఁ దలరి పిన్నుతుడు
శుముల వలన నంథి కావింపుగాదగును.

ఏ దూ త్వి ము

- १ చెలినియు మంచి వంశికత రాద్వరులు
పలచు గుణము కలవాడేహ దూత
ప్రాణి ప్రేమ తెలిసి తెలిపెదు శ్రీ
- २ తెలివి ప్రేమ తెలిసి తెలిపెదు శ్రీ
కలయివి దూతకుఁ గడు ముఖ్యములుగ
ప్రజ్ఞలకు దాను విజ్ఞాడో ఫలము
- ३ విజ్ఞాలకు దాను విజ్ఞాడో ఫలము
(ప్రజ్ఞచేఁ బనిగెలుఁ) పలుకు పలుకుఁ
ప్రాణి దూతపంబు తేఱిన చదువు
- ४ తెలినియు రూపంబు తేఱిన చదువు
కలిసిన వాడేహ కాదగు దూత
గీ కీడు దొలఁచి యుటంకించి కార్యంబు
నాడి యులర్చి మేలమరించు దూత
తఱి కనువు నెఱుంగఁ దగువాడే దూత
- ५ కఱచి చెల్లఁగఁ బలిక కనోటలేక
తఱి కనువు నెఱుంగఁ దగువాడే దూత
తగును స్థానంబు తఱి తగునెఱిగి
- ६ తగువును స్థానంబు తఱి తగునెఱిగి
వగచి పలుకువాడే పలఁతియు దూత
గుణి పలుకువాడే పలఁతియు దూత
- ७ తేటయుఁ దోడ్చాటు తీర్పును గలుగు
మాటనేరువు దూత మంచి లక్షణము
- ८ నుడివిన నుడువుల నుడివి నూర్చినతలు
దడుబడి చేపుని దంటయై దూత
- ९ చావుగూర్చున దేని జడియక పలికి
భూవిభువుకు మేలు పొందించు దూత.

20 రాజు యము

- १ వెగటందు చపలు సేవించెడివారు
సెగఁ గాఁచుకొన నగ్గఁ జేరినట్లుండు
- २ ఏలిక వలచిన దిచ్చింపకున్న
ఏలికచే నబ్బు హౌచైచున కలిమి
- ३ ఎఱీగి ముస్సు దొసంగు లడలింపదగును.
ఎఱీగిన విభుఁదేర్చు నెవ్వరి తరము?
- ४ చెనీజేరి పలుకుట చేరి నవ్వుటలు
సవియంపఁదగు విభు నఱుత నెవ్వరికి
- ५ మఱుఁగులు వినకయు మఱి యడుగకయు
సఱీగింప సెఱుఁగుట మొనరికే దగును
- ६ వేళ నన్న మొఱీంగి వినుగు కాకుండ
నాలింప వలచునట్లవి తెల్పుఁదగును
- ७ చిన నిష్టవునవి వినిపింపఁదగును
రిసెన నిష్టలములు వినిపింపఁదగుతు
- ८ ఇంద్ర వరునని విభు దూఱఁదగు
శేఖు మేటి పదవి కొదీగి యుండఁదగు
- ९ అధిరు గారవ మజ్జెనని ధీరవరులు
ఇంద్ర కష్ట పనులు గావింప రెన్నుఁడును
- १० ప్రాతి చనువుచేతు ఒథము తొలంగి
కోత లొనర్చు మూర్ఖుఁడు సాత మొందు.

ఒ ఇంగిత జ్ఞానము

- ० పలుక కున్నను సన్నిఖనిఁ గనువాడు
జలధి పరీత భూజనులకుఁ దొడవు
- ౨ ఎదలోనియది సంశయింపక యరయు
విదురు నెన్నఁగఁడగు విబుధ తుల్యనిగ
- ౩ పని సన్నచేఁగను ప్రాజ్ఞని తేడు
కొనఁడగు నంగ మొకొం డిచిప్పొన
- ౪ తులఁపు చెప్పక కను తద్జ్ఞలు తక్కు
గల యొంగములు గల్లు ఘనులలో మేలు
- ౫ సన్నల నెఱిఁకెడి జాడ లేదేని
కన్న లొడలియండు గల ఫలమేమి?
- ౬ అవల నున్నది చూపు నద్దంబు లీలఁ
దవిలి చూపును మోము తలఁపునఁ గలది
- ౭ ముదమును విసుగును మున్నడి తెలువు
వదన నిధం బొండు వసుధను కలదే?
- ౮ తులఁపు నెఱిఁగి కృత్యము తీర్చు వారు
కలిగిన వారి మొగముఁ గన్నజ్ఞాలు
- ౯ కనుచూపు మార్పాటు గనువారలున్నఁ
గనుతె తెల్పు నొరుల కంటు నొంటులను
- ౧० కొలువ దొరల పనుల్ కొలత కజ్జలగు
నిల నూక్కుమతులు వహించిన కనులు.

ఒం స భ జీ డ్యూ గు ట

- १ పలుకు లుటంకించి పలుకు పావనులు
పలుకంగఁదగు సభాపద్ధతి నరసి
- २ పలుకు పద్ధతిగన్న (ప్రాజ్ఞలు నదను
తెలిసి దొసుగులేక తేర్చి) పల్కఁదగు
- ३ పలుకఁబూనిన సభాపద్ధతి గనక
పలుకు నేర్చునురాదు ఫలమును లేదు
- ४ ప్రాధులందున మేటిప్రాధులేఁ గండు
మూధులందున మేటి మూధులేఁ గండు
- ५ ఘనుల సభను ముందు కడఁగి మాటూడ
కణఁగి యుండుట లెన్న యన్ని లెస్సులను
- ६ ఘనుల సభను పల్కఁగఁదఁగి త్రౌటిలుట
పెనుదారినుండి తాఁ బెడదారఁ బదుట
- ७ కొతుకులేక సభలఁగూడి పలికెడి
చతురుల సభఁదన చదువు రాజీల్లు
- ८ తెలియు నేరువుగల తెలివరు లెదుటఁ
బలుకుట వర్ధిల్లు పాదు నీరిదుట
- ९ విదురులలోఁ జైల్ల వివరించువారు
కదియరాదు ఖలుల కడ మజచియును
- १० ఘనులు లేని సభను కడఁగి పల్కఁటలు
చినికి నట్లగు సుధ చెదర ముంగిటను.

23 సభకు వెడవాని

- १ వగ్గ మొటింగి వలయు వానిఁఁబల్చుము
తేగ్గ మొటింగి పలుకు ధీయలు పథల
- २ చదురుల సభఁ దమ చదువు చెల్లఁగు
జదువు వారధికులు చదువరు లంచు
- ३ పలువురు పగఱ గెల్యుఁగు జచ్చువాను
కొలుఁది మందియె సభఁ గోంకని వారు
- ४ నేర్చినవారలు నెఱి యొప్పు ఒర్కి
నేర్చిన దెక్కుదు నేర్చిన కడల
- ५ తగురీతినభల నుత్తర మచ్చ శోఖు
దగు శబ్ద శాస్త్రంబు తర్కంబు చచువ
- ६ శస్త్రంబు లేలాకో శార్యాహీనఁశు
శాస్త్రంబు లేలాకో జంకు వారికీఁ
- ७ పలుక సభను జంకువాని శాస్త్రంబు
కలనఁ బిటికి చేతి కైదువుఁ శోఖు
- ८ పండిత సభ మేలు పలుక లేకుఁ
దండిగఁ నేర్చి శాస్త్రము సింహాస్త్రము
- ९ సేరని వారికంటెను బీమ సేపు
పేరొందు ఘనవనభ వెకుఁటు వారు
- १० బ్రదికి యుండినము జీవచ్చువ మార్కు
చదువు చెల్లఁగుఁబల్చ ఇంకిఁఁ వారు

శోశ వద్దతి.

ఒచ్చ దేశము

- १ శాఖలేని కర్మకుల్ గురు ధనవతులు
కుతీ గల్గువార లుండిన యదె నాడు
- ౨ కుకల్లిచే జనుల్ కాంత్సీంపు దగుచుఁ
ఉషణి ఉంటలు దనర్చినయదె నాడు
- ౩ పలు కష్ట వ్యాప్తముల్ పై బడ నోర్చి
శులంకై తై యారి యాయి దగినదే నాడు
- ౪ వెంచుగా చుచువగ వీడని నొవ్వి
యొచుక యుంకునదే యగు నాడు
- ౫ రథమాటవాఁలు లోని పగయును తేని
గోల కుబ్రిలేక సెక్కొనునదే నాడు
- ౬ కుటుంబ తప్పి చెడినను పంట
యాఁని యదె మేల్కు యొచ్చిననాడు
- ౭ ఇలక్కాచి మఱిన్న బల్మేన కోట
కెర్రికు లోనీను విషయాంగకములు
- ౮ కనమును సీరోగతయుఁ బాటు నుఖము
పెనుకాపు నాటి కొప్పిన మండనములు
- ౯ అంయ పొలయు గల్గునది నాడుకాదు
అలఁ పొలపు లేక యగునదే నాడు
- ౧౦ పోత్తుఁము ప్రపజ లొంటి మలయని దేశ
ముఖు గుణములున్న నెనయు నిష్టలము,

ఒక కు.

- १ బలియురకును భీతి బుదుకు వారలకు
నిలుకయా కలిమిగా నెగడును కోటు
- २ అగడితయును బయ లద్దియు గీడ
యగు వనయును కల యచియపో కోటు
- ३ జోన్నత్వము వెడల్పు నరిదియు చూచ్చి
మన్నాల్లు గలగోడ యగునది కోటు
- ४ సన్నకావలిచే విశాలమై యాల
పన్నగడ నడంచు పాటిదే కోటు
- ५ దుస్సాధమగుచు వస్తువు లిష్టగాలిసి
తెస్సగా నిలువఁ బాల్చినయదే కోటు
- ६ అన్నివస్తువులుండి యదనున కొడుతు
కన్నాకు తీసులఁ గలయదే కోటు
- ७ ముట్టి వంచించియుఁ బోలైవ్లీయుక
పట్టంగా రానిదే బలమైన కోటు
- ८ ముట్టడించినవారి ముట్టి పట్టిగము
పట్టియక గెల్య బలముచ్చు కోటు
- ९ మొనమొగమున నరుల్ మొగ్గి కోటు
బనిమొగమున బీరపతచుమే కోటు
- १० ఎట్టి సేలిమి కలదేని క్రెచుపు
దిట్ట లేమని లేనిదియ యగు కోటు

ఒ నిత్తార్థ నిధము

- १ వ్యర్థనినేని సమర్థగాఁజేయ
నర్థమ్మకంటె వేఱవనిని గలడే ?
- २ కలవారి నెల్లరు గౌరవించెదరు
కలిమి లేకున్న నగౌరవించెదరు
- ३ ధనమను మేల్దివై తలఁచిన యెడకుఁ
జని పగయను నిరుల్ సమయంగఁజేయు
- ४ వగఁదేఱి చెడుగాణి వచ్చిన ధనము
తగఁవును గూర్చు నిత్యమఖమ్మఁగూర్చు
- ५ కరుణతోఁ బ్రియముతోఁ గాని ధనమ్ము
నరసి త్రిశుద్ధిగా నార్జింపఁదగదు
- ६ జయశుల్కధనము లస్యామిక ధనము
నయమాగ నృపుని ధనంబయా నందు
- ७ నెనరుచేఁ బొడమిన నెఱజాలి బిడ్డ
ధనమను సాభాగ్య ధాత్రిచేఁ బెరుఁగు
- ८ కలిమి చేతుగలాఁడు కార్యంబు చేత
ములయెక్కి రేస్తుల మాతూట గనుట
- ९ ధనము చేర్చుఁడు శత్రుతతి కృత్యములను
తునుమఁ దత్సుమ శిత్రదుణమొండు లేదు
- १० ధనము సత్పవద్ధతి దండిగఁగూర్చు
దనరారు సుభువుగా ధర్మంబు ప్రేమ.

22 సేనా మహి మమ

- १ వెతకు భీతిల్లక విజయమే పొందు
చతురంగసేన మేల్నంపద వతికి
- २ తజీగిన యెడ తేడు తలరిన యెడను
వెఱవమి యరిది తోల్యైల్యైకుఁగాక
- ३ ఏమగుఁ గడలి యట్టలుక లార్పినను?
పాము బుస్సనినంతుఁ బాఱవే యడలి?
- ४ సడలక లూంగక సరబడి వచ్చు
కడిమి గ్రీనదె నిక్కంబగు సేన
- ५ జముఁడె త్రివచ్చిన జంకక నిలిచి
నమరంబు తెగి సేయుఁ జనునది సేన
- ६ కడిమి మానము వీరగతి వర్తిలుటయు
సెడతేటయును సేన కేడుగడ యగు
- ७ పై స్తుతిరా నోర్చు పగిదితో శత్రు
సేన న్నెదిర్చి నిలిచినయదె సేన
- ८ కడిమియు దృఢత లేకయు మొగ్గరంపు
వడువుననే మేల్చు వడయును సేన
- ९ తజుఁగు దారిద్యంబు తఱుఁగని వినుగు
పొరయ దేనియు మొన పోరిలో గెలుచు
- १० నెఱి మగల్ వలువురు నెఱసి యుండినను
నెఱి నాయకుడు లేక నిలువదు సేన.

ఒ శార్య పతి మ.

- १ ఎదిరించి తుదిఁబల్య రీలీరి ప్రభువు
నెదిరింపకుఁడు బ్రథ కింపగునేని
- २ కానఁ గుండెటిఁగొట్టు కై దువుకంటె
నేనుఁగుపైఁ జెడు నిషువ్రాన మేలు
- ३ ఎదిరింప నెదిరించుఁచే పౌరుషంబు
ఎదిరి క్రుంగిన దయయే దాని వాడి
- ४ మదకరి వైచి చే మలయు కై దువున
నెద గాడినది గని యెలరు శూరుండు
- ५ కనలి చూచిన కస్యు కై దువు వైవ
మినికెనేనియు నోటమియే మేటి కదియు
- ६ కడచిన నాళుల గణియంచి గాయ
వడని నాళుల లెక్కపఱుపడు జోదు
- ७ ఘనకీర్తి కసువుల గణియంప కుండు
ఘనునకే భూషయో గండపెండెరము
- ८ దురమున నసుభీతి దూరయనివారు
ధరణిపుఁ డలిగినంతన మాఱుపడరు
- ९ చేసిన శపథంబు చెడకుండఁ బోరి
గాసేలి చావఁ దెగు వార లెవరు?
- १० ఏలిక కంటి ని రెసఁగించు చావు
చాలినఁ దిరిసియు సాధింపఁ దగును.

మైత్రి పద్ధతి.

28 స్నా వా ము

- १ గడియంపఁ గలదె సంగాతంబుకంటే?
అడరు రక్తక మెద్ది యద్దాఁకంటే?
- २ విజ్ఞసంగతి బాలవిధుపోలే కెరుకు
అజ్ఞుల చెలిమి మున్నడరి షే శుభా
- ३ చదువఁగా జదువఁగా ఖ్యాపణు పోర్తి
నొదవ నొదవ మేల్కు యొస్తు ప్రాణికి
- ४ నగుట కొఱకుగాదు సంఘి; క్రైస్తవ
దగి మందలించి త్యా దివ్యచుట గోపాల
- ५ కలియుట యలవాటు కావు కేళుకులు
చెలిమికి ముఖ్యంబు లిత్తుక్కు కు కు
- ६ అది చెల్చుకావు మోహల
అదియ చెలిమి ముఖి కు
- ७ తగనిత్రోవల మాచ్చి గోపాల
తగమి రఁ దాఁగు గుఁడు గుఁడు
- ८ ఉడుపు జాతిన వారి గోపాల
నిడుమల నపుడె మాయిపుటు గుఁడు
- ९ చెల్లునంత వఱకుఁ కెల్లించు గుఁడు
మెల్లింపు నిలుకడ మాఖ్యాక్షుక్కుకి
- १० ఇతుఁ డిట్టివాడు సేనిట్టిఁడ గుఁడు
హిత్తుమైత్రి కేనియు నిడు సోకు గుఁడు.

రం స్నే హ వి చా ర ణ ము

- १ పెరిము జైలిమిచేసి విడరాదు గాన
నరయక చేయు గీడది నోలె లేదు
- २ అరసి యరసి చేయనట్టి సంగడము
పొరయించు బదపడి పొలియు కష్టముల
బ్యాపు
- ३ గొనము కొలము దొసంగును చుట్టుటీకము
పొనుగుపడక కాంచి పొందనొఁ జైలిమి
- ४ కులనుమేలిమి నిందకుం జంకు గుణము
గలవాని కిచ్చియు గలియంగేదగును
- ५ తగనివి దుఃఖంపు దగుజైప్పి | తుంచి
తగవు నడవు మైత్రీ తొబొందుదగును
- ६ చెదుగువలన నొండు చెలుగు లాభంబు
కొడిమెచెల్చి పొలంబు గొలుచుకోల యగు
- ७ బికసికిఁ బెనులాభ మొనుగు నేదియన
వెకలులతో మైత్రీ విడుచుట యందు
- ८ క్రుంగించు నవి మదిఁ గొనరాదు వగలఁ
గ్రుంగ ఏడెడు చెల్చి కొనుదగఁ వెనుడు
- ९ చెదువేళు జీవీదు చెలిమిని నరుడు
మడియుచోఁ దలఁచిన మదిఁ గాల్చివై చు
- १० పడయున దలసియేఁ భావన మైత్రీ
విడుచున దొకటిచ్చి వికటించు మైత్రీ.

రా చ న వు

- १ స్వాతంత్ర్యమును తెంపఁజొలని చెలిమి
భ్యాతిగాఁ జనవను ఘనతను గాంచు
- ౨ సంగతి కంగంబు స్వాతంత్ర్య మద్ది
యంగీకరించుట యమలుల తగవు
- ౩ స్వాతంత్ర్యకృత్య మొప్పక యుండునేని
ప్రాత చెల్చికిఁ గల్లు ఫలమేది చెప్పుమి?
- ౪ మిత్రులు చెప్పక మింతి చేసినను
మిత్ర ధర్మముఁ బ్యట్టి మేకొండు బుధులు
- ౫ పనులు కూడని వంటు వట్టునఁ జేయఁ
జనవొ వెడగొ యంచుఁ జను సమ్మతింప
- ౬ చెలిమిమేర మెతుంగు చెలికాండు చనవు
వలన మిత్రుదొసంగు వలనఁ జేవిడఁడు
- ౭ చెలిమి ప్రాతవడిన చెలికాండు చెకుగు
కలవి చేసిన వీడగొలేరు ఘనులు
- ౮ చెలికాండు చెకుగులఁ జేవఁ బెట్టుకున్న
సిలుగు చేసిననాఁడె చెలఁగు మేలిమిగ
- ౯ చెడక ప్రాతవడిన చెలికాండు చెలిమి
విడని వారిని చాలఁ బెమించు జగము
- ౧౦ ప్రాత మైత్రీకి వేఱువడని సద్గుణులఁ
బీతిఁగొందురు శత్రు వీరులు నెదలం.

రాచుచలిను

- १ చెలిమి మిక్కిలి యొప్పు జెనటుల చెలిమి
చెలుగుల కంటెను త్వీణింప మేలు
- ౨ కలుగు జేరుచు లేమి గడ్డిదోచు పలువు
చెలిమి చేసిననేమి? చేయక యేమి?
- ౩ చెలిమి లాభము మేర చింతించువారు
వెలయాండ్ర దొంగల విధము గలారు
- ౪ తగిదోచి యనిట్రోచు తగని గుఱ్ఱింబు
వగ చెల్చిగొనుకంటే బడయుమి మేలు
- ౫ చేయు సాయము లేని చెన్నటి చెలిమి
చేయుటకంటెను చేయమి లెన్న
- ౬ అజ్ఞలమైతి యత్యధికమాకంటె
విజ్ఞాలతోచే బగ వేపార్లు మేలు
- ౭ ఎగతాళి తిండి యయ్యెడు చెల్చికంటే
బగఱచే బదికోట్ల పార్లు మేలబ్బు
- ౮ అవు పని కాసీక యడగార్చు చెనటి
తవులు చెప్పకదోర్చు తగవెపో లెన్న
- ౯ పలుకు చేతలు వేఱుపడు వారి చెలిమి
కలనైనఁ గలిగినఁ గావించు జెడుగు
- ౧० సదనాన స్నేహించి సభను నిందించు
పిదప చెల్చి తగదు ఏసమంతేని.

ర్థ తగినచతులు

- १ మనున లేక పై మలసిన చెలిమి
తను నలఁచుట కది దాకలి యగును
- २ చెలిమిగలట్టుండి చేరని చెలిమి
చెలువల మదివోలే జెలగి భేదిల్లు
- ३ మంచివి పలునేర్చి మనుతోఁ జెలిమి
పెంచుట యదిలేదు వెడఁగుల యొడల
- ४ కనినష్టు మొగముతోఁ గలకల నవ్వి
మనున రోయు వెంబర కంజు దగును
- ५ మనున నోంటని మనుజ లేదేని
వినిపింప మేకొంట వెరవు గాదండు
- ६ తగవరిపోలె హితను లాడు బూను
బగఱ పల్చు లపుడె పరికింపు దెలియు
- ७ చెడు వెంటకే యగుఁ జెలఁగు విల్యుంక
చెడుగునకే యగుఁ జెనఁటుల నయము
- ८ అరుల కై మొడ్చులయం ద్వశులందు
నరయ దాగిమె యుండు నాయుధ మొండు
- ९ పెల్లుగ స్నేహించి వెనుకు గ్రేడించు
కల్లరి నవ్వించి కడుట్రోవు దగును
- १० పగవారు స్నేహించు పగిది యేర్పడిన
మొగముతోఁ జేసి లో మొనసి వీడఁడగు.

నుః ఖ ప ధ తి .

రా శతంగు

- १ వెదంగన సేది వివేచించి చూడఁ
జ్ఞమగులఁ గొని సేలు చిదియ వీకుటయై
- २ వెదంగులలోపల వెదంగేది యన్న
సండఁ గొంతెమకోర్కె లిచ్ఛవిగించుటలు
- ३ అరయిక సిగ్గు ప్రీయంబును (శథ
వెరను లేకుండుట వీఱేడి తీరు
- ४ చదివి వివేచించి చదురాడి యట్లు
పొదలని జనుకంటె మూఢులు లేరు
- ५ ఏదుజన్మంబుల సైధ్యు నారకము
(పోడయై యొక్క బామునఁ గూర్చు) వెదంగు
- ६ పని యొండు పూనఁగా వగలేని వెదంగు
పని చెఱచుటె కాదు బంధముల్ గొనును
- ७ పెనుకల్చై గలిగిన వెంగలి కొకటు
దనవారు గొదగొనఁ దరియింతు పెరలు
- ८ తనచేత నొకకాను తనరిన వెదంగు
కనఁగ నున్నత్తుండు కల్పదావు కరణి
- ९ విమునపు డగు నొక్క వీడయు లేదు
వెదంగులతో మైత్రి వెదంగుల కీంపు
- १० వెదంగు తాజోచ్చుట విజ్ఞుల నభను
కదుగని కాల్పుడకను పెట్టు వలను.

రా అ లు జ్ఞాత

- १ లేముల లేమి ధీలేమి తక్కినవి
లేమిని లోకంబు లేమిగాఁ గొనదు
- २ వెడుగు మనను వచ్చి పెరవాని కీఁవి
పదయు నాతని తపః ఫలమగు నిజము
- ३ అరులును గలిగింప నరుదగు వెతలు
పొరయించు కొందురు మూర్ఖులు జగత్తి
- ४ అజ్ఞానమన సేదియన మేము గొప్ప
సుజ్ఞానుల మటంచుఁ జొక్కెడు భ్రాంతి
- ५ సేరక పై కొని సెగడిన, మున్న
సేరిచినది గూడ సెఱయించు శంక
- ६ తమ దొసంగుల సీఁగుఁ దలుఁపక యంగ
కముల సంగముఁ గప్పుఁ గడుగుట వెడుగు
- ७ అరిది విద్దియ జార్చు నంతియ కాదు
పొరయించుకొను మూర్ఖు పొలి వోని వెతల
- ८ తెలిపినుఁ జేయుడు తెలిసియుఁ గొనడు
అలయ్యెడై మరణాంత మవనికి నొవ్వి
- ९ కాననివాడు తొఁ గాన్నించుఁ గనడు
కానకుండిన వాడు కాంచుఁ గన్నింత
- १० కలదన్న దానిని కల్లయ్య వాని
నిలుఁ బిళాచంబుగా నెంచును జనము.

రె శగ

- १ అన్నిపాటులతోద నలరని గుణము
పన్ని యడరు నొవ్వీ బగయండు బుధులు
- २ వేషేమిఁ దలపోసి వెగటు చేసినను
కైరంబుతోఁ గీడు పఱువమి లెస్సు
- ३ పగయను చెడునొవ్వీ పాసినవాని
కగును నిత్యమ్ముయి యలరు పోగడ్
- ४ చెడుగులఁ జెడు గీను చెలఁగున్నేని
పడయు సౌభ్యముల లోపల మేటి నుఖుము.
- ५ పగయన్న నొదిగిలి వ్త్తిలు మేటి
నెగచి గెలువఁ గోర నెవ్వురు గలరు?
- ६ కడునింపు పగయందు కలహారి బుదిమి
నడరుఁ జావు బుతుకు లతి క్షిఫు గతిని
- ७ పగ నిచ్చగించు వెంబరలు జయంబు
మొగిఁ గూర్చు నయ ధనంబును గాంచలేదు
- ८ పగకు మా తొడ్డమి పడయు నున్నతిని
ఎగచి పూనిన నబ్బు నిడుమలు మిగిలి
- ९ తనకు నయము వచ్చుతఱేఁ బగఁ గనఁడు.
అనయంబు వచ్చుచో నథికంబు గాంచు
- १० కంటుచేఁ గీడులు గలుగు పన్నియును
వంటుచే నగు మంచి నయము లస్సియును.

రా పగ మ హి మ

- १ వలదు దండము బలవంతునితోడ
వలసిన లొంగని బదుగుతోఁ దగును
- २ స్వహిత సామంతాది బలములు లేక
అహితుల నడఁచి జయంబెట్టు గొనుట ?
- ३ తెగువయుఁ దెలివి పొందిక లేని లోభి
పగఱకు మిక్కెలి పాటి సులభుఁడు
- ४ అతికోపియై మంత్ర మరయక యుండు
వతి యొప్పుడే సేరికేని లోకునయ
- ५ నియత పథము జననింద కార్యంబు
నయ మెఱుఁగని వాఁడు నంటు మాత్రురకు
- ६ ఎత్తుఁగని కోపంబు నెదుగు కామంబు
పొరయువాని పగ నెప్పుడు నెంతు పగఱు
- ७ తనపనికే విరుద్ధము సేయు పతికి
ధన ఖచ్చియును విరోధముఁ గొనవచ్చు
- ८ గుణహీనుఁడయి చెమగులు పెక్కలున్నఁ
దనకుఁ ఓడదికాదు దాయల తోడు
- ९ భయము నజ్జునంబు పగఱ కున్నేని
జయలక్ష్మీ తమకు సిచ్చలు చేరువగును
- १० అల్పుని పగచేత నడరు ధనమ్ము
అల్పమైనఁ గొనము నడరదు యశము.

రా పగ స్వ భా న మె ఱుఁ గు టు

- १ పరివోసమునకేని పగయను గుణము
పరికింపు దగమియే ప్రాజ్ఞల మతము
- २ విలువుత్తి గల పగ విని కొనవచ్చు
బలుకువుత్తి గలారి పగ కొనదగదు
- ३ కలువురతోడను పగగొను నొంటి
తలఁప వేఁదుతుకంటు దగు గీదువాడు
- ४ అదన వేరమిని స్నేహమ్ముగా గొనుచు
బొండలు తేని కడంగి భువనంబు నడచు
- ५ అగుతోడు లేనితేఁ డదను నెతింగి
పగ చీల నందొండు పడయంగు దగును
- ६ ఈన కొక్కుయిదుమ యూతతేఁ బరన్నపులు
గొనియుఁ గొనక కూడి కూడమి తగును
- ७ రాచ్చివ దొరులకు నొడువంగు దగదు
పొచ్చుఁబు పగఱకు మును చూపు దగదు
- ८ తగచార నేనయు ద్రవ్యంబుఁ జెంపు
ఒరు కఱకు తుల్లు పాటడుగాఱు
- ९ పీపేళ ముండు చెట్టెడలింపు దగును
శేఁగు పిదపు దన చేతిని చెఱచు
- १० అండుకు తొల్లనే యడు గార్పుకున్ను
శోణి యూర్చుటకును తెఱువువ కాదు.

రాత్రి పగ

- १ నీడనీగము కీకు నించు నొవ్వితుటి
కీకు దాయ లొన ర్తు⁹ కీడగువేశ
- २ అంజదగదు ఇంపమైన శ్రుతులకు
అంజదగును చుట్టులెన శ్రుతులకు
- ३ ఎడపగ కంజి త స్నేహుకోషున్న
మడియించు నదనఁ గుమ్మార్చెకె మ చ్ఛు
- ४ పగలోనఁ గలిగిన ఒందుగర్ గూడ
పగవార లగుదురు పలుచట్లు గట్లు
- ५ కలిసియుండియు నెడఁ గంటున్న యొచ్చల
బాలియించు పెచుక్కట్టుములు గణించు
- ६ కలిసియుండెడి యెడఁ గార్చి గట్లు
బాలియకుండు టింది భూపి స్థాపి కే
- ७ పలుకులఁ గలిసి లోపు ముండుకులు
గలియరు గిస్సుకులఁ ముండి కులు
- ८ చెఱచు లోపగ గల్లఁ జ్ఞాని కూడా
నఱుగు బంగార మళ్ళుఖుగుచు
- ९ ఆవ పపుంతైన నాక మాడ
- १० భావింపఁ జెచుగు గొప్పాచుఁ వుట్టి
- ११ ఒడుబాటు లేనట్టు మొండి
- సుడిసెల్లుఁ దాచుల్లుఁ నాటి

మం పెద్దల నగారవింపు

- १ వట్టు విడనివారి పనులాలి గొనమి
సెట్టున రక్తుల నెఱి మేటి రక్తు
- २ పెద్దలఁ దా గారవింపనియెడలఁ
దద్దయు నబ్బు వెన్నవిలి పెస్యోతులు
- ३ తులఁపు నెఱపుకొను తత్త బలాధ్యులకు
సిలుగులు కూర్చుఁడు చెడఁ గోరునెడల
- ४ చతురుల కచతురుల్ సలుపుట కీడు
పితృపతిఁ కేయె త్రై పిలుచుటఁబోలు
- ५ నెఱ కడిమిగల మన్నని యారసకు
గుఱి యగువా రెండుఁ గోఱలంగ లేరు
- ६ నిష్టున దుమికియు నెగడఁగలారు
ముప్పు ఘనులకెంచి పొదలంగ లేరు
- ७ తగవు గలినఘనుల్ తుద్దయుఁ గినియుఁ
దెగు దొరతనమును తెఱున్నెన కలిమి
- ८ శొండవంటి ఘనులు టోపింపుఁ గూలు
నిండు సంపదగల నెఱ కుటుంబములు
- ९ ఘనకార్యముల సిద్ధిగలవారు కినియుఁ
దునిఁగి నదుమఁజైకుఁదూలి యందుఁడును
- १० అధిక తపోమహిమాధ్యులు కినియ
నధిక సహాయుక్తున్న వర్ధిలరు.

ఎ ఆందు వాండ్రు కు లోంగు టు

- ర మగువకు లొంగిన మహిమ చేకుఱదు
తగులరా సెత్తేఁ గార్యదత్తు లెస్సుఁదును
- ఉ అరయక యూలిప్రైయముఁ గోరువాని
సిరి మగవారికే సిగ్గుఁ గల్లించు
- ఓ ఆలికి నణఁగు కార్యము ఘనులందు
చాలఁగా బిడియంబు సమకూర్చు నెవుడు
- ఔ తరుణి కడలి నుక్కతము సేయలేని
పురుషుని పనిసేర్పు పొగడంగఁ బడదు
- ఖ ఆలికి నడుఁకు వాఁ డనిన్న వేళలను
మేలు సేయఁగ జంకు మేలువారలకు
- ఇ యువతీ కరీర బౌహుల కంజువారు
దివిజాభులైనఁ గీర్తిని గాంచలేను
- ఈ మడఁతి యూజ్జునడచు మగఁటమి కంటు
బిడియంపు శ్రీత్యమే వేపాట్లు గొప్పు
- ఉ ముదిత యూజ్జునడచు పురుషుందు మిత్రు
కొద దీర్పులేదు మేల్లూర్చును లేదు
- ఏ నర్సఫాకి లొంగు నరుకడ లేవు
ధర్మంబు నర్థంబుఁ దదితరంబులును
- ఒ అరయ సెడఁద దిట వగువారియెడల
దౌరయ దాలికి లొంగు దౌడ వెడంగు.

ఏ వలయందు

- १ చెలిమచేఁ గోరక సిరిచేతుఁ గోరు
వెలయాండ్రు ప్రైయవాక్కు వెత గలిగించు
- २ గుణములు ఫలముకై కొనియాడునట్టి
గుణహీనల నెళ్తింగి కోరంగుఁ దగదు
- ३ వెలయాండ్రుఁ దడవుటు పెను చీకటింటుఁ
జలిరిచి పీనుగుఁ దడవుటుఁ బోలు
- ४ ధనమునే కోరు కాంతల యుల్న నుఖము
నెనరు ధనము గోరు నియతులు గొనరు
- ५ ఎక్కమేల్చుగల జ్ఞాను లిల వెలయాండ్రు
కొడ నుక్కంబుల కిచ్చగొన రెన్నుఁడేని
- ६ తమ రేచి కొఱసోము దవిలించు చెలుల
సములక్కులు గొన రాలింగనంబు
- ७ ఎక్కవేఱ యుండి పై కిచ్చించు చెలుల
మునుమునుఁ గౌగిలింపుదు రల్న మతులు
- ८ కషటాత్ముల మనంబుఁ గనని యజ్ఞులకుఁ
జవల మోహిని వెల జలజాక్షియందు
- ९ వారకాంతా మృదు బాహువుల్ లోతు
శారవ మగును థారణి వెంబరలకు
- १० ఊరెదగల వెలయింతులు, పణము,
శాయణి, సిరి త్రోచువారి కిష్టములు.

క ల దా శ మ

- १ త్రాగు ధుంచు వారలు శత్రు భయద
యోగంబీతేజంబు నొందఁగాలేరు
- २ త్రాగఁ దదు కల్లు త్రాగఁ గోరినను
త్రాగుఁడున గణ్యతను గోరఁరేని
- ३ తల్లిఁ గు రోతను గూర్చుచుండు
కల్లు ఘనుమెడఁ గలిగించు సేది?
- ४ కల్లును నించుకొ కడు హొనఁగున్న
యెల్లరకుసిగ్గుటింతి వెన్నిచ్చు
- ५ వెలయిచ్చిల్లుదావి వివశత గొనుట
కలుగు చేల పాటు గానమినగును
- ६ మృతుఁడు వ్రిత్తుఁడించుమించు సమాప
గతు లట్టునమును కలుదాపువారు
- ७ త్రావి మైఱచువో దనవా రెఱుంగ
వాఖిరి నథల పాలగు వాఁడు
- ८ కలుదాహిఱవమ్ కఱద వీడుదగు
వెలలుచుది యెద వీడని మఱుఁగు
- ९ స్థాలపరికితంబు చోష్టు చూపులు
జల మధుతు దివ్యుఁ జాఁచి చూపులు
- १० త్రాగనిశలో ద్రాగుఁబోతుఁ గని
త్రాగుటగుకీదు తలఁపలే దోషు?

ఎం జూద మ

- १ జయశీలుఁడేని జూజముఁ గోదగదు
జయపణంబును బడిశము చేస వితము
- २ ఒకటి గెలిచి నూతు లోడ్జూదరులు
సుక మొంద నడచెడు చ్చ్వను గలదే?
- ३ అడ్డసార్ల నుతించి యాడెవాని
గద్దుకలిమి వేఱుకడు జేరహొలుగి
- ४ బన్నమ్మ లిడి చిన్న ప ర నెత్తమ్మ
కన్న నెద్దడిఁ గూర్పఁగ్గుండు లేదు
- ५ సారెలు పలకయు సభుఁ విడని
వారలే యుండి లేవడు వారు
- ६ కడగండ్లు గండు నుఖుఁ గనరు
పడి నెత్త పెద్దమ్మ ప్పాటవారు
- ७ పనుపడు గుణము సంపడను చెడును
తనకాలమెల్ల జూదమ్మగడవ
- ८ ధనము నాశముచేసి దఱనెఱిపి
నెనరు మానిచి కుడ్పు సుఁ బణము
- ९ ధనము తేజము విద్యుతుండి యుడుపు
లను నైదు తనుచేర వాత్తమ్మ
- १० చెడు కొద్ది వలపు హోచ్చూదమందు
పడు కొద్ది జీవికి వలపు పెయి.

ఎ మందు

- १ మొదలి కారణములో మూడు ప్రకృతులు
పొదలిన దగ్గినఁ బొడము రోగములు
- २ తిన్నది యఱుగుట తెలిసి భుజింప
నెన్నఁగా నొడలికి నేల యావధము?
- ३ అఱిగిన పరిమితి నరసి తినునది
చిరకాలము మనసి జీవి దారియది
- ४ అఱిగిన దెఱిఁగి పేరాకలి గొసఁగ
నఱుగని వెఱిఁగి తానగు భుజెయింప
- ५ తగియుండు తిండి మితముగ భుజింప
నగు రోగదుఃఖింబు లరయంగ లేను
- ६ మితి యెత్తింగిన పోము మితిమిాఱువట్టు
మితిమిాఱ నొవ్వియు మితిమిాఱుచంచు
- ७ కదుపుచిచ్చు కొలఁది గానక మాటీ
కుడువ రోగమ్ములు గొలఁదికి మాఱు
- ८ గదము నిదానంబు గాంచి తొలఁగు
పదురు నెఱిఁగి చేయవలయుఁ లైత్తు
- ९ గదను కొలఁది రోగము కొలఁకియును
అదను నెఱిఁగి చేయనగుఁ గ్రియ షైల్చు
- १० గదగుఁడు వెజ్జాడిగము మందు నాల్చు
గదిసిన పద్ధతి కదుమేల్ చికిత్స.

ప్రజాపద్ధతి.

॥ కృతి నత

- ८ అదకువ నానయు నార్జువ మవని
నడరుఁ గులీనుల కది నహంజముగ
- ౭ నడవడి సత్యంబు నానయుఁ మూఁటి
నెడయ రు త్తుమవంశ మెనసినవారు
- ३ తగు కులీనులకు సంతసము దానంబు
తెగడమి ప్రియవాక్కు తెరువు లీనాల్లు
- ४ వెలయుఁ గులీనులు వేకోట్ల ధనము
గలిగినుఁ జైదుపనుల్ గావింపఁబోరు
- ५ వరవ తగ్గిన ఘనవంశజుల్ క్రుంగి
యురుగుణంబుల సుంతయును మాశుపడరు
- ౬ విమలకులాచార విధి విచారకులు
బ్రిమయించి కానికార్యము లానరుపరు
- ७ ఒప్పుకులము వాని కొకదౌసఁగున్న
గొప్పగా నెలమచ్చు కొమరునుఁ దోఁచు
- ౮ కడు కులీనుని కడుఁ గటువున్న వాని
పొదమికల్లో శంక పొందంగఁదగును
- ౯ మొలకలు తెలువును వ్రుదమి శీలంబు
పలుకులు తెలువును వంశ శీలంబు
- १० వలయునెడ శుభంబు వలయు బిడెంబు
వలయునెడుఁ గులంబు వలయు నయంబు.

ఎ మానము .

- १ తఱుగని గరువంబు తనరినయేని
తఱుగగు చెడుపనుల్ తాఁజేయఁ దగదు
- २ ఖ్యాతితో మానంబు నాసించువారు
ప్రీతికై యొప్పని విధు లొనరువు
- ३ అడుకువ ధనము గలప్పుడు వలయు
నడుగమి చితులేమియుందును వలయు
- ४ కులజులు తమ కులగురుతుఁ గోల్పుడిన
తలపీడు కురులట్లు తలఁపుఁబుదురు
- ५ క్రుంగు కార్యముసేయ గురిగింజయుఁ
క్రుంగుదురు నిజంబు కొండ పోల్పుయు
- ६ తెగువారల వెంటుఁ దిరుగ యశంబు
నెగడదు దివి లేదు నిగుడు నింక్కెర్రి ?
- ७ చెడువారి వెన్నాడి జీవించుకుండై
జడెనంటమేల్ తోలి సీతియండెయుండై
- ८ కులము మానము గూడుఁ గ్రాంటుఁ లాటు
నిలుపుకొనుటు చావు నీఁగు మండుఁ
- ९ జడ నీఁగ బ్రిదుకని చమరంబు వోలై
విడుదగుఁ బ్రాణంబు విడక మాఁంబు
- १० పొచ్చుంబు రాఁ బ్రాణములు నీఁగ ఫుఁ
హెచ్చు కీర్తని లోకు లెత్తి సుఖించుఁ

ఏ గారవము

- १ వృదయోన్నతియే కీర్తి హేతు లొక్కనికి
నదిమాని జీవింత మనుట పైస్యంబు
- २ జనన స్వభావంబు సమ మెల్ల రక్షను
పనులు వెవ్వేతోట ఫలములు వేఱు
- ३ అల్ప లున్నతి నున్న నధికులు కారు
అల్పపదవి నున్న నధికులే ఘనులు
- ४ తగు సతులంబోలే దము గాచి కొనఁగఁ
దగు వార లై రేని తనరు గౌరవము
- ५ గౌరవంబు గలారు కడిఁది కార్యముల
తీరులెత్తిఁది చేసి తీర్పంగలారు
- ६ ఘనుల మన్నింతముక్క కడఁకతోఁ దలఁపు
మనసున డేడల్ప మతుల కెన్నఁడును
- ७ గౌరవం బల్ప లొక్కట నొంద మదము
మింతిన చేతులు మిక్కిలి గలుగు
- ८ పొంకంబుతోఁ నయముంబొందు గురుతు
బింకంబుతోఁ దన్న వినుతించు లఘుతు
- ९ ఘనత గర్వంబును గననిది యలఁతి
తెన మహంకృతి నుచ్చదశ నొందియుండు
- १० అవమతి మఱువుచ్చి యలరును గురుతు
తెవడి దొసంగులే తెల్పును లఘుతు.

॥ గుణ సమృద్ధి .

- १ నిందుమతిని విధుల్ నెఱవేర్పు నెవడు
దండి గుణంబు లాతనికి సైజములు
- २ గుణము మేల్కీయె వివేకుల మేల్కీ తక్కు
గణతీఁ గొనవు రూప గరిమాదికములు
- ३ ప్రియము ప్రీసతోయ్వక్కతులు మోమోట
యయిదు మహిమ మోయునట్టి కంబములు
- ४ ఒరుల హింసింపంగ నొల్లదు తపము
పరుల దొసఁగుతె త్రి పలుకదు మహిమ
- ५ అడగి సాధించుఁ గార్యజ్ఞుల సేర్పు
అడరు సాధన మదే యరుల నడంప
- ६ ఘనత వన్నియ కొరగ ల్లసమాన
జనుల పట్టున నోటు సమ్మతించుటయె
- ७ ఒప్పమి సేయ నొపొనరింపకున్న
గొప్పతనంబేమి గుణము నొందినది ?
- ८ గొనముల నెఱవు నెక్కినుసేని పేద
తన మహాస్య పత్రము గాదు తనకు
- ९ అల గుణాభ్యికి శేరయై నిల్చువారు
ప్రశ్నయాభ్యి పొంగినఁ బల్లట పడరు
- १० గుణ సమృద్ధి గలారు గుణములఁ గుంగ
ముణుఁగు భూమి బరువు మోవంగ లేక.

ఱం నడవడి కథి.

- १ సులభుడై చూడంగ శోభిల్లు నరుడు
సులభంబు భువిలోన సుజ్ఞోకుడగుట
- २ అనుకంప సత్కృతమందు పుట్టుకయు
నను రెండు సత్కృతినందు దారులగు
- ३ ఒడలితో నొంటుట యొప్పదు తగిన
నడతతో నొంటుట నరులకు నయము
- ४ నయఫలమందు జనము నడవడిని
జయవెట్టి ఘోషించు జగము సతమ్ము
- ५ నగవునకేని నిందన తగదండ్రు
వగయేని గుణలతో ఫలమే యొసంగు
- ६ గుణవంతు లుంటచేఁ గొమరారు జగము
మణిగి మంటఁ గలిసి మాయు లేకున్న
- ७ గుణహీను లాకుతా కొమ్మరైన తెలివి
నెనసి యుండియు మూని కెన్నయైనవారు
- ८ నెనరులే కరు లవినీతి చేసినను
తన గుణములనుండి తప్పట కీడు
- ९ కలిసి ముదంబందు కఱడ లేదేని
బలియు నిరులు పట్ట పగలె విశ్వమున
- १० నడవడిలేని యూ నరు పెను కలిమి
కడవ కీడునఁ షైడ్ గల పాలఁబోలు.

ఱం ఫలకీ న సంపద.

- १ కడుగూర్చి ధనము భోగము నొందఁ కేని
మిడికిననేమి ? తా మృతినొందనేమి ?
- २ ధనముచే సెల్లఁ గాఁడగునని యాక
పెనులోభి యగునేని వెకలియై పుటు
- ३ గడనయే ముఖ్యంబుగా సెంచి కీర్తి
దడవని జన్మంబు ధరణికి బరువు
- ४ ఒకనికేనియు నుంత రొందవని లోభి
యకట ! నిల్చున దేదియని మెంచుకొణ్ణా ?
- ५ తినక పెట్టకయుండు దేబెకు ధనము
పెనువేల కోట్లున్నఁ బేదయే యతుఁడు
- ६ దాన భోగములు పొందని గుణంబున్నఁ
దానొక రోగవూ దన ధనంబునకు
- ७ పేదల కొండీని పెనులోభి ధనము
సాదు కన్నియ ముదునలి యోబుయోలు
- ८ పిసినిగొట్టు కలిమి పెన్నారి నము
ముసిఁడి నిండుగఁబండి మొనరుటుయోలు
- ९ తను మాడ్చికొని దయా ధర్మముట్టేక
గనిచిన కల్పిఁ బొండెడివారు వరులు
- १० గురు యజోధనికుని కొఱవు నీవి
విరిసి కురియు మొగుల్ వెలియుటుఁ క్రోలు.

ఱంగ సిగ్గు కలిగి.

- १ రాకు కార్యముల వగు సిగ్గె సిగ్గందు
మడఁతుట కగు సిగ్గు మటి నైజమందు
- ౨ అంకఱ కన్న వస్త్రార్థిములు సమమ
యందు సిగ్గిలుట మహాత్ముల మేల్కీ
- ౩ సెలవగు నొడలు పోణి వితలిక్కల్ల
సెలవగు చిడియంబు సెలతనంబునకు
- ౪ రావయ్య తోడవగు నయగుణాధ్వ్యలకు
నావఁఁని మదంపు నడక గోగంబు
- ౫ కుంఠిందఁ దన సిందవలె నెంచువాని
సమలు నుతింతు నావకు సెలవనుచు
- ౬ ఘనులు సిగ్గును రక్కగాఁ గొనకుండఁ
ఇమ జగంబును గొనఁ బ్రియవడ రెపుడు.
- ౭ శిగ్గుకై విషతురు జీవముల్ ఘనులు
శిగ్గు ఏడఁగలేరు జీవముల్లావ
- ౮ చెమలు సిగ్గిలు దానఁ బడఁడేని సిగ్గు
పెట్టేయె తోవఁగఁదగ్గ నీచతనొందు
- ౯ ఉపవడి చెడిన నన్యయమును కాల్పు
బ్రియంబు చెడ మేల్కీపెనుపును కాల్పు
- ౧० రావ యొడను లేని నడవడి బొమ్ము
ప్రాణినా మూత్రియై బ్రమయుటఁబోలు.

ఱ०३ కుటుంబ భరణము

- १ పన్నినపని చేయి వదలనన్ పేర్కొ
కన్న మేలిమి వేఱు కలదె యొక్కనికి ?
- २ కడఁకయు సేఱ తెల్విగులిగి శార్యముల
సెడపడ కొనరింప నెనఁగు సంసృతియు
- ३ అడర సంసృతి పూను నతనికి విధియు
నడుము కట్టుకొని మున్నడి వచ్చి నిలుచు
- ४ తున లంబి పనులను తలరక పూన
నొనఁగుడు ఘనత దాయోజింపకున్న
- ५ కలుచు లేక కుటుంబకంబు వట్టిల్లి
వలచువాని జగంబు బలసి పర్తిల్లి
- ६ జనియించు కులము ప్రశ్నస్తికి నెప్పు
గొనము లల్యాడు గొంట గొప్పరమ్మకము
- ७ కలన శూరుని పోలై గడుగి కొలంబు
వెలయించు నెఱజాణ పెక్కాడ నొక్కఁ
- ८ కులమేలు వాని కొకొంచు లేదడను
అలనుఁడై మానంబు నోసించు తెచును
- ९ లంబి తాపములు దొలంపు గడుగు
బంబు కీముల కొడత పాత్ర మానొక్కఁ ?
- १० భుజమిచ్చు మోవరి పుట్టుని లంబి
కుజము వివుత్తను గొడ్డలి నిజశు.

గంచ సే ద్వా ము

- १ ఏస వెన్నదె జగం బెట్టుచుట్టినను
మింతే కష్టించిన మేల్ వృత్తి కృషియ
- ౨ గ్ర్యామిలేని వారి భరించెడు కతనఁ
గ్ర్యామికులే యాథార మిం జగంబునకు
- ౩ మదకచే మనవారె మనవార లితరు
లకుగి సేచించవా రన్నంబు కొఱకు
- ౪ మదక సీడఁగలారు మహిం గాంతురుతమ
గొంగు క్రీందనె పెక్క గొంగుల నీడ
- ౫ కో తేజనకిత్తు కోరంగఁ బోరు
క్రీమి భుజయించు వృక్షతి గలారు
- ౬ రాఘు చేముడిగినఁ గలుగదు తిండి
కాపులకు లేదు తగు నిల్వరంబు
- ౭ తెగు మక్కి యొకటఁ బూర్తిగ సెండి మగ్గు
ఉన్నే నెరువు కోర కథికంబు పండు
- ౮ మన్నుల కంటె సత్తువ మేలు నీటి
క్రీం గలువు దీసి కాచుట మేలు
- ౯ కలుతేయ పొలము త్టెగఁడయేని
అదిగి విషుచు బొలం బాలి కైవడినఁ
- ౧० ఆలములై దీనుల మని యుండు వారఁ
సించి పొలమను తెలిగంటి నప్పు.

105 శాంతికమ

- १ నెవ్యక్తేవడి నింపు నీఁగున దేది ?
నెవ్యలో నెవ్యగ నెవ్యయే చుమ్ము
- २ తఃపుట్టు మతుపుట్టు వెనసెడి సుఖము
త్రోపాడి లేమి య్యా గోహ మేతెంచు
- ३ ప్రియవాక్యాలను చుట్టుటేకప్పఁ బేముమ్ము
దయలేక తొలఁచుఁ బేదతెమి య్యా దొసఁగు
- ४ కులజల యొసనేని కొఱవెట్టి విసుగు
కలఁచు సీచోక్కులఁ గలిగించు లేమి
- ५ ఎద్దడి యను కష్ట మేతెంచు నంతఁ
దొద్దవో గుణములు దొసఁగులు చేరు
- ६ మిాదు తెలిపి చాల మేలు చెప్పినను
పేదల మాటలు పెదవుల చేటు
- ७ ఘనత చేరదు లేమి కలఁచిన వాని
గనిన తల్లియు వైరి కరణిని గాంచు
- ८ నిన్నమృత్యువు పోలె నెగడినలేమి
నన్నచంపన నేఁడు నడతెంచునొక్కా?
- ९ నిదురింపవచ్చును నిప్పులోనైన
నిదురతే దెద్దడి నిండ నెవ్యరికి
- १० పొంద సంపదలేక పూర్తి విరక్తి
పొందమి గంజి కుప్పునకును చేటు.

ఱండ యా చ న

- १ యూచింపఁదగువారి యూచింపఁదగును
దాఁచ థార్మికుతప్పు తమ తప్పుగాదు
- ౨ యూచించునది తన కలయక దౌరక
యూచనమును సాంపెయగు యూచకునకు
- ౩ దాఁచుట యొఱుఁగని థార్మికులకడ
యూచించుటయు నొక యరుదైన సాగసే
- ౪ దాఁచుట కలనైనఁ దలఁపనివారి
యూచించుటయు నీవియందంబుఁబోలు
- ౫ యూచకుల్ కనఁబడునంతఁ బై కొనుట
దాఁచకిచ్చెడువారు ధరనుంటఁజేసి
- ౬ లేదన కిమమఁ దోలినవారిఁ గాంచఁ
బేదల యిదుములు వెంటనే తొలఁగు
- ౭ అవమతి నిండసేయని దాతఁ గనిన
సావసి లోలో మది చొక్కి యుప్పఁగు
- ౮ ఇయ్యుఁగ వేఁడువా రెనయని జగము
కొయ్యి బొమ్ముల యూట కొఱలినట్టుండు
- ౯ అడిగి కై కొనువార లమరర యేని
ఇడెడువారికిఁ గీర్తి యేరీతఁ గలుగు?
- ౧० లేదన్నఁ గోపంబు లేకుండఁ దగును
లేదన్నఁ నొవ్వి చాలినసాక్షి తనకు

१०८ పేది కో లు వెళుతు

- १ దాచ కలరి యిచ్చు దాతలకడను
యాచింపమియె కోటియంతలు లెన్ను
- २ కష్టయాఘను బిభుకుగు గోరెనేని
(స్వప్త శ్రమించుచు సమయును గాక
- ३ యాచించి యెద్దడి నాచుద మనుచు
లేచు మూర్ఖతకంటె లేదొక్క వెడుగు
- ४ సీదరమయ్య యాచింపని దృఢత
మేదిని మోవంగ మిఱిన గురుత
- ५ కష్టింప నగు పేదకలిఁ (దాతుకంటె
సిహమెనది వేతె యిలయందు లేచు
- ६ పసికి నీరైనను వరు పేచుకంటె
రసనకు పైన్య మరయ వేఱు లేను
- ७ యాచింప లేదను నజ్జులఁ కేసి
యాచింపవలదని యాచించువాఁడ
- ८ యాచన యను రక్క యడరని పడవ
దాచుట యనుబండు డగిలిను ఒగ్గులు
- ९ యాచనఁ దలఁప నీరయి ప్రుక్క మనసు
దాచుటు దలవంగు దాతి నాటిల్లు
- १० అడిగి లేదన నును ఆరుగుచునుండు
గడగి లేదనువాని కపుడెబ నువ్వు:

ఱూ నీ చ త్వ ము

- १ పురుషునే యల్పుండు పోలు వాడతని
కురవైన యుపమ వేటొండు గన్వడదు
- २ అలుపు లెదను చింత యరయరు గాన
నిల నుత్తములకంటె హెచ్చగా దృఢులు
- ३ వలపు వలచినట్లు వర్తించుచుంటు
నలుపులు వేల్పుల యందంబువారు
- ४ అలుపులు శీలుల నరసిర యేని
వలచి నటింతురు వారికి మించి
- ५ అలుపులు శీలంబు నందరయేని
అలుకొ కోర్కెయొ యేదొయైయుండు సెదను
- ६ వినిన దౌరుల కష్టై వినిపించుకతన
సెనయండు తుడుమున కిల నీచజనులు
- ७ ప్రముక్కునుల దాడల మోదువారలకు
దక్కు నెగిలిచేయి తడి విదురుపరు
- ८ వలచిన నొదవును ప్రాజ్ఞవరుండు
నలఁచిన నొదవు జెన్నుటి యించువోతె
- ९ ఉమపు గుడుపు మేల్కు నొగి గాంచేనేని
యొడిని తప్పులు వట్ట నోపు ఖలుండు
- १० దొసగురా నమ్ముకొందురు తమ్ము ఖలులు
ఎసకంబుతో మిటెయ్యది చేయఁగలరు?

3. కోసు కోండ ము

१०८ रुपकापन

- १ నెమలియో? వేల్వక స్నేయో? సేలచెలియో?
బమసె నామది కాంచి పైఁడి కుండలవ

२ చూడ నెదురుచూచు నుండరి చూశు
దాడిగా మోహిని తాఁకినట్టుండె

३ మృత్యువు మునుచూడ నివ్వ డెచ్చింగెని
సత్యంబు సుందరి సమరసేత్తు యది

४ కనువారి జీవముల్ కనుచూపుతోనే
కొనుపోల్చి నున్న వా కొమించుఁగులు

५ మృత్యువో కన్నలో మృగియో యెఱు
నత్యమిమూటును చను ముగ్గిడ్చుత్తు

६ చెడుబూమల్ వంకర సేయ కుంకీను
పడుతె కన్నలు నన్న వడుకుంచుకు

७ సుదతి గబ్బి చనుల సాంపారు చే
మదకరి మెగమున మలయు కుంచు

८ కలన నెదుర్కు బగఱు జంకే క్రమీ
చెలువ నెన్న దుట్టికే తెక్కి లుక్కులు

९ మృగికై వడి బెదరు దుట్టులు
నెగడు నీమెకు వేఱు సెట్టి లు లైఁ

१० కలు త్రావువారికే నాక కాటుఁట
వలె గాంచినంత పై వశ్వించు కుంచు

గం జాడ ర్యో ఱు క

- १ ఇవ్వడంతికి రెండు దృష్టులు గలవు
నొప్పించు నొండోండు నొప్పికి మందు
- ౨ సేమాని నప్పు డా నెలఁతె చూచుటలు
కామంబు సాఁబాలుకాదు మిక్కటము
- ౩ చెలి కనే గని సిగ్గుచే దలవంచె
వలవు వైరున కది వైచిన నీరు
- ౪ సే జూచునవుడు తా సేలను చూచు
సేజూడకున్న నవ్వెలయించుఁ జూచి
- ౫ సూటిగాఁ జూడక సురిగించినట్లు
పాటిగా నొకకంటఁ బరికించి నవ్వు
- ౬ అరయిక లేని యట్లాడినే ప్రేమ
పొరయు నర్థము నందు పొందనొ నిజము
- ౭ కటువుపల్కులు పగకరణిజూచుటలు
పటుతర ప్రేమంబు పగిదిఁ జూపుటలు
- ౮ తపియించి సేజూడఁ దలరక నవ్వుఁ
జపలాక్కి యది మది జూడఁ దెల్పుటలు
- ౯ ఎఱుఁగని పోల్కి నుప్పేత్తించి చూచు
టరయఁ బేమము గలయచటనే గలుగు
- ౧० కనులతోఁ గమ్మలు కలియునయేని
కన నోటిమాటలఁ గలడె ఘలమ్ము?

గగ శాంక కొనియాట.

- १ కనివిని తినితాఁకి గందమ్మ గనుట
కన్ననైదు విషయ సుఖము లిటుగలవు
- २ ఏ నొవ్వికైన మందెన్న వేఱగును
ఈ నొవ్వికీమెయే యితరంబు లేదు
- ३ తన ప్రియురాలి మెత్తని మూడు మిందఁ
గునుకుటకంటె వైకుంఠంబు ప్రియమే?
- ४ దవైన్న గాలుచు దాయఁ జల్లనగు
నివ్విచితాగ్ని నెయ్యెడు బొందె నీమే?
- ५ తలిరుఁబోఁడి భుజాలు తమి మించువేళ
వలచిన యవి వచ్చి వలచుటు భోలు
- ६ తాఁక జీవము లెప్పుఁ దలిరుచుచుంటుఁ
దాఁడగిన యమ్మతంబయ్యాఁ గేలు
- ७ తన పోవ్య విత్తికిఁ దగుఁ బంచి కుడిచి
కను ముదంబును పోలుఁ గనకాంగి పొందు
- ८ గాలికే నెడమిాని కడు చిక్కనైన
మేలి చేరిక యింపు మేకొల్పు మాకు
- ९ అలుగుట తేఱుట యవలుఁ గూడుటలు
గలుగుఁ గాముకుల చొక్కువు నుక్కతముగ
- १० తెలియుఁ దెలియుఁ గ్రూత్త తెలిసిన యట్లు
కలియుఁ గలియుఁ గ్రూత్తగానగు నింపు.

గంగ శ్రీ లిఖి పెచ్చి పలు టు

- గ మృదులవు పొగడ విరీ! నీవు మతియు
మృదుతర దేవూ మామెలఁత నీకన్న
ఎ వ్యాదయమా! యాతరశేషణ కనులఁ
బదుగురు కాంచు పుష్పములతో బోల్టై?
ఁ కిసలంబు రంగు మాక్కికములు పండ్లు
పసమెయి గందంబు బల్లెముల్ కనులు
ఈ కలువ లీష్టించుచోఁ గనకాంగి కనుల
పొలుపెంచి సిగ్గుచేఁ బుడమిని కాంచు
గీ తోడిమతోడఁ బొగడ తుఱుమునఁ జెరివె
నదుమున కీంకఁ బణవ వాద్య ములియు
ఎ కలికి మోమును నెలఁ గాంచి శేదంబు
తెలియ కల్పై నిల్చెఁ దివిరి తారకలు
ఒ అడురుట యఱుట యున్నట్టి చందురున
కడరు మచ్చగలదె యతివ మోమునను?
హ నెల! నీకు శ్రేయోస్తు! నెలఁత మోము వలె
వెలుఁగులు వెలయింపఁ బేమింతం నిన్న
ఫ నెల! యా సరోబ్రాహ్మి నెమోగ్రమునఁ బోలఁ
దలఁచిన మాను మందఱ దృష్టిఁ బదుట
గం పొగడ పూవులు తెలి పులుఁగు టీఁకలును
మగువ పాదములకు మహిఁ బల్లెరులగు.

గుర్తి పూర్వ తిథి యి ప్రకటన ము

- १ పెరతేనె పాలు గల్పిన యత్పులుండు
వరమృదు భాషిణి వాతెజు తేనె
- ౨ బిడలితోఁ బ్రాంబు రొడు గూడిచులు
పడఁతితోఁడి చెలిమి పడసియుంకుటలు
- ౩ ఓకంటిపాప! నీవాదుగుము నుంత
నాకల్చి నిల్వ స్థానము వేఱు తేను
- ౪ పడఁతితోఁ గూడిక బ్రిచుకూఁ కోరి
నెడఁబాటు చావు రహిం గమ శ్వాస
- ౫ మఱచుటే యెఱుఁగ సీమదఁడి రొసులు
మఱచిన యప్పుడే మరలఁ కుంఠి
- ౬ కనులలో మెదలుచుఁ గాంచుఁడు కోరి
కనులార్పు నొవ్వండు కదు ఉపాండు
- ౭ కనులలో నుంటచేఁ గాంచుఁడు ఉపాండు
గొనునని కాటుకఁ గొనశంము శ్వాస
- ౮ ప్రియుఁ డెద నున్నాఁచు లైప్పుగుఁ కోరి
భయమున సేవేడి వమ్ముతుక కోరి
- ౯ కానరాఁడని యేను కిను మూర్ఖి
గాన నిర్దయుఁడని కము నొసి
- ౧० ఎద నెల్లపుడు వసియంచు కోరి
పడశే గలిముడని చుఁ చూఁ కోరి

గం సిగ్గు సీ దు ట

- १ తాళాశ్వ మెక్కట దక్క వేతొండు
కార్పిలదు తెరువెందుఁ గామాతురులకు
- २ ఎడతాళ తును తొడ ల్లిచ్చించె సిగ్గు
విడిచి తాళాశ్వంబు వెన నెక్కనేడు
- ३ కలిగియుంటి బిడెంబు ఘున పౌరుషంబు
తలచింతి నేఁడెక్కుఁ దాటి గుఱ్ఱంబు
- ४ కడు సిగ్గుతోడి మగంటిముఁ తెప్ప
నెడగొని యేగుఁ గామేచ్చ యుఁ తట్టిని
- ५ తాటి గుఱ్ఱము నిసిఁ దలరు తాపంబు
సీటులూడి యొసంగె నేఁటికి నాకు
- ६ కూరుకొల్లవు చెలికొఱకు నాకనులు
ఈరేయి భాళాశ్వ మెక్కట నిజము
- ७ మోహ జలధిలోన మునిగియుఁ దాళ
వాహ మెక్కని చెలువల పుట్టు లెస్సు
- ८ మట్టు గుట్టుఱుఁగక మర్యాద మిాటి
రట్టు కెక్కిన దింటరంపుఁ బెన్యులవు
- ९ ఎవరు నన్ను ఱుఁగర యనుచు నావలపు
తవిలి నా యొడనే నదా యేఁచి నుడియు
- १० కడు వెతల్ మావలై గాంచనివారు
నడువీథి మము గాంచి నవ్వుచున్నారు.

గుణ అడికో రెత్తిగి పరుకు

- १ నిలిచిన వసువులు నిదు దూఱుతోడ,
బలువు రెఱుఁగ రద్ది శాగ్యవశమున
- २ ఆరామ మేలిమి నరయక జనము
లారు దూఱుగ నన్నె యూడిపోసోడు
- ३ ఆడికో ల్పుచుమయ్య నచ్చుని చారిము
గూడిన లలి నింతు గూర్చె నామికి
- ४ అగుచే నగడొంది యడడై నాచిక
అగుఁగాక! కాకున్న నడుగును పుట్టి
- ५ కై పెక్కుకోలఁదిని కల్లించు కట్టి
తీవగు వలవును తెల్లుమో కొలుపి
- ६ నాతిఁ గాంచిన దొకనాఁడె యూపి కూ
కేతువు చందు ప్రింగిన చండములు
- ७ ఎడపక యూడికో లెనువుగా క్రీ
సుడువులు నీరుగా నోచ్చి వ్యక్తి
- ८ అగుచేఁ గామూర్తి నాచ్చు మాఁచులు
తగ నేతిచే నిప్పు తగ నాచ్చుటులు
- ९ వెజవకు మని వర్షి తెక్కుఁచు క్రీ
దొఱుగ సిగ్గిలనేల దొరిము కాఁచికి
- १० వలచిన యూడిక వటి కొమూ
వలవుకాఁదును వేడ రాచ్చు : కొఁచ్చి

అంగ వి రోగ తాప ము

- १ అతుగమ కలదేని యనుము నాతోడ
శ్వర రాక బ్రబదికిన తరుణికి ననుము
- २ కలదు ప్రేమము ప్రియు కను చూపులందు
కలదు కూటమి నెడ గలుగునడ భయము
- ३ ఎడఁబాయమని మాట లుచ్చిన వారె
ఎడఁబాయ నమ్మకమే యరుదయ్యె
- ४ అడలకుమని నమ్మ నాడిన వారె
ఎడఁబాయ నమ్మినయొడ దోసమున్న ?
- ५ శాచాదుదేని నా కాంతుని పోక
నాపుము పీడిన నరిది కూడుటలు
- ६ కని వీదు వలుకౌడు కపినుఁడోనేని
సనుపు గలాడని నమ్మంగఁడగదు
- ७ అంజక యొడఁబాయు టుతనికి ముస్నై
ముంజేతి గాజలు మొనసి తెల్పువొక్కా ?
- ८ ఇంపుగాదది ఖిత్రు లెపుగని యూరు
ఇంపుగా దినుమంత హితు నెడఁబాటు
- ९ కాల్పుల గాదు తొకఁగఁ గాల్పు నగ్గి
కాల్పునే దవైన్నఁ గామంబు కరణి
- १० ఎడయిక కొడఁబడి యొడఁదాప మడఁచి
కడపుచున్నారు పెక్కండు జీవితము.

గుర్త వంత చేఁ గృహిం చుఁ

- १ అడఁచు కొలఁది వియోగార్థి నా మొడఁఁ
నడరేఁ జైలమ చల్లునగు తేటవోలె
- २ చలవట్టి వెత దాఁప శక్క్యంబుకాదు
తలఁపుఁ దెలువ సిగ్గు తలము త్తీఁచు
- ३ వలఁపును సిగ్గునోర్చ్చుని మేను గ్రాఁ
ములు దండెగా నమముగుఁ చూఁచి ఉఁచు
- ४ కలది యొక్కఁఁ వల కడలి యుక్కుఁ
దలకడచి తరింపుఁ దరి రొఱించుఁ గ్రాఁ
- ५ వగమేర చెలిమిత్రోవన చూఁచు గ్రాఁ
వగమేర మజీ యొంత వడి చూఁచు గ్రాఁ
- ६ కడలియంతగు నింపు కలయికయుఁచు
ఎడఁఁభాటునం దంత కెక్కుక్కు రుణుఁ
ఎడఁఁభాటునం దంత కెక్కుక్కు రుణుఁ
- ७ తమ నముదమునీది దరిగాఁ గ్రాఁ
శ్రేమయించి రేయ నిద్రము దో గ్రాఁ
- ८ అన్న ప్రాణుల నిద్ర కండిన * గ్రాఁ
కెన్నుగా లేరు తో దేడక్కు రుణుఁ
- ९ కడు దీర్ఘములగు నీకాలండు * గ్రాఁ
కడు గ్రూరములు ప్రియు గ్రాఁ
- १० చెలువు నడకు నెడ రాలుపుఁ * గ్రాఁ
వెలలునే నీదునే వెల్లువ రుణుఁ

గూరు క స్నేల పరితాపము

- १ ఇవి చూపియేకదా యా నొవ్వీ గలిగి
నవలఁ జూపుమని యిట్లుడలంగనేల ?
- ౨ ముందరయక చూచి మురిసిన కనులు
వందురు టిప్పటి వహిం దేనఁ దలఁచి ?
- ౩ తవ్వదు మంచప్పుడు తమఁగాంచి యిప్పుడు
నవయు చుండెడి చెద్దు నగుబాటుకాదె ?
- ౪ ఇట్టి తీఱని వెత నెసఁగించి యిప్పుడు
పట్టుగా నీర్వైటు బలవించుఁ గనులు
- ౫ కడలికంటెను పెను కామ తాపంబు
నడరించి నిదురింప కడలెడిఁ గనులు
- ౬ కామ వ్యధను నాకుఁ గలిగించు కనులు
తాము నిట్టగుట యొంతయు సింపుకాదె ?
- ౭ వలచి వలచి కాంచి వలగౌల్పు కనులు
తలఁచి తలఁచి వంతుఁ దపియించుఁగాక !
- ౮ పలుకుల మాత్రన వలచిన యతుడు
కలఁథు కానకతనిఁ గను లడలెడిని
- ౯ చేరిన యిప్పుడును చేరని యిప్పుడుఁ
గూరుకు నొండక కుండెడిఁ గనులు
- ౧౦ తుడుముఁ బోల్కున్నులు దొరయు నావంటి
యెడఁదలోని మజుఁగు సెఱుఁగుట సుభువుఁ.

గౌ పాలి పరికషించుకు

- १ ఎడఁబాటు నొడఁబడ్డ యే నిష్ట డవు
కడ మొఱలికును నా కడగండ్లు శాసి
- ౨ దయితుఁ ఉనంగెన్ తగవుచే రైపు
పయిపయి నా మేనుఁ బర్యిన దివుశు
- ౩ వెతయు వెల్కయు నిచ్చి విసిమయుఁచుఁ కు
హితుఁడు సౌందర్యంబు ప్రోయుఁ కొఁడు
- ౪ అతనినే వినుతింతు నతనినే తలుఁతు
వెతలంది పాలిన వితము మొసమ్మా
- ౫ చెలువుఁడు సనువీడి చెలుగు టచ్చుకుసు
షైలుక నా మేనొందు విధము కొఁడు
- ౬ వలవుక్కా డెడఁబాయుఁ జాలుము కు
జైలుగు దీపము తగ్గుఁ జీకటి కు
- ౭ అలమి చేరిక నుంటి నవలి కేరికు
అలమిన దక్కుటా యంకెలో కు
- ౮ ఊమె పాలినదని యెగ్గించుఁ కు
తా మొసగించుటు తలుఁపంగుఁ కు
- ౯ సయమాడి నతుడు నవ్వుతి యియు
మొయి యెల్లు వెలుక క్రముఁ కు
- ౧० నీతి లేదని ప్రియు నిందించు
తృతియే పాలె న్ కున్ఱంకుటము

గంఠ ఏ కాంత శేష దన .

- १ వలచియు వలపింపఁబడు వారె గింజ
యలరని వలవు పండనుభవించెదరు
- ౨ ప్రియురాండ్రకుఁ బ్రియులు ప్రియము చేయుటలు
మొయిలు కురిసినట్లు మొగిఁ గర్వ కులకు
- ౩ వలచియు వలపింపఁబడు చెలువలకుఁ
గలదు నుఖము నొందఁగలమను దిటువు
- ౪ వలపింపఁబడువారు వలవకయున్న
వలచిన సతులు శుభములందు టురిది
- ౫ వలవకుండిన వారి వలచినఁ దమకు
వలచి యవ్వారేమి ప్రమదంబు నింత్రు ?
- ౬ వలపోకవంక నొప్పుఁగ లేదు సాంపు
చెలుగై కావడి ఒద్ద చెలువున్న నింపు
- ౭ నొ వంకనే పోరు నడవు నీమరుఁడు
నావెత నుంత కానండు గాఁబోలు
- ౮ ప్రియుల యింపగు వాక్కు వినకుండ బ్రదుకు
దయుతలకంటె నిద్దర ధీర లెవరు ?
- ౯ వలపింపఁ బడువారు వలవ కుండినను
పలుకొక్కుటైన నొప్పుఁగ విను టెంచు
- ౧० వలవని వారితో వగఁ జెప్పుకంటె
నలజడి యటువడు టుదిమేలు మనమ !

గఱగ పలవరము.

- १ తలఁచిన యంత నంతస మిచ్చు కతన
వలపు మద్యముకంటె వర మోదకరము
- ౨ వలపుకానిఁ దలంవ వచ్చు ముప్పేది ?
ఎలరుపె గను వల పెమ్మెడనేని
- ౩ అడరినట్టే లేచి యడఁగెను తుమ్ము
ఎడ నెంచి నట్టించి యెంచఁడో ప్రియుఁడు ?
- ౪ ఉన్నాఁడతండు నా యుల్లంబునందె
ఉన్నానో లేనో యూ యుల్లమం దేను
- ౫ ఏనాయైదం దూఱినీక కాపుంచి
తా నా యైదంజేరు తమికి సిగ్గిలఁడో ?
- ౬ కలిసి యుండిననాట్లు కదుఁ దలపోసి
యిల మంటి లేకున్న నేమాదు నొక్కా ?
- ౭ మఱ పెఱుంగఁ తలంపఁగ మదఁ గాల్చు
మఱచిన నింక నేమాడై నగుదునో ?
- ౮ చెలుపుఁ డెంతగఁ దలంచినఁ గినియందు
వలపుకాని చనపు వలనట్టిదె షద !
- ౯ ఎడయమన్న యతని యైద బిగిఁ దలఁచి
కదు తీపి ప్రాణముల్ కంగాదు పడెడి
- ౧० ఎడ పీడ కరుగు ప్రాణేశుఁ గన్నారు
గౌద లేక కాంచంగఁ గూర్కావో మనమ !

ఱీ కలవరము.

- १ వలశ్కానిని దూతివలే గౌని తెచ్చు,
కలకేము నేవిందు గావింతు నిపుడు ?
- २ హీతమతి నాకను లింత న్నిదిలిన
షెల్లెల్లుఁ బ్రియునకు వినిపింపనగును
- ३ మెలఁకువలోనుఁ బ్రేమింపని ప్రియుని
కెలలోన సనువులు గాంచుచు నిలిచె
- ४ మెలఁకువలోనుఁ బ్రేమింపని ప్రియుని
కెలిషెన కలయైడుఁ గద్దువేమ గలిగె
- ५ కస్టుప్పు డెంపు జాగ్రత్తలో నుఖుము
కస్టుప్పుడే యింపు కలలోని నుఖుము
- ६ మెలఁకువ యొండు భూమిని లేదయేని
కెలలోనుఁ బౌయిండు కాంతుండు నన్ను
- ७ మెలఁకువలోనుఁ బ్రేమింపని యత్తుడు
కలలోన నేతెంచి కారించుట్ల ?
- ८ కనుమూయునంత నా కాగిలి గూనును
కనుమిచ్చునంత గ్రస్కన నెద నడుగు
- ९ మెలఁకువలోనుఁ బ్రేమింపని ప్రియులుఁ
గలలోనుఁ గనలేని కలుకు లేషుతురు
- १० మెలఁకువలో వీడి మెలఁగె నన్న్యారు
ఉలలోనుఁ గాంచరు గాఁబోలు వారు.

గం3 ప్రాధ్యంగని పూగు అటు

1 విరి సంజయూ? కావు విరవలల యును అను
కరమాను వీరభద్రంబను ప్రోద్ద!

2 మరులొందు మాప? మా మాష్ట్రో సైప్పు
విరహిణివో నీదు ప్రియుడు గట్టిప్పిచేసా?

3 వడఁతుచు వచ్చు నెప్పటి మాపు సేక్కు
అడర దుఃఖము ప్రవళయంబు నో సేక్కు

4 చెలువుడు లేమి నీ చెడు మాపు సేక్కు
గొలకలనికి వచ్చు క్రూరుని రీడి

5 ఏదు మేల్చేసితి నేను తేపునకు?
ఏదు కీడంచితి నేను మాపుచేక్కా?

6 మునిమాపు చెడుగు సల్పుటలు ప్రియులు
నను ఏడి చెడెడి మున్నాడి నే సెఱ్లు?

7 తేపటు మెగ్గయై తేకెత్తి సాథ
మాపటు వికసించు మరులను శూచి

8 గోపాల పేఱవు కొఱవి మాపు
గోపారు దూత్యై కొలకై మాపు

9 మది మరుల్చును మాపు మండల
ప్రాదలడి పెనుచింతఁ బొండుచు

10 చెడని జీవము లర్ధచింతకు సేక్కు
చెడుచుండు గలతే కొఱ్పులు

గండ అవయవ కార్య ము

- १ ఎదచేసి చాలద వ్యగిన ప్రియుని
తడవి యడలి కనుల్ తమ్ముల కోడె
- ౨ రాలువు నిర్దయఁ దెల్పు చెలువున నుండి
జలము రాల్పుచుఁ భాలి బ్రస్తిన కనులు
- ౩ చేసిన నార్థుబ్బు చేతు లీయెడను
చేరమఁ గదుఁ దెల్పు చెలువున నుండి
- ౪ కోచు వీడఁగఁ దన సాగసెల్లు వీడి
వాడి గాజులు జాఱ వాలె భుజములు
- ౫ వలయముల్ జాఱ సాబగు వీడి కేలు
చెలువు (కౌర్యము విప్పి) చెప్పుచున్న యవి
- ౬ వలయముల్ జాఱఁ గేల్యాడఁగఁ బ్రియుని
ఖలుఁడని జను లాడఁ గదు నొత్తు లోన
- ౭ వాడిన చేతుల పగిదిఁ గట్టిఁడికి
నాడి మేల్లూర్పు శక్క్యమె నీకు మనస!
- ౮ ఆలింగనమునఁ గాసంత కేల్పుడలఁ
భాలిపోయెను గదా పడఁతికి నొసలు
- ౯ గాలి దూతెడియంత కౌగిలి పదలఁ
భాలె నీరొలికిన పైదలి కనులు
- ౧० తన పొరుగు నొసలిఁ దాకిన వెలుకఁ
గనుల వెలుక కాంచి కదు దుఃఖమండె.

ఱగే తన లోచ దా నాకు కొడు

१ శీరని యానోవ్యై దీర్ఘ మందొక్క
యారసి చెపు మెట్టిదైనను మనస!

२ నియుడు జెలికాఁడు నిర్దయ చూస
నీయుడు పజ్ఞతయే చుమ్ము మనస:

३ ఇటు నుండి తపియంప సేమి ఫలము
వటగ మానసమందు వగను గూడుకు

४ కనుల నీతోఁ గాంతు కడకుఁ గొంతు
మనస! చూపుమని నామాశ్చు కొంతు

५ వలచిన వలవని వానిని మనస:
తలఁచి యప్రియుడని తగుఁ కొంతు

६ కలిసి వీడిన కాంతుఁ గని కొంతు
పొలయులై గొనియుంచు మండిక కొంతు

७ వలపేని సిగేని వదలు మారుకు
చెలఁగ సైపఁగలేను చిన్నాఁ కొంతు

८ ఎడఁబోసి మతితీర్ప సెంచు కొంతు
బడిఁబోదు వేమందు క్రూరు కొంతు

९ చెలువుడు నలోను తలఁఁ కొంతు
నలయుచు బాత దెయ్యు కొంతు

१० కదిసి వీడినతఁడు కలఁఁ కొంతు
గుదిసితి మంకు కుర్రియు కొంతు

ఱె ని లక్ష చెదు ట

- १ చెలి! లజ్జ గడేగల శీలము తలుపు
వలుపు గొడ్డలి నేడు పగులంగఁ గొట్టు
- २ కనికర మది లేదు కామంబునకును
పనిగొను నెదనుండి పడు నడురేయి
- ३ నలుపు నే దాపంగ వలతుఁ దాఁదుమ్ము
వలెనన్ను మించియే బయలుబ్బుచుండు
- ४ తలఁచుచుంటిని నేను తగు థీర ననుచు
వలుపు మఱుఁగు దాఁటి బహిారంగపడెడి
- ५ వలుపు కాండేగ వెంబడిఁ భోని తగవు
చెలువ లెఱుఁగఁ దగు చెఱువంబు కాదు
- ६ వదలిన వారి వెంబడిఁ బోవఁ గోరి
ఘోదయొందు తావ మదెంత లెస్సుమ్మే?
- ७ వలుపుకాఁ డిటువచ్చు వలుపు తలఁపులు
కలయఁ గూర్చిన సిగ్గు గన నైతి గాదు
- ८ శ్రీయోర్మునిలుకడఁ జెఱుచు కైదువులు
మాయి చెల్పుని కల్లి మాటలు గావా?
- ९ అఖుగఁ దలఁచి దూర మరిగియు మనను
కలియ నువ్విట్లారఁ గాఁగిలించితిని
- १० సెకఁ గొవ్వువలె మృదుచిత్తంబు కరఁగ
సకుఁడు కూడఁగ నల్లి జరగ శక్యంజె?

గండ ప్రో శైలు లక్ష్మి రథా.

१ వెడలిన నాట్టెంచి ప్రేత్తాశైగినవి

కదుఱొచి కన్నలు కాంతి వీషిని

౨ చెలువు నేఁ డెదలోనఁ జింతిండిని

వలయంబు లూడ సావను వీము శేలు

౩ గెలువంపుటాన సేగిన మనోమార్గాని

మలఁగు నన్నాసమై మనియుచ్చుని

౪ ఎడమైన వలపుకాఁ డెత్తును ఉండు

వడి వచ్చునని చెట్టుపై కెక్కె ఉండు

౫ కనులారఁ గాంతుని కాంచెర్చుని

కన నన్న కేలి వెల్కయు కో ఉండు

౬ ఒకనాఁడు ప్రియుడిట కో ఉండు

వికటించు తావంబు కుఁడ ఉండు

౭ కనువోలు కాంతుంచు కేళిటు

పెనఁగుదునో? కేలిఁ తెఱ్ఱు కో

౮ జయమొందుగాక మాట్లాడు ఉండు

ప్రియరాలిత్త మాట్లాడు ఉండు

౯ పరచేశ మేగిన వరి సచ్చు

తెఱవ కొక్కటి సచ్చు

౧० మలఁగియు దాసియుని

ఫలమేమి యెద కుఁడ ఉండు

ఱిరా భా వ ప్ర క టు న ము .

- १ కడు దాఁడ నొప్పక కాటుక కనులు
వడిఁ జెప్పుఁబూను భావం బొఁడు కలదు
- २ కను నిండు సొబగు చోకాటంపుఁ గేలు
చను నింతి కలరు నై జపు గోల తనము
- ३ పూసలో దారంబు పొడగను నట్టు
లీసతి యందమం దిముడు నొక్కండు
- ४ విరి మొగ్గతోఁ దావి విరిసెడునట్టు
చిఱునవ్వు మొగ్గతోఁ జెలఁగు నొక్కండు
- ५ బిగువు గాజలు గల వెలఁది తఫ్ఫులను
మిగులు దావము నార్పు మేటి మందొప్పు
- ६ సంతసంబున ముంచు సంగమ మకట!
కాంతుఁ డెడయు నను కలఁతుఁ గల్లించు
- ७ చల్లని మది గల సకు నెడఁశాటు
తెల్లంబుగా ముస్సు తెలిసె గాజులివి
- ८ ఎడఁబాసినది నిన్ననే సకుం ణొడవి
కెడ తాఁకి వెలుకయై యేడు నాళ్లయ్యై
- ९ కని కంకణంబులుఁ గని వాడు కేలుఁ
గని యడుగులు చెలి కనఁజేసె నెడఁడ
- १० కన్నుల మరుకాఁక కనిపించి వేడు
టన్నుతనంబులో నన్నుతనంబు.

- १ తలఁప నానంద ముత్తావంబు కాంచ
వలపున కలరు నొప్పదు మద్యమునకు
- २ మట్టిచెట్టుంతగో మలయుచో వలపు
శాష్టీం జంతేని శాష్టలరా దెడు
- ३ మనసీక వలవని మాడ్కి నుండినను
కనులు నా వలకానిఁ గనకుండటైను
- ४ చెలువుఁడు చేరరాఁ జెలి! యుల్లమంట్టి
గలయఁ బర్యిడె మది కడఁకను మఱది
- ५ కనలేను ప్రాయుచోఁ గలమును కనులు
కనలేను కాంచుచోఁ గాంతు కోనములు
- ६ కనుచో నతని తప్పు కానంగటేయ
కననిచో నగు తక్కఁగఁ గానదేయ
- ७ మునుచు చెజీగి యేట మునుఁగఁ రాణుఁగఁ
గొన లేని కినుకను గొని ఘల మేయి :
- ८ నగు బాటు కలిగించినను మత్తు ఉసు
దగులు కల్లును పోలు దయిత! కుండలు
- ९ వలపు మార్చవము పుష్పముకంటే —
లలిత పక్కమున్నఁ గొలుఁడిమంటి కాఁడు
- १० కనులతోఁ గినిసి నాకంటే చాళుఁడు :
జెనఁకువయందు నాప్రియ మంచుఁడు

ఱెం మనకు వైచానిలు

- १ హృదయమా! అతని కోరిక మేర కతని
యొదయుండ లోబడ కేల యుట్టుందు?
- ౨ హృదయమా! కటికి యంచెతేఁగియుఁ గినుక
గదురుఁ దంచతని దగ్గరు కేగాదేల?
- ౩ చెడిన వారలకు నెచ్చెలులు లేరనియో
వెడలెద విచ్చమైఁ బియువెంట మనస!
- ౪ మనమా! అలుకఁబూన్ని మఱి కూర్చుఁబోవు
నిను గౌని యోచింతునే యుట్టి వింక?
- ౫ కూడమి కడలును కూడిన యపుడు
వీడు నంచడలు; నొవ్వియై మదికైపుడు
- ౬ తినునది పోలె భాధింపనే యుండె
మనసు నే నొంటైమై మననంబు సేయ
- ౭ అతని మఱవలేని యల్పగుణంవు
మతఁగూడి సిగ్గును మఱచితి నిపుడు
- ౮ తెగడ నెల్లిదమని దిటవరి గుణమై
వగటుచు నున్నది బ్రమకాన మనసు
- ౯ కీడు వచ్చిన తటేఁ గేలిచ్చు మనసే
తోడు రాకుండఁగాఁ దోడెవ్వు రింక?
- ౧ఁ తఱిరాఁగఁ దనయొద తనకుఁ గానపుడు
పొరుగు లేదనుట నవ్వులచేటు కాదె?

గురు పాలయిక

- १ వలవుక్కాడొందు తాపం బింత కంద
మలుకుబూనుము కోగి లాసీయకుము
- ౨ పొలయల్క మితియు నువ్వును పోలఁదగును
వలకైన ననదైనే బరిత్తుపీ నిడదు
- ౩ మచ్చిక నఱగు చామలను వీడుటలు
నొచ్చినవారిఁ జై నొప్పించు టగును
- ౪ చేడెల కినుకార్చి చేరక విడుట
వాడిన తీఁగుఁ ద్రుంపుఁగుఁ బూను టగును
- ౫ అలరు నద్దుణుల కే నందగించునది
పొలఁతులు వహించు పొలయల్క గాదే?
- ౬ శైను కిన్క పొలయల్క విరియని వలవు
శైను మగ్గు వండును పిండెను పోలు
- ౭ కలయిక దవ్వు దగ్గుఱైనో యింక వని
యలుకలోఁ గల దుబలాట మొక్కాందు
- ౮ కలఁగెననుచు నొవ్వు గని నన్ను కౌఁతు
కలియనిచో మేలుగలదె నొచ్చుకొని?
- ౯ ఇంపగు నీడలో సెసలారు నీరు
ఇంపగు వలవున్న యెడనె యల్కయును
- ౧० అలుగువారిని వీడి యరుగు వారలను
కలియుఁగోరుఁగుఁ దమి కతుమగుఁ గాదే?

గుట్ట పాలయితక వాండి ఏ

- १ చపల సేతులు నీవిశాల వత్సమును
త్రప లేక కనుట యోర్యుగ్గెజాల నేను
- २ కినుక నేఁగొనే బలికింపుగాఁ జైలువుఁ
డనువును దుమ్ముఁ జిరాయు వోనంటి
- ३ విరిదండ నిడికొన వేరోర్తు కాంచి
మురియు దాల్చితి రని మొనసి కోపించె
- ४ ఇయ్యెడు బ్రేమ నా కెక్కుడనుంగ
నెయ్యెడకంటె నంచెడని కోపించె
- ५ ఈమెయి నెడుబాయనే పాయ మనిన
నామెయినో యని యశ్శివు లించె
- ६ తలఁచితినన్న నంతకు మఱవనుచు
సలిగి కౌగిలి యాక యవలికేగినది
- ७ తుమ్ముఁగా దీవించి తొర సేరిఁ డలఁచి
తుమ్ముతి రని యేడ్చుఁ దొయ్యలి యలిగి
- ८ తుమ్ముఁ జింతిలునని తుమ్ము నాపితిని
తమ్ముంచువారిని దాఁచి రంచేడ్చుఁ
- ९ ఓచార్పు, వలచిన యువిదల నిట్టు
యోదార్తువేయని యుడికి చింత్తుల్లు
- १० తవిలి దగ్గఱునుండి తలఁచి కన్నున్న
నెవతేఁ డలఁచి కాంతు రిట్లుని కినిసె.

133 అఱకచే ఆసందము

- ర తనయెడ దోసంబు తనగకుండినను
పెను ప్రేమగొన మేటి వెరవగు నలుక
- ౭ అలుకచే వెత యల్పమైనను మేటి
వలవు వాడి మిగుల వర్ధిల్సఁ గాడే?
- ౩ జలము నేలయుఁ బోలి చనువారు పొందు
పొలయల్కువోలె స్వరూపున్నామున్నే?
- ౪ అలము నుకము వెంచు నలుకయం దెడఁదు
గలఁచి పగిల్పెడు కైదువుతోఁచు
- ౫ యువతులు తప్పు లేకున్నను కినిసి
కప్పగి లీకున్నను కలదందోకంచు
- ౬ తినుకంటుఁ దినినది తేయుట యింపు
కన లింపు వలవునుఁ గలయికకంటు
- ౭ పొలయల్కుయం దోటు పొందినవారే
గెలుతు రయ్యది మరుకేళిలోఁ దెలియు
- ౮ నొసలు చెమర్చ మానుగుఁ గూడు హారి
పొసఁగునొక్కు? మరలుఁ బొలయల్కునొంద
- ౯ పైదలి యలుక యెప్పటి పొందుఁగాక!
ఓదార్ప నిడుకేయి యొప్పును గాక!
- ౧౦ పొలయల్కుయే వలవున కిచ్చ నింపు
మలిపొందు నది కూర్చ మజీయు సాం పశాహ!

లఘు వివరణ.

—యాచి—

శ్రుతి. పద్ధతిను.

- 1 ८ ఆచ సుణములు:— స్వతంత్రత, విశుద్ధిహాము, నిరాశ
యూత్పై, సర్వజ్ఞత్వము, అనాదిబోధము, అఱుప్రక్రి,
అనంతశక్తి, తృప్తి అని శైవాగమము; అనంత జ్ఞాన, స్వరూప,
శీర్ఘ, ప్రేమ, నామరహిత, గౌత్రరహిత, అయ్యారహిత,
అవినాశ స్వభావములని ఆర్థత మతము.
- 2 ९ మృతినొందువారి లోకాడుట = వ్యర్థక్రమము అక్షక్యమని
భావము.
- 3 ३ ద్వయాగణులు = ఇనన మరణములు. ఉండె = ఉన్నది.
४ ధీస్పృణి = బుద్ధియను అంతుక్షము. నాగము = ఏనుగు.
- 5 ५ ఎడక్కాయి = ఆదు.
- 6 ३ అతఁడు = తాను. ఈ పంచి = మాడవ పద్ధతములోని ప్రకా
రము భాగించి.
- 7 ८ కన్నది = కన్నతల్లి.
- 12 ८ ఒడికాన = ఉపాయములో.
- ४ నిఱ్పునది బిడ్డలు చూ २. ३.
- 17 ८ తాగి = దానము.
- 18 ४ ఇణువు = సంకటము.
- 20 ८ తెక్కురు = ఏచ్చివాడు. ८ మని = కంట్లము.
- 23 ८ గొద = ఆఁకరి, బదరికము = వెట్టె.
- 25 ८ ఎఱంకలేనది = బుద్ధియందు దరిద్రుఁడు.
- 26 ८ పొం = మాంసము. ఆనమి = తినకుండుట.
- 28 ९ చేడబము = చేమను. ఈ లింగి = గ్రుదుకుకొఱకు సస్యాని
చేసము చేసినవాడు. २ కోలము = చేసము.
- 31 ४ పగటు = పెల్లడించు. ८ సురాశిము = కొపము. తరణి = క్షిద.
- 33 ८ సతత హింసకులు = ఎల్లతుడు హింసచేయువారు.

- 34 ర పొతు = ప్రాపిల్ల. 10 ఇమ్ము = అనుకూల నివాసము.
- 35 3 శబ్దారులు = శబ్దస్వర్ణ రూపరస గంధములు.
— లోదును = సంబంధము.
- 40 5 కలవానికడ శీర్షక వడి వగచు
దెలియావారల కడ్డఁ దెలియనివాఁడు (అని కొండఱు)
— ఇంచు = ప్రేమించు.
- 51 3 బిశ్ల = దోషము. ఉ పట్టిఁడుల్ = పట్టులేనివారు.
- 52 ర పను పఱుపందగు = అలవాటు చేయింపుడగును.
- 53 4 ఈపరి = దాత.
- 57 1 విధింపజెను = దండింపఁ దగును. గే పేరులు = వెళ్లి.
— అనితలీ = యాదము కలిగిన వశి. భెలుమతి = పెలవెలపోయి,
- 58 1 లోదుగు = కప్పిఁడు.
- 77 1 మూలబలము, కూలిబలము, డేకసేన, ఆడవిసేన, లోడిసేన, క్ర్రు (వులకొఱకు) సేన అను ఆఱవిధములు సేనాంగములు.
అ లోర్మైంట్ = మూలబలము.
- 82 10 పిదపచెల్చి = నీచస్తునాము.
- 85 4 అంగకములకు = త స్ట్రీములచే (పేషముచే)
— కాననివాఁడు తానుకానఁడు. ఇతరులకు దెలుకు బూమను.
అరయానివాఁడు తానరసి విన్నఁత వఱ కరసినవాఁడే యాగును.
- 87 2 ఇష్టుఁడు = జయింప సులభుఁడు.
- 89 3 కుమ్మరి కైదువులు = సార్కై కుండలను కోయి కుమ్మరి
అయుధమువరై, సరాఱున.
- 91 4 కరీరథామలు = లైత పెదురువఁటి భుజములు.
— సాలపరి = ఒడలు మఱచినవాఁడు.
- 92 10 ఈసైద = చౌండు మనస్సులు.
- 95 1 మూఁడు (ప్రకృతులు వాత పిత్త క్లైమ్ముములు).
— సోము = సుఖము. ర గదము = రోగము. నిదానము = రోగ
కారణము.
- 105 1 లెవ్య = దారిద్ర్యము, 107. 4 సీదరము = దారిద్ర్యము.

- 112 X పణవాద్యమలియు = చావుపలకలు వాగును, నదుము శాంతి
జాలక త్రుంగునని భోవము.
- 114 O తాళాళ్యము :— తాటి మట్లలోని కఱు భాగములోని
జేయబడిన గుఱుము. తాను క్షేమించిన పదుచు దక్కుదని.
నిరాశగాన్నపుడు కాముకుఁ డెక్కునది. ఇట్లు చేయుటు
ప్రీయురాండ్రును అగుచేసి బెదరించుటు కని జెప్పుదును.
తాళాళ్యమున కఱవమున 'మడల్' అని పేరు.
- O ఇంటరుము = సంకటము.
- 123 Q కొలకలను = ఇక్కునొందినవారిని చంపెడిచోటు, వధ్యస్థానము.
- 125 3 వటగు = సేర్పురి.
- 131 9 వలదు = అధికము. అసదు = తక్కువ.